

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
Přírodovědecká fakulta
Katedra geografie

Dolní oblast Vítkovic jako vlajková loď
regenerace brownfieldů pro cestovní ruch a jiné
služby: Inspirace, aktéři a výhledy do budoucna

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autorka práce: Bc. Marie Blažejová

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Olomouc 2024

Bibliografický záznam

Autor (osobní číslo): Bc. Marie Blažejová (R21869)

Studijní program: Geografie a regionální rozvoj

Název práce: Dolní oblast Vítkovic jako vlajková loď regenerace brownfieldů pro cestovní ruch a jiné služby: Inspirace, aktéři a výhledy do budoucna

Title of thesis: Dolní Vítkovice area as the flagship of brownfield regeneration for tourism and other services: Inspiration, actors and prospects for the future

Vedoucí práce: doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.

Rozsah práce: 111 stran + 3 vázané přílohy

Abstrakt: Diplomová práce se zabývá regenerací brownfieldů na cestovní ruch a služby. Zájmovým územím práce je Dolní oblast Vítkovice, jež je unikátním projektem regenerace brownfieldu pro tyto potřeby. Revitalizace bývalého areálu těžkého průmyslu zvýšila atraktivitu a návštěvnost Ostravy, které nebyly příliš významné vzhledem k bývalému industriálnímu charakteru města. Cílem práce je zhodnocení historie, současnosti a výhledů do budoucnosti Dolní oblasti Vítkovice. Analýza je provedena pomocí rešerše literatury a vlastního výzkumu v území, který je složen z dotazníkového šetření mezi návštěvníky a polostrukturovaných rozhovorů s místními experty. Na základě rešerše literatury zabývající se brownfieldy a analýzy projektu Dolní oblasti Vítkovice jsou identifikovány doporučení, které by měly zvýšit potenciál úspěchu regenerovaných brownfieldů pro potřeby cestovního ruchu a služeb.

Klíčová slova: Brownfield, regenerace, cestovní ruch, služby, Dolní oblast Vítkovice, dotazníkové šetření

Abstract: The diploma thesis deals with the regeneration of brownfields for tourism and services. The area of interest of the work is Dolní Vítkovice area, which is a unique brownfield regeneration project for these needs. The revitalization of the former heavy industry area increased Ostrava's attractiveness and visitor numbers, which previously were not very significant due to the former industrial character of the city. The aim of the thesis is to evaluate the history, present and future prospects of the Dolní Vítkovice area. The analysis is carried out using a literature search and own research in the area, which consists of a questionnaire survey among visitors and semi-structured interviews

with local experts. Based on a literature review dealing with brownfields and an analysis of the Dolní Vítkovice area project, recommendations are identified that should increase the success potential of regenerated brownfields for the needs of tourism and services.

Keywords: Brownfield, regeneration, tourism, services, Dolní Vítkovice area, survey

ČESTNÉ PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem předloženou diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením pana doc. RNDr. Zdeňka Szczyrby, Ph.D. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Olomouci dne

.....

Podpis studentky

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych poděkovala vedoucím práce Mgr. Stanislavu Martinátovi, Ph.D. a doc. RNDr. Zdeňku Szczyrbovi, Ph.D. za jejich pomoc, cenné rady a strávený čas v průběhu tvorby práce. Dále bych ráda poděkovala místním expertům za ochotu k poskytnutí rozhovorů a respondentům za účast v dotazníkovém šetření.

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

Přírodovědecká fakulta

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Marie BLAŽEJOVÁ**
Osobní číslo: **R21869**
Studijní program: **N0532A330021 Geografie a regionální rozvoj**
Téma práce: **Dolní oblast Vítkovic jako vlnková loď regenerace brownfieldů pro cestovní ruch a jiné služby: Inspirace, aktéři a výhledy do budoucna**
Zadávající katedra: **Katedra geografie**

Zásady pro vypracování

Cílem práce je komplexně zhodnotit historii, současnost a výhledy regenerace Dolní oblasti Vítkovic jako unikátního projektu, který propojuje industriální a hornickou historii města s urbánním organismem Ostravy prostřednictvím cestovního ruchu a služeb pro obyvatele. V úvodní části práce bude provedena rešerše odborné literatury zaměřená na regeneraci brownfieldů se zaměřením na možnosti cestovního ruchu v pohomických a poprůmyslových oblastech. Dále bude vybudována databáze podobně zaměřených regeneračních projektů, která bude analyzována. Na základě dostupné literatury a provedených semi-strukturovaných rozhovorů s aktéry bude provedena rekonstrukční analýza projektu regenerace Dolní oblasti Vítkovic, v jejímž rámci budou identifikovány klíčové momenty, které zásadně ovlivnily trajektorii dalšího vývoje. Bude také realizováno dotazníkové šetření mezi návštěvníky území se zaměřením na očekávání, jakým způsobem by se území dále mělo vyvíjet. Výsledkem práce bude sada doporučení pro potenciální decizní i privátní investory zvažující regeneraci brownfieldů na cestovní ruch a jiné služby.

Rozsah pracovní zprávy: **20 000 – 24 000 slov**
Rozsah grafických prací: **Podle potřeb zadání**
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Bosák, V., Slach, O., Nováček, A., Krtička, L. (2020): Temporary use and brownfield regeneration in post-socialist context: from bottom-up governance to artists exploitation. *European Planning Studies*, 28 (3), s. 604-626.
Doležalová L. (2015): Regenerace brownfieldů. Praha: IREAS, 112 s.
Kadeřábková, B., Piecha, M. (2009): Brownfields – jak vznikají a co s nimi. C. H. Beck, 146 s.
Marková, B., Slach, O. (2013): Governance kulturou tažená urbánní regenerace: Případová studie Černá louka v Ostravě. *Sociální studia/Social studies*, 10 (4), s. 127-143.
Martinát, S., Navrátil, J., Hollander, J. B., Trojan, J., Klapka, P., Klusáček, P., Kalok, D. (2018): Re-reuse of regenerated brownfields: Lessons from an Eastern European post-industrial city. *Journal of Cleaner Production*, 188, s. 536-545.

Vedoucí diplomové práce: **doc. RNDr. Zdeněk Szczyrba, Ph.D.**
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: 21. září 2023
Termín odevzdání diplomové práce: 10. dubna 2024

L.S.

doc. RNDr. Martin Kubala, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Pavel Klapka, Ph.D.
vedoucí katedry

V Olomouci dne 21. září 2023

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ.....	10
ÚVOD.....	11
1 Cíle a metody práce	13
2 Rešerše literatury.....	16
2.1 Definování brownfieldu.....	16
2.2 Typologie brownfieldů.....	18
2.3 Regenerace brownfieldů	20
2.3.1 Regenerace brownfieldů na cestovní ruch a služby	24
2.3.2 Regenerace brownfieldů v České republice	25
3 Příklady brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby	29
3.1 Vybrané projekty z databáze	33
3.1.1 Techmania Science Center	33
3.1.2 Soutěska Ironbridge.....	34
4 Zájmové území.....	35
4.1 DOV v kontextu města Ostrava.....	35
4.2 Majetkoprávní vztahy	39
4.3 DOV.....	39
4.3.1 Aktuální stav	41
4.3.2 Regenerace areálu.....	42
4.3.3 Projekty	44
4.3.4 Hodnota regenerovaného areálu.....	49
5 Rozhovory s místními experty.....	51
5.1 Kladené otázky a získané odpovědi.....	51
6 Výsledky dotazníkového šetření.....	65
6.1 Identifikace respondentů.....	65
6.2 Informovanost o minulosti DOV	66
6.3 Postoje k regeneraci DOV	68
6.4 Současný stav areálu DOV	69
6.5 Výhledový stav DOV	73
7 Sada doporučení pro regeneraci brownfieldů na cestovní ruch a služby.....	76

7.1	Doporučení pro veřejný sektor	76
7.2	Doporučení pro soukromý sektor	77
8	Diskuse.....	79
	ZÁVĚR	82
	SUMMARY	83
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	84
	SEZNAM OBRÁZKŮ	99
	SEZNAM TABULEK	100
	SEZNAM PŘÍLOH.....	100
	PŘÍLOHY	101

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ

CABERNET	Concerted Action on Brownfield and Economic Regeneration Network
CLARINET	Contaminated Land Rehabilitation Network for Environmental Technologies
ČR	Česká republika
DOV	Dolní oblast Vítkovice
EU	Evropská unie
IT	Informační technologie
JZD	Jednotné zemědělské družstvo
Kč	Česká koruna
MPO	Ministerstvo průmyslu a obchodu
PPP	Public-Private Partnership – Partnerství veřejného a soukromého sektoru
MK	Ministerstvo kultury
MMR	Ministerstvo pro místní rozvoj
MSID	Moravskoslezské Investice a Development
MSK	Moravskoslezský kraj
MZe	Ministerstvo zemědělství
MŽP	Ministerstvo životního prostředí
NKP	Národní kulturní památka
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
UNESCO	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
USA	Spojené státy americké
VHHT	Vítkovické horní a hutní těžířstvo
ZOO	Zoologická zahrada
Z. s.	Zapsaný spolek

ÚVOD

Diplomová práce se zabývá Dolní oblastí Vítkovice¹, kterou lze vnímat jako úspěšný příklad regenerace brownfieldu za účelem vytvoření míst cestovního ruchu a jiných služeb pro návštěvníky.

DOV se nachází na území Ostravy v Moravskoslezském kraji. Rozmach Ostravy byl nastartován začátkem těžby uhlí v 18. století. V 19. století byly založeny železárny ve Vítkovicích a později téhož století byla oblast napojena na železnici. Město se tak do konce 19. století stalo jedním z nejvýznamnějších průmyslových středisek Rakouska-Uherska a Vítkovické železárny byly jedním z nejúspěšnějších podniků země. V době socialismu, když byla podporována těžba a těžký průmysl, se Ostravě přezdívalo *ocelové srdce republiky* nebo *město uhlí a železa*. Po politických a hospodářských změnách v roce 1989 došlo roku 1994 k ukončení těžby. V roce 1998 byla ukončena rovněž činnost ve Vítkovických železárnách. Dodnes ovšem tento areál představuje jednu z nejvýraznějších dominant celého města (Ostrava – oficiální stránky města Ostravy, 2020).

Po útlumu těžkého průmyslu zůstalo ve městě společně s DOV také mnoho dalších objektů, které ztratily svůj původní účel. Ty lze souhrnně nazývat jako brownfieldy – místa, která zůstala v prostoru jako pozůstatek předešlých činností, ke kterým už nejsou využívány. Brownfieldy mohou představovat problém nejen pro obce, ale i pro celou společnost. Téma nabývá na aktuálnosti také v souvislosti se zájmem o životní prostředí a udržitelné využívání půdy. Je potřeba uvažovat, jestli budou brownfieldy znovu využívány a jaký nový účel jim bude přiřazen. Regenerace brownfieldů představuje velkou výzvu pro zainteresované aktéry. Pokud je ovšem regenerace úspěšná, je nastartován nový potenciál objektu a z místa, které představovalo hrozbu se může stát část veřejného prostoru a oblast s podstatnou generací zisků.

Po období restrukturalizace začal být kladen důraz na rozvoj terciérního sektoru hospodářství. DOV prošla procesem revitalizace a začala být využívána právě k účelům sektoru služeb. Oblast byla roku 2022 nejnavštěvovanějším turistickým cílem Moravskoslezského kraje a pátým nejnavštěvovanějším cílem v České republice (CzechTourism, 2023). Do areálu zavítalo 1,47 milionu návštěvníků. Data ukazují,

¹ V textu práce bude nadále oblast označována pod zkratkou DOV.

že návštěvnost DOV má rostoucí tendenci stejně jako obliba industriálního turismu (OstravaInfo - oficiální průvodce Ostravou, 2023). Mezi aktivity v DOV nepatří pouze samotné poznávání průmyslového dědictví v rámci prohlídkových okruhů, ale areál nabízí i další možnosti trávení času. Vybranými příklady jsou populárně naučná centra techniky, řemeslná dílna, fotoateliér, taneční klub, možnosti občerstvení, sportování, ubytování aj. Velkým lákadlem jsou události, které se v areálu konají. Mezi úspěšné akce lze zařadit např. letní kulturní a hudební festivaly Colours of Ostrava a Beats for love, koncerty ostravské Janáčkovy filharmonie, světové turné v plážovém volejbale nebo běžkařský závod mezi pecemi.

1 Cíle a metody práce

Hlavním cílem práce je zhodnocení historie, současnosti a možné budoucnosti DOV jako unikátního projektu, který spojuje industriální historii s urbánním organismem města Ostrava prostřednictvím cestovního ruchu a služeb pro návštěvníky.

Jsou stanoveny dvě výzkumné otázky:

- 1) Je zvolený způsob regenerace industriálního brownfieldu a následný realizovaný projekt v DOV vnímán veřejností a odborníky jako správný a úspěšný?
- 2) Jakých doporučení by se měli držet decizní a soukromí investoři, kteří zvažují regeneraci brownfieldů pro potřeby cestovního ruchu a služeb?

V teoretické části práce je provedena rešerše odborné literatury, která je zaměřena na oblast brownfieldů. Brownfieldy jsou v kapitole nejprve definovány a později je věnován prostor také jejich typologii. Následně je řešena regenerace brownfieldů. Tato problematika je nejprve diskutována v obecné rovině a následně je specifikována do roviny situace v České republice. Vzhledem k charakteru DOV je v teoretické části věnován prostor také regeneracím brownfieldů pro účely cestovního ruchu a s ním spojených služeb v popřumyslových oblastech.

Dílčím cílem empirické části práce je vytvoření databáze regenerovaných brownfieldů pro účely turismu a služeb. Bylo vyhledáno 103 lokalit, které splňují tuto podmínku. Lokality jsou doplněny o další informace, na jejichž základě je databáze analyzována. Databáze je dle lokalizačního kritéria rozdělena na českou a mezinárodní část. Vyhledávání lokalit a doplňujících informací probíhalo pomocí rešerše odborné literatury a prohledávání internetových zdrojů. Několik lokalit bylo do databáze zařazeno také na základě vlastních návštěv a zkušeností autorky práce, či užitím nabytých znalostí z univerzitních či populárně naučných přednášek. Internetové zdroje byly vyhledávány pomocí vyhledavače Google za použití klíčových slov, kterými byly především: regenerované brownfieldy, regenerované brownfieldy na cestovní ruch/služby, příklady regenerovaných brownfieldů, projekt regenerace brownfieldu, regenerated brownfield, regenerated brownfield for tourism, tourism places after brownfield regeneration, brownfields regeneration projects, brownfields regeneration examples, Regeneration von Brachflächen aj. Zároveň byly prohledávány weby institucí, které se zabývají brownfieldy. Tímto způsobem byly nalezeny úspěšné příklady

regenerací brownfieldů na webech CzechInvest, Brownfields by CzechInvest nebo Ministerstva pro místní rozvoj.

Dvě lokality byly z databáze vybrány k bližšímu popisu. Z české části databáze bylo zvoleno Techmania Science Center v Plzni. Důvodem k výběru je podobnost současného využití Techmania Science Centra s projekty Světa techniky v DOV. Z mezinárodní databáze byla vybrána soutěska Ironbridge. Tato lokalita byla vybrána naopak na základě podobnosti původního využití s DOV. Území Ironbridge bylo významně ovlivněno těžbou a hutnickým průmyslem.

Další kapitola je věnována zájmovému území práce. Na základě dostupných zdrojů je provedena analýza vývoje areálu DOV do současného stavu. Tato část je doplněna o další informace získané vlastním výzkumem. Kvalitativní částí empirické práce jsou provedené semi-strukturované rozhovory s místními aktéry. V rámci rozhovorů byly pomocí otevřených otázek zjišťovány bližší informace o projektu regenerace DOV. Byla kladena např. otázka o celkové spokojenosti a postoji k DOV, kladech a záporech projektu, vlivu na město Ostrava, budoucnosti areálu, udržitelnosti nebo srovnatelných projektech. Také byly diskutovány klíčové momenty, které zásadně ovlivnily regeneraci. Cílem bylo zapojit do rozhovorů subjekty veřejného i soukromého sektoru, aby bylo dosaženo vyšší různorodosti názorů založené na odlišnosti sektorů i institucí. Vybranými experty jsou: ředitel Centra pro vědu a výzkum ACCENDO doc. Ing. Lubor Hruška, Ph.D., projektová manažerka regionální rozvojové agentury MSID Mgr. Simona Králová, bývalý projektový manažer odboru regionálního rozvoje a cestovního ruchu Moravskoslezského kraje Mgr. Radim Fojtík, Ph.D., expert z Ostravské univerzity Mgr. Vojtěch Bosák, Ph.D. a projektová manažerka spolku DOV Ing. Eliška Kulová, Ph.D. Kontakty na osoby byly zjištěny na webech jednotlivých institucí. Rozhovory probíhaly po emailové domluvě při osobních setkáních nebo online schůzkách za pomoci platformy Microsoft Teams během měsíců leden a únor roku 2024.

V rámci kvantitativní části výzkumu byl vytvořen dotazník určený pro sběr odpovědí od návštěvníků oblasti. Celkem bylo shromážděno 102 kompletně vyplněných dotazníků. Návštěvníci byli osloveni přímým kontaktem v samotné oblasti (verze dotazníku v příloze 3) a pomocí sociálních sítí DOV a města Ostrava (totožný dotazník vytvořen online v aplikaci Survio). Podmínkou pro výběr respondentů byla jejich návštěva DOV, která byla buď aktuální nebo byla provedena v minulosti (v případě osob,

které zodpověděly online dotazník). Dotazník obsahuje 17 otázek uzavřeného i otevřeného charakteru. V rámci šetření byla zjišťována informovanost návštěvníků o původním využití oblasti a rozsahu aktuálně prováděných aktivit, spokojenost se současným stavem a také očekávání, jakým směrem by se měla oblast dále vyvíjet. Nakonec byl dotazník doplněn o několik identifikačních otázek. Sesbírané odpovědi byly následně analyzovány a vyhodnocovány.

Určité zkreslení výsledků dotazníkového šetření může být způsobeno obdobím oslovování respondentů. Sběr odpovědí v DOV probíhal mimo hlavní turistickou sezónu v měsících říjen a listopad. To může být důvodem nižší návštěvnosti ze strany zahraničních turistů i návštěvníků z jiných krajů Česka. Šetření se zúčastnili pouze občané České republiky. Zastoupení respondentů z jiných krajů je nižší, než by pravděpodobně bylo v letních měsících.

2 Rešerše literatury

Pojem „brownfield“, který se původně používal v Severní Americe, se později stal populárním i ve zbytku světa, především v Evropě. Vnímání brownfieldů i jejich potenciálního využití se v jednotlivých částech světa značně liší. To mj. oslabuje mezinárodní spolupráci mezi výzkumnými pracovníky z různých částí světa (Jacek a kol., 2021).

2.1 Definování brownfieldu

Termín není jednotně definován. Původně vznikl odvozením od slova greenfield jako jeho antonymum. Na rozdíl od pojmu greenfield, který lze charakterizovat jako půdu, která dříve nebyla využita, je brownfield půdou, která již byla podrobena určitému vývoji. Díky faktu, že se jedná o protiklad ke slovu greenfield a také díky absenci negativních konotací v názvu spojených např. se slovy kontaminovaný, opuštěný atd., se slovo brownfield ustálilo mezi autory (Alker a kol., 2000). V České republice se pojem brownfield objevuje od začátku 90. let 20. století. Termín lze do českého jazyka přeložit jako hnědé pole, nicméně pro svou krátkost, jasnost a důvody uvedené výše je většinou pojem brownfield používán ve své nepřeložené verzi. Namísto hledání jednoslovného ekvivalentu se někdy používají víceslovné názvy založené na konkrétních vlastnostech jednotlivých brownfieldů (např. zastaralé průmyslové objekty, zanedbané pozemky aj.). Některé české instituce pracují se stálým označením deprimující zóny nebo narušené pozemky, nicméně opět nepanuje terminologická shoda (Kadeřábková, Piecha a kol., 2009; Vojvodíková a kol., 2014).

Definice brownfieldu také není všeobecně platná. Brownfieldy nejsou jednotně ukotveny ani v české legislativě. Najdeme je tam pod obecnějšími označeními např. jako plochy pro sanaci a nové využití, staré zátěže, kontaminované plochy atd. (Kramářová, 2016). V některých legislativních dokumentech je citována definice agentury CzechInvest (Osman a kol., 2015).

Ministerstvo průmyslu a obchodu společně s Agenturou pro podporu podnikání a investic CzechInvest (2019) definují, že: „*Brownfield je nemovitost (pozemek, objekt, areál, území), která není dostatečně využívána, je zanedbaná a případně i kontaminovaná, nelze ji efektivně využívat, aniž by proběhl proces její regenerace a vzniká jako pozůstatek průmyslové, zemědělské, rezidenční, vojenské či jiné aktivity.*“ Odlišně se může jevit

formulace evropských pracovních skupin CLARINET a CABERNET, jež definují brownfieldy jako plochy, které: „*Jsou ovlivněny jejich minulým využitím nebo využitím ploch v jejich okolí, jsou opuštěné a nevyužívané, mají reálný nebo potenciální problém s kontaminací, jsou především v urbanizovaném území a pro svoje nové využití, nebo účelné použití potřebují intervenci.*“ (Vojvodíková a kol., 2012).

Brownfieldy lze rozdělit na jednotlivé typy podle svého původního využití. Může se jednat o pozůstatky průmyslových, těžebních, zemědělských, rezidenčních, vojenských, logistických, komerčních či jiných činností (MPO, 2019). Nejpalčivějším a nejpočetnějším případem brownfieldů v Česku jsou brownfieldy bývalého průmyslového využití a krajina po těžbě. To přispívá k mylné představě o nutné průmyslové minulosti objektu. Existuje ovšem i mnoho brownfieldů, které vznikly po útlumu jiné činnosti. Příkladem mohou být zemědělské brownfields v podobě velkokapacitních kravínů nebo kulturní domy z dob socialismu jako specifický brownfield, který nalezneme v mnoha českých obcích. Mezi starší příklady brownfieldů lze zařadit také např. historické hrady, zámky nebo válečné bunkry (Kadeřábková, Piecha a kol., 2009; Vojvodíková a kol., 2014). Představa starého průmyslového brownfieldu je asociována se starou ekologickou zátěží. Kontaminace je pro vymezení brownfieldu nutná pouze v definicích v USA a Kanadě (Loures a Vaz, 2018).

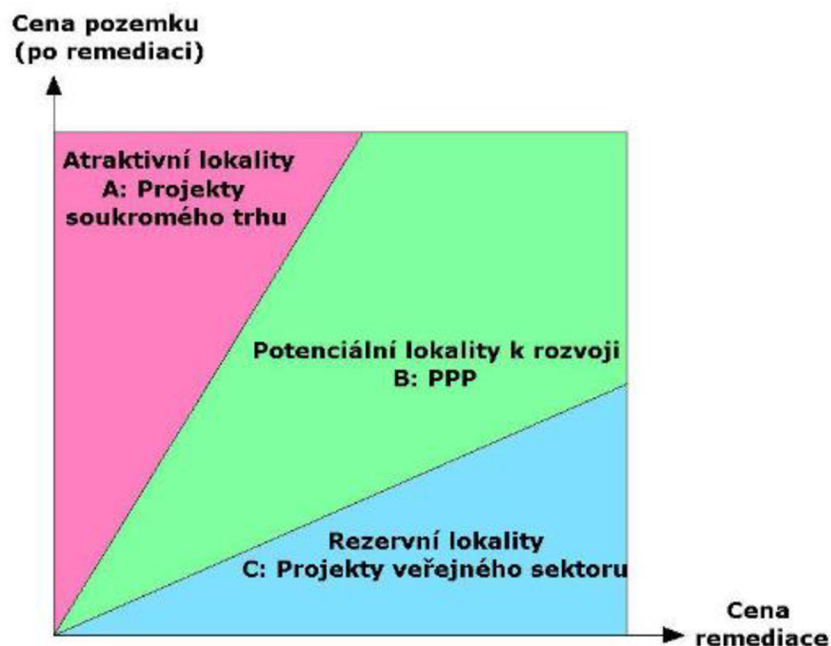
Brownfieldy je nutné vnímat v širším kontextu, jelikož vykazují určité prostorové souvislosti. Přesah brownfieldů do okolí lze dobře demonstrovat na případě starých ekologických zátěží. Brownfieldy však dokážou negativně ovlivňovat prostředí za svými hranicemi i v sociální, ekonomické a urbánní sféře a mohou mít také značný psychologický vliv (Doležalová, 2015). Vlivem výskytu brownfieldů dochází např. ke změně atraktivity území pro investory, obyvatele i návštěvníky a následně ke snížení daňových výnosů i ekonomické výkonnosti. Změna prostorového rozložení a struktury obyvatelstva i výrobních a obchodních aktivit v okolí brownfieldu a v rámci celé obce vede k úpadku center obcí a aktivity jsou přesouvány do okrajových částí. Dochází ke snížení počtu nových pracovních příležitostí, růstu nezaměstnanosti a potřeby dojížděky za prací. Mění se hodnota nemovitostí v okolí i stávající vazby v obci (Vojvodíková a kol., 2012; Pavlas a Vondáčková, 2007). Brownfieldy ponechány beze změny bývají často pro obyvatele odpudivými místy, kde se necítí bezpečně. V těchto areálech mohou vznikat další skládky odpadů nebo squaty. Hrozí zde kriminalita, vandalismus, protiprávní jednání nebo riziko úrazu (Kadeřábková, Piecha

a kol., 2009). Turečková (2023) zmiňuje na rozdíl od předchozího také pozitivní prostorový efekt brownfieldů, kterým je zvýšení lokální biodiverzity a tvorba tzv. přírodních ostrovů, kde přežívají druhy, které jsou jinde ohroženy např. kosením.

2.2 Typologie brownfieldů

Různí autoři často vymezují kategorie, které se vzájemně významově překrývají s kategoriemi vymezenými jinými autory. Odlišné typologie jsou opět citovány v textech také napříč státy. Kadeřábková, Piecha a kol. (2009) uvádějí jako příklad odlišnou klasifikaci v USA, Německu a ve Francii. Dle Turečkové (2021) patří v Česku mezi nejcitovanější typologie Kadeřábkové a Piechy (2009), Šilhánkové a kol., (2006) Vojvodíkové a Majstríkové (2016), Vráblíka (2009) nebo Doležalové (2015). Mezi zahraniční autory, kteří brownfieldy kategorizují lze zařadit např. Ferbera a kol. (2006) nebo Pizzola a kol. (2016).

V zahraničních zdrojích a na evropské úrovni je velmi úspěšná typologie dle CABERNET, která je označovaná jako typologie ABC (obr. 1). Typologie je založena na rozvojovém potenciálu brownfieldů a odlišuje je také na základě potřebného zásahu soukromého a veřejného sektoru do regenerace. V některých státech se tato typologie používá k výběru brownfieldů, které jsou vhodné pro regeneraci či dotační podporu. To ovšem není případ České republiky (Doležalová, 2015).

Obrázek 1 Model ABC – model rozvojového potenciálu brownfieldů. Zdroj: CABERNET, 2024.

Turečková (2021) se při určité míře generalizace, úprav a zapojení vlastních kategorií pokusila o přehlednou syntézu typologií vymezených nejen výše uvedenými autory. Výslednou komplexní typologii je možné vidět na obrázku č. 2. Autorka dále vymezuje specifické typy brownfieldů, které vznikly na základě specifikace brownfieldů dle charakterově důležitých vlastností a specifik. Vymezenými termíny jsou blackfield, greyfield, bluefield a goldfield.

Blackfieldy jsou opuštěné prostory představující velkou ekologickou zátěž, která vysoce limituje jejich nové využití a zvyšuje finanční i časovou náročnost regeneračních procesů. Stupeň kontaminace vyžaduje okamžité odstranění tohoto stavu (brownfieldy s bývalým těžebním, průmyslovým nebo vojenským využitím).

Greyfield je brownfield, který je obklopen velkými plochami asfaltu, jež má funkci dopravní infrastruktury a parkoviště. Jde tedy především o objekty, jejichž původním využitím byly služby (např. o rezidenční, obchodní či administrativní prostory). Vznikly v reakci na přesun těchto aktivit do modernějších čtvrtí, nákupních zón a administrativních budov nebo do objektů pro bydlení v rámci developerských projektů ve městech i suburbii. Tyto brownfieldy se většinou nacházejí poblíž center měst a vzhledem k původnímu využití jsou napojeny na dopravní i technickou infrastrukturu. Nevykazují známky ekologických zátěží.

Bluefieldy mají ve své blízkosti vodní zdroj a jeho původní účel na něj byl nějakým způsobem napojen. Mezi tento typ brownfieldů lze zařadit např. přístavy, mola, doky, nábřeží, výpustě rybníků, vodní náhony atd. V rámci regenerací musí být uvažován jejich význam v rámci infrastrukturních vazeb v území.

Goldfieldy jsou brownfieldy, jejichž potencionální regenerace představuje vidinu velmi lukrativní investice s vysokou pravděpodobností návratu vynaložených prostředků k obnově. Autorka považuje za nutné si uvědomit, že brownfield se goldfieldem stává v procesu po transformaci z jiného typu brownfieldu díky vnějším změnám. Mezi takové změny je možno zařadit např. změnu územního plánu, chování spotřebitelského chování na základě trendů, dotační chování atd.

Brownfieldy podle ekonomického sektoru a původní funkce	<i>primární sektor</i>		zemědělské důlní a těžební		
	<i>sekundární sektor</i>		průmyslové a stavební dopravní a infrastrukturalní		
	<i>terciární sektor</i>		logistické, komerční a administrativní po občanské vybavenosti rezidenční a bytové ostatní		
	<i>specifické</i>		církvní armádní a vojenské zámecké		
Brownfieldy podle rozlohy	<i>malé</i>	do 1 ha	Brownfieldy podle polohy	v centrálních částech měst	
	<i>středně velké</i>	1 – 10 ha		v příměstských zónách	
	<i>velké</i>	10 – 100 ha		ve vesnických sídlech	
	<i>rozsáhlé</i>	nad 100 ha		mimo urbanizované území	
Brownfieldy podle vlastnictví	v soukromém vlastnictví		Brownfieldy dle kontaminace a ekologické zátěže	bez ekologické zátěže	nekontaminované
	ve veřejném vlastnictví			s ekologickou zátěží	kontaminované
	ve smíšeném vlastnictví			neznámý stupeň ekologické zátěže	neznámý stupeň kontaminace
	s nevyřešenými vlastnickými právy				
↑					
BROWNFIELDY			blackfield greyfield bluefield goldfield		
↓ perspektiva potenciální regenerace ↓					
Brownfieldy podle rozvojového potenciálu					
<i>rozvojová třída</i>	<i>rozvojový potenciál</i>	<i>aktivní aktér</i>	<i>druh financování</i>	<i>projektový záměr (finanční atraktivita)</i>	
samorozvojově	vysoký	soukromý sektor	soukromé investice	ziskový	
částečně rozvojově	střední	spolupráce veřejného a soukromého sektoru	spolufinancování veřejného a soukromého sektoru	ziskový s veřejnou podporou	
pasivně rozvojově	nizký	veřejný sektor	veřejné zdroje	nekomerční, společensky žádoucí	
nerozvojově	žádný	žádný	nefinancovatelný	bez záměru	

Obrázek 2 Kategorizační schéma brownfieldů. Zdroj: Turečková, 2021.

2.3 Regenerace brownfieldů

Regenerace brownfieldů představuje jednu z velkých výzev jednotlivých ekonomik. Problematice regenerace (někdy označované jako rekonverze či rekultivace) brownfieldů je v odborné literatuře věnována značná pozornost. Mnozí autoři poukazují na konkrétní příklady regenerace brownfieldů, územní specifika jejich proměny nebo roli aktérů v procesu jejich regenerace (De Sousa a kol., 2023; Alexander, 2015; Frantál a kol., 2015; Meyer a Lyons, 2000 ad.).

Úvahy o konkrétním možném využití brownfieldů jsou ovlivněny prognózou budoucí situace ve společnosti. Např. bývalým armádním nebo drážním objektům bude přiřazen nový účel na úkor toho bývalého, po kterém již není dostatečná poptávka. Vyšší důraz je

kladen na občanskou vybavenost, např. bydlení, obchody, sportovní a restaurační služby atd. a dále na administrativní účely např. v podobě kanceláří pro podnikatele a živnostníky, coworky. V posledních letech je na vzestupu také rekreační a kulturní využití např. v podobě společenských místností a galerií (Kadeřábková, Piecha a kol., 2009; Turečková, 2023). Nastávají i situace, že se brownfieldům navrátí původní funkce v pozměněné podobě (Pavlas a Vondáčková, 2007). Může se lišit také intenzita regenerace. Martinát a kol. (2018) uvádí, že regenerovaným brownfieldem může být jak malý park, tak masivní areály, kterým je přiřazeno multifunkční využití. Data z roku 2022 ukazují, že 2/3 brownfieldů projdou regenerací a 1/3 je demolována (Turečková, 2023).

Regenerace brownfieldů je velkou výzvou pro zapojené aktéry a velmi multidisciplinárním procesem, jelikož je do něj zainteresováno mnoho oborů a specifických faktorů (Rizzo a kol., 2015). Tato skutečnost je opět dána prostorovými souvislostmi. Při regeneraci je nutno pracovat např. v oblastech financí, územního plánování, strategií obcí, technických a estetických otázek, udržitelnosti aj. (Vojvodíková a kol., 2012).

Regenerace brownfieldů není pouze snahou o zabránění degradaci samotného objektu, jeho okolí a struktury obce, kterou ovlivňuje, ale je důležité ji chápat v širších souvislostech. Je podstatným tématem vzhledem k udržitelnosti a význam nového využití brownfieldů nabývá na důležitosti a aktuálnosti také v souvislosti s trendy a chováním při lokalizaci nových staveb. Vlivem nových průmyslových zón vystavěných na zelené louce dochází k přesouvání socioekonomických aktivit mimo tradiční oblasti. Také se od 90. let 20. století do Česka dostavil trend suburbanizace a rozšiřování zástavby do volné krajiny, který negativně poznamenává stávající struktury obcí a jejich vnitřní vazby. Je tak kladen vysoký tlak nejen na půdu, ale také na budování nových vazeb a infrastruktury, které zapojí nově urbanizované zóny do měst. Regenerovaný brownfield se oproti tomu nachází na již dříve zastavěné ploše, takže nedochází k další výstavbě a záboru volné půdy. Je součástí již vybudovaných vazeb v rámci obce. Volba regenerace brownfieldu je tedy volba znovuvyužití existujících prostor namísto stavby na zelené louce a může pohltit nežádoucí projevy tzv. sídelních kaší, které představují velmi nešetrný způsob zastavění půdy (Ústav územního rozvoje, 2009). V posledních dekádách roste počet projektů a výzkumných platform o brownfieldech. Regenerace brownfields

získává větší politickou důvěru díky méně dostupné a více chráněné nezastavěné půdě v hustě osídlených oblastech (Osman a kol., 2015).

O sociálních důvodech pro regeneraci brownfieldů hovoří mj. Atkinson a kol. (2014). Sociálním důvodem je např. zachování kompaktnosti obcí. Obce si udrží a také posílí obecní funkce a dojde k obnově center. Dalšími pozitivy jsou zlepšení životního prostředí i kvality života nebo odstranění stigmat vůči okolí brownfieldů (MPO, 2019). Jinými klady jsou zvýšení ekonomické aktivity, nové podnikatelské příležitosti, pozitivní dopad na místní rozpočty a zvyšování hodnoty nemovitostí.

Regenerace a následné opětovné využívání brownfieldů souvisí s mnoha překážkami, které tyto procesy zatěžují. Mezi nejdůležitější důvody, kvůli kterým si zapojení aktéři namísto regenerace vyberou výstavbu v nových prostorech, jsou složité majetkoprávní vztahy, finanční problematika, vyšší komplikovanost a delší časová náročnost projektů i samotné realizace (Pavlas a Vondáčková, 2007). Řešením majetkoprávních překážek může dojít k zpřístupnění a odkoupení areálu pouze jedním budoucím majitelem, nebo se mohou domluvit na společném postupu využití a rozvoje území (Kuda a Smolová, 2007). Z hlediska financí je pro investory regenerace brownfieldu oproti nové výstavbě na zelené louce podstatně dražší (Hurníková, 2009). Při snaze o obnovu brownfieldů musí být brána v potaz také náprava okolí, které bylo jeho existencí ovlivňováno (Kadeřábková, Piecha a kol., 2009). Jackson a kol. (2004) však uvádí, že dostatek finančních prostředků na regeneraci daného brownfieldu nemusí být automaticky bezproblémové řešení, jelikož tyto prostředky mohou být využity neefektivně na základě nevhodných strategií nebo právních rámců a nerespektování veřejného zájmu.

Pro regeneraci je důležitá kategorizace a prioritizace lokalit brownfieldů. Té může být dosaženo na základě zmapování a vytvoření databáze takovýchto lokalit, ze které jsou následně vybírány brownfieldy pro získání veřejné podpory. Důležitá je také aktualizace databáze, která je zpětnou kontrolou účinnosti politiky regenerací a celého systému. Databáze je vhodná i pro další výstupy v podobě strategií, statistik atd. (Doležalová, 2015).

Ferber a kol. (2006) uvádí postup pěti fází, který by měl být s možným zapojením lokálních potřeb při regeneračních projektech dodržen. Na začátku každého postupu je nutné provést lokální analýzu. Místo je analyzováno pomocí ekonomických,

ekologických, sociálních kritérií a kritérií urbanistické struktury. Dochází také k definování problémů a potenciálů, analýze vlastníků a možnostem spolupráce. Po analytických krocích dochází k vymezování vizí a cílů včetně vypracování scénářů. Poté nastává fáze plánování a zpracování projektů, v rámci kterých jsou definovány společné zájmy, priority, činnosti, prostředky, vstupy atd. Následně dochází k samotné realizaci činností a koordinaci. Poslední činností je monitorování, jež napomáhá k vyhodnocení, posuzování udržitelnosti projektu nebo k úpravě strategií.

Do procesu revitalizace brownfieldů je zapojen rozsáhlý počet aktérů, kteří zastupují soukromý, veřejný i neziskový sektor (Frantál a kol., 2015; Rizzo a kol., 2015; Alexandrescu a kol., 2017). Těmi jsou vlastníci, obyvatelé, neziskové organizace, konzultanti, představitelé základních i vyšších územně samosprávních celků (obcí a krajů), představitelé regionů, pracovníci veřejné správy, finanční instituce, rozvojové agentury, investoři.

Regenerace brownfieldů mohou být financovány z veřejných i soukromých zdrojů nebo jejich kombinací a sloučením prostředků z různých zdrojů. Soukromými zdroji jsou např. soukromé investice nebo půjčky, veřejnými zdroji jsou pak státní rozpočet, rozpočty obcí a krajů. Podpůrné nástroje, které mohou být využity, jsou např. granty, fondy, pojištění, daňové a dotační systémy, úvěry aj. (Vojvodíková a kol., 2012). Zmíněná kombinace veřejných a soukromých zdrojů není myšlena pouze ve smyslu financování soukromými prostředky za spoluúčasti nějakého z veřejných nástrojů v podobě např. dotace, ale je viditelná také na aktuálně častých PPP projektech. Soukromý investor zde poskytne prostředky a znalosti aktérovi veřejného sektoru (např. na výstavbu objektu) a následně mu je na několik let svěřena jeho správa. Aktér veřejného sektoru mu za to platí (Bertolini a kol., 2023). V rámci regenerací brownfieldů v Česku jsou ovšem PPP projekty zatím pouhou teorií bez příkladů z praxe (Turečková, 2023).

Na počátku regenerací tedy stojí otázka, zda brownfield regenerovat a zda bude regeneraci provádět soukromý nebo veřejný sektor. Prvotní impuls vychází z vlastnictví objektu. Pokud je objekt vlastněn veřejným sektorem a ten nemá zájem financovat regeneraci, může dojít k případnému prodeji jinému sektoru nebo domluvě na vzájemné spolupráci. Stejně to platí i naopak. Turečková (2023) uvádí, že právě spolupráce a vzájemná ochota nápomoci je nejlepším řešením. Majitel musí při regeneraci počítat s vysokými finančními, organizačními aj. náklady. Jeho zájem o regeneraci a případný

počet investorů, kteří by lokalitu odkoupili, závisí např. na lokalitě brownfieldu, jeho stavu, rozloze, poloze vůči sídlu, stávající infrastruktuře atd. (MPO, 2019).

2.3.1 Regenerace brownfieldů na cestovní ruch a služby

Svébytnou skupinu představují brownfieldy regenerované na cestovní ruch a služby. Martinát a kol. (2014) uvádějí, že využití pro tento typ aktivit přináší pozitivní ekonomické, sociální i environmentální dopady a je možností, jak přispět k udržitelnému rozvoji měst. Právě služby společně s cestovním ruchem mohou generovat zisky, a navíc zapojují také širokou veřejnost do aktivit ve veřejném prostoru. Občané se s místy dokážou lépe ztotožnit a přijmout je. Z empirických výzkumů vyplývá, že využití ploch pro tyto účely je veřejností vnímáno jako vhodné. Zároveň vyplývá, že nejvyšší potenciál na regeneraci pro cestovních ruch a volnočasové aktivity vykazují brownfieldy po průmyslové výrobě. Jedním z důvodů je to, že tyto brownfieldy mají určité hodnoty, které jsou turisticky atraktivní. Disponují velkou historickou, technologickou, architektonickou a vědeckou hodnotou. Lokality jsou velmi autentické, každá z nich má svůj rozlišovací znak nebo ikonu. To je důvodem, proč jsou velmi unikátním lokalizačním předpokladem cestovního ruchu. V neposlední řadě jde i o záchranu průmyslového dědictví. Tak zvaná postindustriální turistika je na vzestupu a napomáhá tomu i regenerace starých průmyslových oblastí (Chmielewska a Lamparska, 2011). Mnoho z těchto památek se nachází ve starých průmyslových regionech. Tyto regiony tedy disponují větším potenciálem v rámci cestovního ruchu oproti např. periferním či hospodářsky slabým regionům (Koutský, 2011).

V případě úspěšné regenerace brownfieldů na cestovní ruch a služby území ztrácí negativní image, kterou většinou disponují lokality ve starých průmyslových regionech. Území se stává lákadlem nejen pro obyvatele dané obce, ale také návštěvníky z jiných obcí a pravděpodobně tak dojde k vyšší generaci zisků i v jiných částech měst nebo jejich centrech (Martinát a kol., 2014). Činnosti stimulují další rozvoj tím, že vyžadují vhodnou infrastrukturu, např. silnice, ubytování, cateringový průmysl atd. Jsou vytvářeny nová pracovní místa a regenerace může přilákat investory (Chmielewska a Lamparska, 2011). Postupně mnohá bývalá průmyslová města získala nové terciární (zejména kulturní) funkce, které nemusí být nutně spojeny s cestovním ruchem, jako např. v Ostravě. V posledních letech začala růst také popularita události a politicko-ekonomického nástroje Evropské hlavní město kultury, kde je kultura klíčem pro přepis statusu měst.

Titul pak může být využit např. k revitalizaci brownfields, městských center nebo k podpoře turismu (Marková a Slach, 2013).

2.3.2 Regenerace brownfieldů v České republice

Až do přelomu tisíciletí nebyly brownfielddy předmětem veřejné správy i přes jejich početný a téměř celoplošný výskyt na našem území. Veřejnost přistupovala k brownfielddům po roce 1989 spíše vlažně. Nakonec byl jako první projeven zájem o záchranu průmyslových brownfielddů jako objektů industriálního dědictví (Doležalová, 2015). Problematika řešení brownfielddů začala být v České republice aktuální na přelomu tisíciletí, o čemž svědčí také větší angažovanost veřejného i soukromého sektoru nebo akademické obce (Kuda a Smolová, 2007; Vojvodíková a kol., 2012; Frantál a kol., 2015; Osman a kol., 2015). Vznik přístupů k regeneracím byl poměrně problematický vzhledem k tomu, že současně probíhala také hospodářská restrukturalizace, reforma veřejné správy a ustalování legislativy.

V roce 2000 se v Praze a v Ostravě konaly první dvě konference týkající se řešení brownfielddů. Těchto konferencí se zúčastnili zahraniční experti, kteří předali potřebné zkušenosti. Odborníci doporučovali inspiraci v zahraničních postupech, ale vzhledem ke specifické situaci v České republice a souběhu jiných událostí ve stejném období z počátku nebyl prosazen veřejný zájem regenerací. Brownfielddy se staly součástí mnoha plánovacích dokumentů na odlišných územních úrovních. Chyběla však politická podpora, nástroje podporující regenerace i praktická realizace cílů. Územní plánování se stalo úkolem pro obce a koordinace sektorových koncepcí s územními byla velmi problematická (Doležalová, 2015).

V České republice lze brownfielddy z časového a množstvíh hlediska rozdělit do dvou etap, kterými jsou období do konce roku 1989 a období po roce 1989. V prvním období platil systém socialistické plánované ekonomiky, který určoval toky investic a intenzitu využívání jednotlivých objektů. Vznikaly brownfielddy spojené s výrobní i nevýrobní oblastí, jejichž typickým znakem byla jasná vlastnická struktura a poloha především ve venkovském prostoru (Kuda a Smolová, 2007). Nejvíce brownfielddů vzniklo v druhé časové etapě, kterou charakterizujeme jako systémovou transformaci včetně ekonomické změny (Spěváček, 2002). V období předešlého socialistického režimu bylo hospodářství v českých zemích orientováno převážně na průmysl, a to zejména na těžký průmysl a strojírenství. Brownfielddy vzniklé v tomto období tedy byly převážně průmyslové.

Dalšími impulsy pro vznik byly privatizace nebo vyrovnávání majetkových vztahů. Noví vlastníci neměli finance nebo zájem o aktivity provozované v objektech. Pozdějším impulsem byly také globalizační trendy a příliv přímých zahraničních investic, vlivem kterých byly přesunuty průmyslové zóny strategicky na tzv. zelenou louku poblíž dopravních napojení. Dnes můžeme evidovat spoustu brownfields uprostřed měst (Kuda a Smolová, 2007).

Osman a kol. (2015) uvádí, že postsocialistický prostor byl oproti kapitalistickým zemím, obohacen také o brownfieldy vzniklé demilitarizací prostoru po odchodu vojsk Varšavské smlouvy a restrukturalizací vojenského sektoru a deagrazizací po rozpadu velkých socialistických JZD. Kvůli útlumu železniční dopravy vznikaly brownfieldy dopravních a drážních ploch ve vlastnictví Českých drah a Správy železnic, které jsou často v centrech měst a dodnes jsou velmi neefektivně využívány. V početné míře vznikly také institucionální brownfieldy, které představují objekty občanské vybavenosti např. obchodní, sportovní, kulturní, zdravotnické aj. (Kuda a Smolová, 2007).

Investoři se nejdříve soustředili jen na lukrativní pozemky a paradoxně se někteří z nich začali zaměřovat i na velmi kontaminované lokality. To bylo dáno oficiálním přihlášením se státu (jako bývalého vlastníka podniků) k zodpovědnosti za staré ekologické škody. Investoři tak viděli pozitiva v těchto lokalitách vzhledem k závazkům státu. Vidina vstupu do EU s možností čerpání evropských prostředků ovšem více podpořila zájem soukromníků i veřejné správy o regenerace (Doležalová, 2015).

Z územního hlediska lze veřejné aktéry v České republice seřadit od mezinárodní EU, České republiky krajů až po obce. Horizontálně pak podpora probíhá napříč jednotlivými odbory, útvary či sektory. Aktéři mají na různých územních úrovních odlišné možnosti podpory regenerace brownfieldů. Národní aktéři mají za úkol formátování legislativy, priorit a směru v rámci tvorby strategií, zprostředkování přenosu evropských zdrojů na úroveň operačních programů a do území. Přispívají také poradenskou, konzultační, propagační a informační službou. Lokální aktéři mají naopak spíše za úkol faktické řešení problémů v území (Turečková, 2023).

Aktéři soukromého sektoru mohou být také nadnárodní, národní, regionální a lokální úrovně. Jejich postupy v rámci regenerací mají společné rysy v rámci respektování legislativy a územních plánů, nicméně další kroky už každý investor zvažuje sám. Soukromí investoři před zapojením do revitalizací velmi důkladně přemýšlejí

např. nad očekávanými zisky z investice, vyšší nákladů na regeneraci, obslužností a vybaveností infrastrukturou, vyšší nájemného v ohledu na místních podmínkách v případě budoucího pronájmu nebo riziky spojenými s investicí (Pavlas a Vondáčková, 2007).

Tabulka 1 Hlavní aktéři při regeneraci brownfieldů v České republice.

Úroveň	Subjekty veřejného sektoru	Subjekty soukromého sektoru
Mezinárodní, EU	Evropská komise; Evropský parlament	Mezinárodní investoři, finanční skupiny, mezinárodní vlastníci brownfieldů
Národní	Úřad vlády; Parlament; MŽP, MMR, MPO, MZe, MK, případně další ministerstva; CzechInvest, Centrum pro regionální rozvoj České republiky a jiné státní instituce a agentury; státní příspěvkové organizace a výzkumná centra; státní investoři	Investoři, developeři, finanční skupiny, vlastníci brownfieldů s celostátní působností, veřejnost
Regionální – krajské	Krajské úřady a další instituce vyšší územní samosprávy, výbory a komise; regionální rozvojové agentury, příspěvkové organizace a jiné veřejné instituce na regionální úrovni	Regionální investoři, developeři, finanční skupiny, vlastníci brownfieldů, regionální veřejnost
Místní – obecní	Obecní úřady a další instituce základní územní samosprávy, výbory a komise; jiná místní sdružení na úrovni obcí	Místní občané, vlastníci brownfieldů, firmy, občanská sdružení a spolky aj.

Zdroj: Turečková, 2023, vlastní zpracování.

V minulosti bylo častějším případem financování z veřejných zdrojů (Vojvodíková a kol., 2012). Od 90. let 20. století a s časovým odstupem i v Česku ovšem dochází k úbytku veřejných investic a zvyšování soukromých investic (Doležalová, 2015). Zájem soukromníků postupem času stoupá na základě vyvíjené iniciativy ze strany EU, státní správy, agentury CzechInvest a místních samospráv. V posledních letech zesílil také tlak ekologických iniciativ. Dnes jsou v České republice hlavními veřejnými zdroji státní prostředky České republiky a evropské prostředky v podobě strukturálních fondů EU (Pavlas a Vondáčková, 2007).

„Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024“ představuje zastřešující dokument a koncepční řešení regenerace brownfieldů u nás. Ve strategii je stanovena vize, kterou je vytvořit z brownfieldů konkurenceschopné plochy pro nové využití a rozvoj. Hlavním cílem je vytvořit koordinovaný přístup pro regeneraci prostřednictvím státních politik, finančních programů a podmínek, které umožní najít nové ekonomické nebo veřejně prospěšné využití. Prioritami pro nastavení podpory regeneracím jsou tyto tematické oblasti: finanční podpora, územní opatření, vzdělávání, výzkum a osvěta.

K těmto tematickým oblastem jsou navrhovány další cíle a k nim také opatření, zodpovědné instituce a termíny řešení. Ve strategii jsou vymezeny také 4 kategorie brownfields, které mají pro ministerstva prioritu v rámci podpory regenerací (MPO, 2019).

Brownfieldy jsou seskupeny v národní databázi brownfieldů, kterou spravuje agentura CzechInvest. Databáze slouží pro statistické účely a jako nabídka lokalit pro investory. Kraje navíc také provádějí mapování brownfields do svých vlastních databází (MPO, 2019).

3 Příklady brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby

V této části textu jsou uvedené lokality, jež splňují podmínku podobnosti s DOV. V minulosti tyto lokality soužily jiným účelům (např. průmyslu). Časem došlo k ukončení činností a nějakou dobu neměly využití. Následně byly regenerovány a aktuálně slouží pro potřeby cestovního ruchu nebo služeb. Tento stav dokumentuje databáze, která je přílohou diplomové práce a z které byly údaje vytříděny do následující části textu kapitoly 3.

U jednotlivých lokalit jsou uvedeny informace o jejich geografické poloze do úrovně obcí, původním využití (kategorizace původního využití a konkrétní využití), současném konkrétním využití pro účely turismu a služeb, vlastnických poměrech. Z důvodu vysoké variability současného využití jednotlivých objektů byly pro potřeby generalizace vytvořeny kategorie, kam byly konkrétní specifické účely v jednotlivých lokalitách zařazeny. Na závěr je v databázi uvedena informace, který zdroj byl autorce inspirací pro zařazení do této databáze. Mezi tyto zdroje patří česká i zahraniční odborná literatura, internetové zdroje, ale také informace získané z vlastních návštěv míst nebo přednášek.

Databáze obsahující 103 lokalit je rozdělena na dvě části na základě lokalizačního kritéria (tab.2). První kategorie obsahuje 56 lokalit v České republice a druhá kategorie je skupina 47 mezinárodních lokalit. V české kategorii je zastoupeno všech 14 krajů. V nejvyšší míře je to Moravskoslezský kraj, ve kterém se nachází také DOV. Dále je opakovaně zastoupen Jihomoravský a Zlínský kraj, stejně jako hlavní město Praha. V mezinárodní části jsou lokality z pěti světadílů, kterými jsou Evropa, Severní Amerika, Asie, Afrika a Austrálie. V nejvyšší míře je zastoupena Evropa. Z jednotlivých států je v databázi evidováno nejvíce příkladů z Velké Británie, Polska a Německa. Dalšími zastoupenými státy jsou Belgie, Estonsko, Francie, Lotyšsko, Rakousko a Slovensko.

Tabulka 2 Regionální struktura regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch a služby.

Počet lokalit v české databázi podle krajů		Počet lokalit v mezinárodní databázi podle států	
Kraj	Počet lokalit	Stát	Počet lokalit
Jihočeský kraj	1	Austrálie	1
Jihomoravský kraj	4	Belgie	1
Karlovarský kraj	1	Estonsko	1
Kraj Vysocína	3	Francie	4
Královéhradecký kraj	3	Japonsko	1
Liberecký kraj	3	Jihoafrická republika	1
Moravskoslezský kraj	21	Kanada	1
Olomoucký kraj	3	Lotyšsko	3
Pardubický kraj	2	Německo	7
Plzeňský kraj	2	Polsko	8
Hlavní město Praha	4	Rakousko	2
Středočeský kraj	3	Slovensko	5
Ústecký kraj	2	Spojené státy americké	4
Zlínský kraj	4	Velká Británie	8

Zdroj: databáze (příloha 1,2), vlastní zpracování.

Z hlediska původních funkcí regenerovaných lokalit (obr. 3) jsou v databázi nejhojněji zastoupeny lokality s bývalým využitím pro průmysl. 32 lokalit sloužilo k potřebám zpracovatelského průmyslu, v rámci kterého se nejčastěji vyskytuje potravinářský, textilní a hutnický průmysl. V 19 lokalitách probíhala těžba, 4 lokality sloužily k energetickému průmyslu a 3 k vodárenství. Z neprůmyslových kategorií dominuje dopravní infrastruktura a skladování, které jsou zastoupeny 14 lokalitami a dále vojenské a obranné objekty, které reprezentuje 12 lokalit. V menší míře jsou zařazeny také obytné nebo zemědělské objekty aj. Při analýze české a zahraniční části databáze samostatně byly zjištěno, že v obou částech dominují objekty dříve využívané pro zpracovatelský průmysl. Avšak druhou nejčastější původní aktivitou v českých lokalitách jsou vojenské a obranné objekty. Naproti tomu v mezinárodní databázi je to těžba. Zároveň není v mezinárodní části databáze zastoupena žádná sakrální stavba.

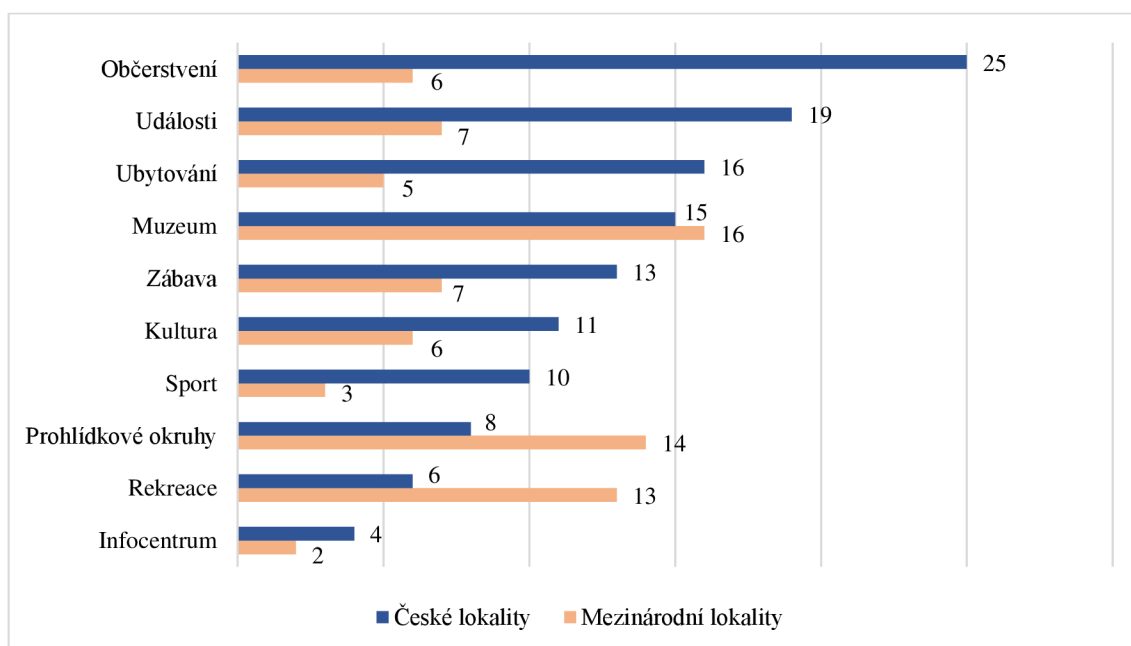

Obrázek 3 Struktura původního využití regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch a služby. Zdroj: databáze (příloha 1, 2), vlastní zpracování.

Vzhledem k variabilnímu současnému využití regenerovaných brownfieldů bylo vytvořeno 10 kategorií, které reprezentují vykonávané činnosti v lokalitách. Do těchto kategorií byly následně lokality zařazeny. Vymezenými kategoriemi jsou: prohlídkové okruhy, muzeum, ubytování, občerstvení, infocentrum, kultura, události, zábava, rekreace a sport. V regenerovaných brownfieldech často dochází ke kombinaci několika aktivit, díky které vznikají multifunkční místa, která jsou většími lákadly pro různé skupiny osob a mají tak potenciál pro vyšší návštěvnost.

Nejčastější zjištěnou funkcí je **muzeum**, které je v databázi evidováno 31x. V rámci databáze jsou evidovány muzea zabývající se historií daných objektů a jejich původních činností, ale také tematická muzea věnovaná zcela odlišným oblastem. K prezentaci historie daného místa slouží i **prohlídkové okruhy**, které jsou také častou zjištěnou aktivitou (22x). Do této kategorie byly zařazeny také turistické plavby a jízdy konané za účelem prezentace historicky používaných cest (např. Bařův kanál). Druhým nejčastějším (31x) evidovaným využitím je **občerstvení**, kam byly zařazeny regenerované brownfieldy, ve kterých lze navštívit restaurace nebo kavárny. Třetí nejhojněji vyskytující se aktivitou (26x) jsou **události**. Událostmi jsou myšleny nejrozličnější akce pořádané ze strany provozovatele daného objektu (např. přednášky, konference, kulturní představení atd.), ale také možnosti pronájmu lidem nebo firmám pro vlastní uzavřené akce. **Sportovní** využití bylo zjištěno u 13 lokalit a odkazuje např. na cyklostezky, skateparky aj. možnosti. **Ubytování** je evidováno 21x a **zábava** 20x. Do kategorie zábava byly zařazeny zábavní parky a další místa, která nabízejí absolvování zážitkových aktivit, ale také např. nákupní centra jako prostory pro trávení volného času nakupováním. Naproti tomu **rekreace** (19x) reprezentuje spíše klidové

činnosti, kterými jsou např. lázeňské a wellness aktivity nebo prostory k odpočinku v podobě parků, odpočinkových zón apod. 17 objektů slouží ke **kulturním** aktivitám. Kategorie kultura reprezentuje společensko-umělecké prostory, kterými jsou nejčastěji galerie a jiné výstavní prostory. Jedná se využití brownfieldů, které je obecně na vzestupu. 6 objektů je využíváno jako **informační centrum**. V rámci české části databáze jsou aktuálně prostory regenerovaných brownfieldů nejčastěji využívány pro občerstvení, události, ubytování a muzea. V mezinárodní části dominují informativní aktivity v podobě muzeí a prohlídkových okruhů doplněné o rekreační aktivity.

Obrázek 4 Struktura současného využití brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby. Zdroj: databáze (příloha1, 2), vlastní zpracování.

Z hlediska vlastnictví převažují v databázi lokality ve veřejném vlastnictví, které jsou evidovány v nadpoloviční většině (66). Regenerované brownfieldy v soukromém vlastnictví jsou zaznamenány ve zbývajících 37 lokalitách. Při analýze obou částí databáze samostatně lze ovšem v majetkoprávních vztazích pozorovat neshodu. V české části jsou častější soukromě vlastněné lokality, kterých je 31. 25 případů je ve veřejném vlastnictví. Naproti tomu v mezinárodní části je mnohem vyšší zastoupení lokalit ve veřejném vlastnictví, které tvoří $\frac{3}{4}$ regenerovaných brownfieldů (35). Pouze 12 lokalit je majetkem soukromých majitelů.

3.1 Vybrané projekty z databáze

3.1.1 Techmania Science Center

Techmania Science Center je umístěna ve dvou bývalých budovách závodu ŠKODA Holding v Plzni. Jedná se o budovu, ve které byla umístěna závodní jídelna a o budovu, kde byly vyráběny parní lokomotivy a převodové skříně. Techmania Science Center začala vznikat v roce 2005, když společnosti ŠKODA Investment a.s. a Západočeská univerzita v Plzni založily prospěšnou společnost s cílem vybudovat v areálu moderní interaktivní muzeum. Veřejnosti byl regenerovaný objekt zpřístupněn roku 2008 a stal se tak jedním z pilotních projektů science center v Česku (Techmania Science Center, 2023). V současné době se v České republice nachází 5 science center (v Plzni, Liberci, Brně, Olomouci a Ostravě) (Česká asociace science center, 2023). Všechna tato centra byla podpořena z financí Evropského fondu pro regionální rozvoj. V programovém období 2007–2013 byl z operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace dotován projekt Techmania Science Center. Výstupem projektu bylo vybudování vysoce atraktivního centra popularizace, propagace a medializace vědy a techniky a rovněž prostoru pro parkoviště autobusů a osobních automobilů. Výše dotace z financí EU činila 459 728 988 Kč. Dalších 81 128 645 Kč bylo poskytnuto ze soukromých zdrojů jako spoluúčast na financování (Dotace EU, 2024).

Dnes je Techmania zaměřena na neformální vzdělávání a popularizaci vědy a techniky pomocí moderních interaktivních expozicí. Zároveň je významným turistickým lákadlem kraje. Kromě několika stálých expozicí je možné navštívit také 3D Planetárium, 3D kino nebo některou z vědecko-technických show. Pro školy jsou dostupné programy v laboratořích a dílnách. Za rok 2022 navštívilo Techmania Science Center 120 686 návštěvníků (Techmania Science Center, 2023).

Obrázek 5 Objekty Techmania Science Centra v Plzni. Zdroj: Techmania Science Center, 2023

3.1.2 Soutěska Ironbridge

Soutěska Ironbridge se nachází ve Velké Británii. Rozprostírá se podél řeky Severn ve hrabství Shropshire. Jedná se o území, které je označováno za kolébku průmyslové revoluce. V oblasti se nacházely doly, železářny, slévárny aj. továrny a dílny, dělnické bydlení i doprovodné systémy v podobě železnic či kanálů. Ironbridge je zapsána na seznamu dědictví UNESCO. Její proměna začala roku 1967 vznikem organizace Ironbridge Gorge Museum Trust zabývající se průmyslovým dědictvím. Později byla vytvořena také organizace Severn Gorge Countryside Trust za účelem ochrany a správy přírodního dědictví. Turisté dnes mohou navštívit některé ze sítě 11 muzeí, které se týkají historie oblasti. V nabídce je např. muzeum samotné soutěsky, železa nebo dlaždic. K vidění jsou také jiné historické objekty. Příkladem je např. první most ze železa na světě. Mnoho návštěvníků volí také rekreaci v přírodě. Oblast je doplněna o bohatou turistickou infrastrukturu v podobě restauračních a ubytovacích kapacit (Ironbridge, 2023). Ročně do soutěsky zavítá přes 1 milion návštěvníků (Telford & Wrekin Council, 2023).

Obrázek 6 Bývalá těžní věž a dnešní muzeum ve městě Blists Hill (oblast Ironbridge). Zdroj: Ironbridge: Valley of Invention, 2024.

4 Zájmové území

4.1 DOV v kontextu města Ostrava

Zájmovým územím práce je regenerovaný brownfield DOV nacházející se v Ostravě (obr. 7). Ostravsko lze považovat za starý průmyslový region (Ženka a Slach, 2018). Zmínky o osídlení pochází již z dob před 25 000 lety. Od 8. století bylo území kontinuálně obýváno a ve 13. století obdrželo status města. Navzdory tomu byl nejprudší rozmach nastartován nálezem černého uhlí v roce 1763 v údolí Burňa na území dnešní Slezské Ostravy a později také na Landeku v části Petřkovice. V souvislosti s průmyslovou revolucí se jednalo o velmi žádaný nález. Bylo to nové palivo, které nahradilo ubývající dřevo. Roku 1782 byla započata těžba (Navrátil, 2007).

Obrázek 7 Lokalizační mapa města Ostrava. Zdroj: ČÚZK, ArcČR500, vlastní zpracování.

K rapidnímu zvýšení poptávky po uhlí došlo roku 1828 díky založení Rudolfovy hutě⁸ olomouckým arcibiskupem v malé sousední vsi Vítkovice. Tato huť měla využívat ostravské uhlí, železnou rudu z oblasti Beskyd a vodu z poblíž protékající Ostravice. V Rudolfově huti byla otevřena první vysoká pec v Rakousku-Uhersku. Postupem času

⁸ Huť byla později rozšířena na Vítkovické železářny, dnešní národní kulturní památka DOV.

se začalo těžit i v dalších dolech a byly otevírány další průmyslové podniky nejen v dnešní Ostravě, ale i v okolí (např. Třinecké železářny) (Navrátil, 2007). Roku 1852 byl otevřen Důl Hlubina, který přiléhal k Vítkovickým železárnám a v areálu došlo k přímému technologickému toku od těžby a úpravy uhlí, až po výrobu železa (Šústková, 2012).

V roce 1843 odkoupili železářny od arcibiskupství Rothschildové, kteří patřili mezi významné stavitele železnic v zemi. Ve Vítkovicích se začaly vyrábět kolejnice pro připravovanou železnici a v roce 1847 bylo město připojeno na Severní dráhu Ferdinandovu, což zapříčinilo další dynamický rozvoj. Postupně se výroba rozšiřovala i na jiné komponenty a také o strojírenskou produkci. V roce 1873 se Rothschildové spojili s významnou obchodní rodinou Gutmannů. Spojením rodin vzniklo Vítkovické horní a hutní těžiřstvo⁹, do kterého patřilo kromě železáren také mnoho dolů v ostravsko-karvinském revíru. Roku 1876 Gutmannové získali pro VHHT manažera Paula Kupelwiesera jako ředitele. Pro Vítkovické železářny to byl zcela významný milník, jelikož je modernizoval na evropskou i světovou špičku (Šústková, 2012). Areál se skládal ze tří částí. V severní části se nacházel důl Hlubina, vysoké pece, koksovna a její chemický provoz. Ve střední části probíhala strojírenská výroba a v jižní části byly průmyslové a administrativní budovy (Statutární město Ostrava – oficiální portál města Ostravy, 2018). Unikátnost areálu spočívala také v Kupelwieserově promyšleném sociálním programu pro zaměstnance, který byl v tehdejší době nevídaný a díky kterému bylo postaráno o jejich bydlení, špičkovou zdravotní péči, výchovu dětí i péči ve stáří. Prostory pro tyto potřeby byly vybudovány v zázemí železáren. Vítkovice se tak díky Kupelwieserovi významně rozvíjely společně s úspěchy podniku. Obec se stala plně občansky vybavenou a vznikly tzv. Nové Vítkovice, které svým pokrokem předběhly dobu (Šústková, 2012). Historické území v dnešní městské části Vítkovice je městskou památkovou zónou. Stále jsou k vidění budovy, které kdysi sloužily zaměstnancům a jejich rodinám. Těmito objekty jsou např. závodní hotel, tržnice, nemocnice, jesle, mateřské i základní školy, radnice nebo dělnické kolonie. Ve Vítkovicích je dochován také zámek postavený Rothschildy (OstravaInfo - oficiální průvodce Ostravou, 2024).

⁹ Dále bude v textu pod zkratkou VHHT.

Obrázek 8 Štitová kolonie v městské části Vítkovice. Zdroj: vlastní fotografie.

Obrázek 9 Mateřská škola vybudovaná v rámci projektu Nové Vítkovice. Zdroj: vlastní fotografie.

Ostrava rostla po ekonomické i populační stránce a docházelo k nové živelné zástavbě. Stav obyvatelstva v polovině 18. století byl zhruba 2000. Do konce 19. století populace vzrostla zhruba desetkrát. V samotných Vítkovicích žilo na konci 18. století 233 osob, v roce 1930 to bylo téměř 26 000 lidí (Kuča, 2011). Město Ostrava bylo na přelomu 19. a 20. století jedno z nejvýznamnějších průmyslových středisek Rakouska-Uherska a Vítkovické železářny byly největším hutním podnikem země (Navrátil, 2007). Po vzniku Československa měla Ostrava velmi dobré hospodářské postavení a v roce 1924 se navíc rozrostla do tzv. Velké Ostravy. K centrální Moravské Ostravě bylo do jednoho celku sloučeno dalších 6 obcí (včetně Vítkovic). Po spojení tak vzniklo 3. nejlidnatější město v Československu. Během druhé světové války byla výroba přeorientována na válečné potřeby. Další rozrůstání města o okolní obce nastalo v roce 1941 a 1976 (Broulík, 2024).

Po roce 1918 nebyly vlastnické poměry narušeny. Rodina Gutmannů ztratila svůj podíl v VHHT ve 30. letech kvůli dluhům po období krize. Rotschildové vlastnili areál až do konce druhé světové války. Roku 1945 byly železářny znárodněny (Šústková, 2012).

Hospodářství v Československu bylo po roce 1948 orientováno na obory těžkého průmyslu. Ostrava tak zažívala novou vlnu úspěchů a později se jí přezdívalo město uhlí

a železa nebo ocelové srdce republiky. Byl založen podnik Nová Huť v městské části Kunčice a Vítkovické železárny byly přejmenovány na Železárny Klementa Gottwalda (Ostrava – oficiální stránky města Ostravy, 2020). Docházelo k další imigraci. V polovině 20. století byl počet obyvatel oproti původnímu stavu v 18. století zvýšen zhruba stokrát. Do konce 80. let v Ostravě žilo 330 000 obyvatel (Český statistický úřad, 2023). Rapidní nárůst obyvatelstva, rozvoj sídel a průmyslu položily základ pro vznik Ostravské konurbace. Vznikly nová sídliště, kterými byly např. Poruba, Zábřeh, Hrabůvka, později Výškovice a Dubina (Ostrava – oficiální stránky města Ostravy, 2020).

Od roku 1990 začala být v rámci transformace a restrukturalizace redukována těžba uhlí i těžký průmysl. Provoz Dolu Hlubina byl ukončen roku 1991. Poslední vytěžené uhlí bylo v roce 1994 z Dolu František. Roku 1998 byl ukončen provoz Vítkovických železáren (Ostrava – oficiální stránky města Ostravy, 2020). Od roku 1990 má počet obyvatel klesající tendenci (Český statistický úřad, 2023). Ocelářství je dnes soustředěno do Nové Huti (dnes podnik Liberty Ostrava a.s.) a vítkovické podniky jsou zaměřeny na strojírenství. I přes úpadek průmyslu po ukončení provozu Vítkovických železáren se dnes ve Vítkovicích stále nachází mnoho fungujících průmyslových provozů a tato místní část má stále poměrně industriální ráz (Ostrava – oficiální stránky města Ostravy, 2020).

Obrázek 10 Průmyslové oblasti v městské části Vítkovice. Zdroj: ČÚZK, ArcČR500, vlastní zpracování.

4.2 Majetkoprávní vztahy

Vítkovické železářny patřily od roku 1981 do koncernu zahrnujícího mnoho československých podniků. Koncern byl později rozčleněn na jednotlivé firmy. Vítkovické železářny se staly akciovou společností ve vlastnictví státu. Do roku 2003 byly různé části společnosti VÍTKOVICE, a.s. samostatně zprivatizovány mnoha investory. Došlo tedy k oddělení např. ocelárny, která k železárnám vždy patřila. Firma VÍTKOVICE, a.s. byla odkoupena skupinou LAHVÁRNA OSTRAVA Ing. Jana Světlíka (dnes opět pod názvem Vítkovice a.s.). Součástí majetku byly nejen dodnes fungující provozy, ale také celá národní kulturní památka DOV, Halda Hrabůvka nebo Rothschildův empírový zámek (Šústková, 2012).

Vedlejší Důl Hlubina nejprve vlastnili Rotschildové. Později se stala součástí VHHT. Po znárodnění VHHT byl ovšem Důl oddělen a přiřazen k podniku Ostravsko-karvinské kamenouhelné doly. Po ukončení těžby přešel majetek Dolu státnímu podniku DIAMO. Roku 2003 byla Hlubina přiřazena společnosti Jana Světlíka (Šústková, 2012).

Mnoho z objektů v DOV již bylo odprodáno. Nejvíce z nich dnes patří zapsanému spolku Dolní oblast VÍTKOVICE¹⁰, který byl založen roku 2007 pro potřeby regenerace DOV. Dnes vykonává správu navíc také v Lanek Parku. Jan Světlík je předseda dozorčí rady a zároveň je jedním z majitelů tří ustavujících členů spolku (Baďura, 2021). Další objekty v DOV byly prodány mezi soukromníky (např. Jaromír Nohavica, UNIKASSET, spol. s r.o. atd.), ale také veřejné subjekty (např. Mze). Mnoho ploch však stále patří Vítkovicím a.s.¹¹

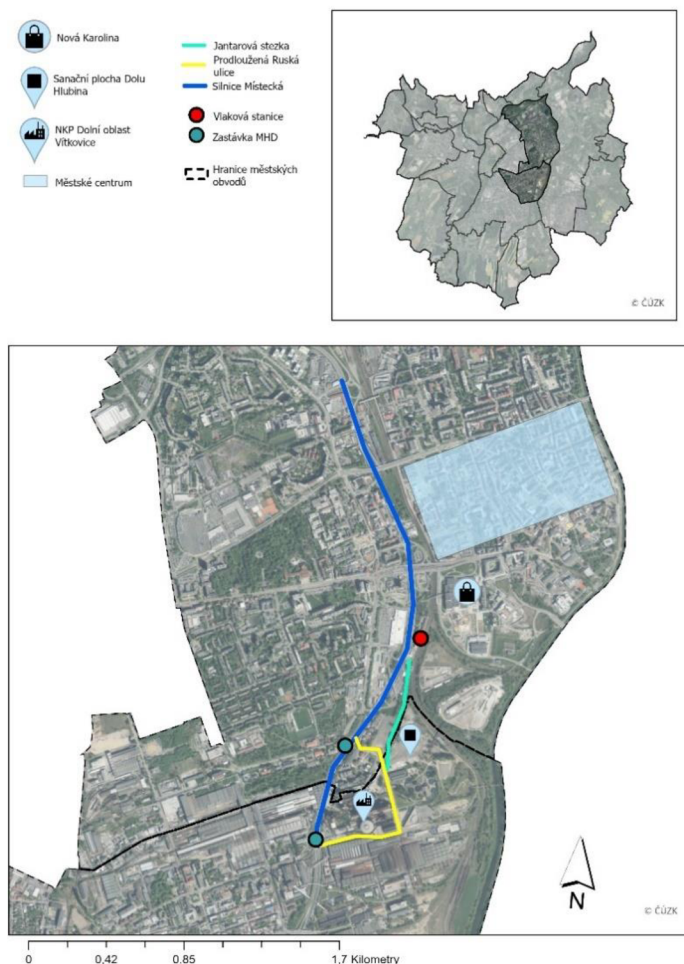
4.3 DOV

DOV (obr. 12) je unikátní areál, v němž se v letech 1828–1998 těžilo uhlí a vyrábělo železo za pomoci špičkových výrobních technologií své doby. Jeho rozloha činí 153 ha a lze jej rozdělit na dvě hlavní části, kterými jsou oblast dolu Hlubina a oblast Vítkovických železáren (Šústková, 2012). Nachází na území městských částí Moravská Ostrava a Přívoz (důl Hlubina) a Vítkovice (Vítkovické železářny) (obr. 11). Ze západní strany je ohraničen silnicí Místeckou I/56 a z východní strany železnicí a řekou Ostravicí

¹⁰ V textu práce bude nadále spolek označován pod zkratkou spolek/sdružení DOV nebo DOV, z.s.

¹¹ Vzhledem ke složitým majetkoprávním vztahům bude v práci nadále kladen zřetel především na objekty spadající do vlastnictví spolku DOV.

(Kučová a Matěj, 2023). Označení Dolní oblast je historickým pojmenováním pro území, kam byly umístěny vysoké pece a bylo zásadně ovlivněno hutnickým průmyslem (Šústková, 2012).

Obrázek 11 Poloha DOV a jeho dopravní návaznost na Novou Korolinu a centrum Ostravy. Zdroj: ČÚŽK, ArcČR500, vlastní zpracování.

Po uzavření podniku se oblast stala rozsáhlým brownfieldem téměř v centru města (Statutární město Ostrava – oficiální portál města Ostravy, 2018). Dnes se dá považovat za regenerovaný brownfield a jedno z nejautentičtějších míst Ostravy. Je to vzdělávací, kulturní a společenské centrum s mezinárodním přesahem a dostupná součást veřejného prostoru (Dolní Vítkovice – světově unikátní areál v srdci Evropy, 2023). Jedná se o národní kulturní památku, která je nejnavštěvovanějším místem Moravskoslezského kraje a patří mezi 5 nejnavštěvovanějších památek České republiky (CzechTourism, 2023). Od roku 2008 je zařazena také na seznam evropského kulturního dědictví aspiruje na zápis na seznam památek UNESCO (Pavlišák, 2012).

Obrázek 12 DOV, pohled z Nové Karoliny. Zdroj: vlastní fotografie

4.3.1 Aktuální stav

V současnosti je areál využit především pro cestovní ruch a služby (obr. 13). Cestovní ruch je zastoupen třemi prohlídkovými okruhy, které jsou určeny k prezentaci historie DOV a technologického procesu uhlí-koks-železo. Jeden okruh je věnován také tématu revitalizace areálu. Kromě turismu orientovaného na daný objekt, je v areálu možné navštívit interaktivní muzeum Malý svět techniky a populárně naučné centrum Velký svět techniky, který rovněž nabízí programy pro školy sloužící k neformálnímu vzdělávání v laboratořích. Prohlídky jsou možné také v pobočce Národního zemědělského muzea. Vysoká pec č. 1 (nazývaná jako Bolt Tower) slouží kromě prohlídkových okruhů také jako vyhlídková věž a kavárna. Bývalý plynojem (nazývaný jako GONG) je multifunkční halou až pro 2 500 osob, která slouží pro kulturní a konferenční účely a také jako infocentrum. V Gongu se nachází navíc galerie a řemeslná pekárna s restaurací. Na dalších místech areálu jsou např. lezecká stěna, workoutové hřiště, stanice sdílených kol, jógové studium, fotoateliéry, kavárny, ubytování, HopJump trampolínový park, nahrávací studium, konferenční sály, taneční klub, bankomat, stánek Party tramvaj, kabaretní klub Heligonka, kinosály, hudební zkušebny, ateliéry, kreativní akademie atd. Specifickou záležitostí je řemeslná Fajna dílna, kde se konají workshopy nebo programy pro školy. Je nabízena také možnost pořádání narozeninových oslav, letních táborů nebo pronájmu prostor. Díky pronájmům se v areálu či v některé jeho části koná mnoho událostí s kapacitou nad 40 000 osob, které jsou hojně navštěvovány (DOV, 2024).

Obrázek 13 Mapa areálu DOV. Zdroj: DOV, 2024.

4.3.2 Regenerace areálu

Od roku 1993 probíhaly diskuse o budoucím využití areálu. Roku 1995 bylo pro území Hlubiny a železáren vyhlášeno Magistrátem Ostravy ochranné památkové pásmo. Vizí bylo vybudování technického skanzenu, kontrolované technické ruiny nebo použití metody posledního dne¹² (Šustková, 2012). MK v roce 2000 rozhodlo, že se z areálu stane kulturní památka. Roku 2002 byl status vládou povýšen na národní kulturní památku – Důl Hlubina a vysoké pece a koksovna Vítkovických železáren. Tato památka byla ve vlastnictví dvou subjektů. Roku 2003 začal jednat o vlastnictví Ing. Světlík. Nakonec bylo rozhodnuto o přiřazení celé národní kulturní památky privatizované společnosti Vítkovice a.s. I přes to, že situace byla stále velmi složitá, převod do vlastnictví jednoho majitele ji významně zjednodušil (Pavliňák, 2012).

Po uzavření podniku se nabízela možnost úplného zbourání a metody posledního dne. Po roce 2003 do diskuse zásadně vstoupil Světlík, který hledal konsensus svých nápadů,

¹² Zachování podoby z doby ukončení provozu pod záštitou památkové ochrany namísto reaktivace objektů.

odborné veřejnosti a zástupců památkového ústavu. Jeho vize byla využít památku k intenzivnímu využití celé oblasti. Po vstupu Česka do EU se navíc otevřely možnosti financování oprav kulturních památek (Šústková, 2012).

Regeneraci lze považovat za příklad spolupráce uvědomělého investora, invenčních projektantů a k moderní adaptaci vstřícných památkářů (Pavliňák, 2012). Lze vytyčit dvě časové období regenerace. Přípravná fáze probíhala zhruba od přelomu tisíciletí a byla charakteristická hledáním, navrhováním, projektováním, vyjednáváním, ale také bouráním nepotřebných a nechráněných objektů. V druhé fázi od roku 2010 došlo k realizaci projektů a přiřazení nových účelů chráněným objektům (Michálek, 2013).

Regeneraci provázela od počátku dlouhá jednání s Národním památkovým ústavem, městem Ostrava a Moravskoslezským krajem. Složitost jednání spočívala v odlišných představách o budoucnosti areálu. Majitel prosazoval moderní adaptaci, památkový ústav naopak zastával metodu posledního dne. Již v roce 2004 MK uznalo žádost na redukcii pozemků, na kterých ležely objekty národní kulturní památky z původních 32 ha na 10 ha. Roku 2008 bylo schváleno zmenšení rozsahu památky na objekty, které přímo demonstrují původní technologický proces. Rovněž byli získáni důležití partneři – město Ostrava a Moravskoslezský kraj. V roce 2009 došlo k domluvě s orgány památkové péče a bylo podepsáno Memorandum o společném postupu při obnově technické památky. Některé památkově chráněné objekty mohly být citlivě opraveny, další mohly být využity pro zcela nové funkce (Pavliňák, 2012).

Zlomovým okamžikem pro podobu areálu byl rok 2009 a zisk architekta Josefa Pleskota. Jeho architektonická kancelář AP Atelier vytvořila řadu studií a projektů. Mezi ty lze zařadit např. celkovou koncepci urbanistického řešení projektu nebo projekt konverze plynojemu na multifunkční halu. Později byl dle jeho návrhů budován také Velký svět techniky nebo nástavba na Vysokou pec č. 1. Zasloužil se také o regeneraci v oblasti Dolu Hlubina nebo nedalekém Trojhalí Karolina (Pavliňák, 2012).

Jelikož byly oblast Hlubiny a železáren historicky propojené a navazující areály, předpokládal jeho koncept řešení celého komplexu spojením obou částí památky průchozí cestou, aby se i nadále jednalo o jednotný vědecký, společenský a kulturní celek (obr. 14) (Šústková, 2015). Zasloužil se také o projekt dopravního napojení areálu pomocí Jantarové stezky, cyklolávky a tzv. prodloužené Ruské ulice (Michálek, 2013).

Obrázek 14 Průchozí propojovací cesta od železáren k Dolu Hlubina. Zdroj: vlastní fotografie.

Josef Pleskot obdržel roku 2014 cenu Architekt roku za budovu Velký svět techniky a v roce 2022 Cenu města Ostravy za přínos pro rozvoj města v oblasti architektury (Josef Pleskot, AP Atelier, 2024). Je vyzdvihována inovativnost jeho projektů, architektonický přístup zachování autenticity a poskytnutí prostoru pro nové funkce. Objekt plynoměru byl roku 2013 na Expo Mnichov zařazen mezi nejlepších 10 staveb světa.

4.3.3 Projekty

Od roku 2005 byla vytvořena řada návrhů zabývajících se budoucím využitím oblasti (Pavliňák, 2012). Na základě těchto návrhů byl do roku 2006 připraven Záměr obnovy a využití NKP. Záměrem bylo hledání nové identity areálu, jeho vyčlenění z výrobní zóny a vytvoření kulturně společenského a vzdělávacího centra s návštěvnickou trasou, která bude prezentovat technologický tok výroby železa (Michálek, 2013).

Jan Světlík měl vizi zachovat tuto oblast pro další generace, ale dát jí novou podobu. Tou by měla být přeměna na nový kreativní průmysl, který v sobě ponese prvky vzdělávání, poznávání, techniky a kultury. Chtěl oblast v návaznosti na obchodní centrum Nová Karolina začlenit do širšího centra města a vybudovat lepší dopravní návaznost. Mělo by se jednat o živý organismus a přístupnou součást veřejného prostoru namísto skanzenu s vysokými pecemi (Pavliňák, 2012).

První zisk financí z dotační výzvy nastartoval postupnou regeneraci celého areálu. Byla vypracována studie Zpřístupnění a nové využití národní kulturní památky Vítkovice. Pro čerpání těchto financí bylo nutné zřídit neziskovou organizaci. Roku 2007

tedy vzniklo zájmové sdružení právnických osob DOV, které je dnes z. s. (Pavliňák, 2012). Hlavním cílem projektu byla reaktivace tří nejvýznamnějších částí památky, jejich zpřístupnění veřejnosti a využití pro vzdělávací a kulturně-společenské aktivity. Šestá energetická ústředna (dnes nazývaná U6 nebo Malý svět techniky) byla přeměněna v interaktivní muzeum. Vysoká pec č. 1 byla regenerována na vyhlídkovou věž s prohlídkovou trasou. Z bývalého plynojemu vznikla multifunkční aula (GONG). Tyto objekty byly otevřeny veřejnosti roku 2012 (Šústková, 2012).

Dalším rozsáhlým projektem bylo Zpřístupnění a nové využití národní kulturní památky Hlubina. Projekt započal v roce 2010 a roku 2014 byl plně zrealizován. Zapojenými objekty byly staré koupelny, kompresorovna, těžní věž, průběžný most, sklad, rozvodna a jídelny. Na rozdíl od projektů v oblasti železáren, které byly zaměřeny hodně na technické vzdělávání, lze vnímat proměnu Hlubiny jako protiklad. Projekty zde byly orientovány spíše kulturním směrem. Uvedené objekty byly rekonstruovány a vznikly v nich např. hudební zkušebny, malířské ateliéry, kluby, prezentační prostory, přednáškové sály nebo kanceláře neziskových organizací. Bylo zde cíleno na osoby, které hledají místo pro svou tvorbu a vytvořeno zázemí pro variabilní škálu různých aktivit a služeb pro širokou veřejnost. Revitalizací areálu Hlubiny byly vytvořeny podmínky pro propojení obou areálů do jednoho doplňujícího se celku. Revitalizace Hlubiny byla spjata s kandidaturou Ostravy na Evropské hlavní město kultury 2015 (Šústková, 2015).

Dalším významným projektem byla stavba Velkého světa techniky neboli Science and technology Centra. Budova obsahově navazuje na využití 6. energetické ústředny. Expozice jsou budovány na principu zábavy a poznání pro všechny generace, součástí je také 3D kino nebo učebny pro školy. Jedná se o nově postavenou stavbu v letech 2011-2014 (Pavliňák, 2012). Roku 2015 byla k vysoké peci č. 1 přistavěna více než 20 m vysoká nástavba, která je vyhlídkovou věží s multifunkčními prostory. Jedná se o rotační těleso, na které se v různých výškách nachází prostor sloužící k prodloužení prohlídkové trasy, kavárna, klub a střešní vyhlídková terasa. Roku 2019 byla opravena koksárenská baterie. Cílem bylo zpřístupnění dalšího úseku v areálu a zařazení objektu do prohlídkových okruhů. Po opravě tak koksovna doplnila celkový obraz výrobního toku materiálu uhlí-koks-železo (DOV, 2023).

Obrázek 15 Vysoká pec č. 1.
Zdroj: vlastní fotografie

Obrázek 16 Budova Velký svět techniky.
Zdroj: vlastní fotografie.

Současně docházelo také ke změnám na veřejných prostranstvích. Vytvořené úpravy se mohly jevit jako nenápadné, avšak jako celek byly nezbytné pro kvalitní zpřístupnění areálu veřejnosti. Dva projekty se zabývaly doprovodnou infrastrukturou. První z nich byl realizován v letech 2011-2013. Výsledkem byly např. parkoviště, zpevněné komunikace, orientační značení, veřejné osvětlení, stojany na kola nebo lavičky. Došlo také k rozvoji technické infrastruktury např. v podobě dešťové kanalizace (DOV, 2023). Do roku 2012 byl vstup do areálu možný pouze přes bránu Dolu Hlubina nebo Vítkovickou bránu. Po změnách v roce 2012 se oblast stala neoplocenou a přístupnou součástí města (Pavliňák, 2012). Areál začal být touto dobou hojně navštěvován turisty a začaly být také konány akce. Proběhl zde první ročník festivalu Colours of Ostrava. V letech 2014-2015 byl realizován druhý projekt doprovodné infrastruktury, který měl čtyři výstupy. Mezi ně patří lávka propojující koksovnu, důl a pece; sanace vodojemu, který byl následně zařazen do prohlídkových okruhů; oplocení vysoké pece č. 1 a vybudování návštěvnického centra v objektu velínu (DOV, 2023).

Podstatným dopravním projektem, který napomohl propojení areálu s městem, byla tzv. prodloužená Ruská. Ruská ulice, která vede Vítkovicemi, dříve končila u vrátnice železáren. Tato ulice byla roku 2014 prodloužena a nyní vede podjezdem pod Místeckou ulicí do areálu. Táhne se podél budov GONGU a U6, kolem Světa techniky až do oblasti Hlubiny, odkud se napojuje na Místeckou ulici a městský dopravní systém. Je

koncipována jako dvoupruhová silnice s možností podélného parkování a s rezervou pro oboustranný tramvajový provoz. Zohledněna je také pěší doprava. Ulice Ruská dnes odděluje památku od aktivní průmyslové oblasti (Česká televize, 2012).

Roku 2023 byla otevřena lávka přes řeku Ostravici a železnici. DOV tak byla propojena se Slezskou Ostravou a napojena na cyklostezku vedoucí od Landek Parku do Frýdku-Místku. Tento krok velmi zjednodušuje dopravu pro chodce i cyklisty, kteří museli volit delší trasu kolem Nové Karoliny (Součková, 2023). Z DOV k Nové Karolině a dál do centra vede pro chodce historická Jantarová stezka, která byla roku 2014 obnovena, když podél ní byly díky vysázeny topoly (Lapisz, 2014).

Tabulka 3 Stežejní projekty v rámci regenerace DOV realizované v letech 2008-2023.

Projektové období	Název projektu	Poskytovatel dotace	Výše dotace (mil. Kč)	Příjemce dotace
2008-2012	Zpřístupnění a nové využití NKP Vítkovice	EU, ČR	EU: 413,5 ČR: 73	DOV, z.s.
2010-2012	Výstavba moderního energocentra pro národní kulturní památku DOV s využitím netradičních zdrojů energií	EU, ČR	EU: 15 ČR: 2,5	Vítkovice a.s.
2010-2014	Zpřístupnění a nové využití NKP Hlubina – 1. část	EU, ČR	EU: 145,5 ČR: 25,5	DOV, z.s.
2011-2014	Svět techniky – Science and Technology center	EU, ČR	EU: 455,5 ČR: 80,5	DOV, z.s.
2012-2015	Prodloužená ulice Ruská	EU	156,5	Město Ostrava
2013	Doprovodná infrastruktura cestovního ruchu pro NKP Vítkovice	EU	50	DOV, z.s.
2014-2015	Doprovodná infrastruktura k projektům IOP v NKP Dolní Vítkovice a Důl Hlubina	EU	37	DOV, z.s.
2014-2015	Vysoká pec č. 1 – Nástavba	EU	48	DOV, z.s.
2018-2019	Zpřístupnění NKP Vítkovice – Oprava koksárenské baterie	MSK	7	DOV, z.s.
2019-2023	Napojení Dolní oblasti Vítkovice na síť cyklostezek podél Ostravice	EU	80,5	Město Ostrava

Zdroj: DOV; Dotace EU; Registr smluv; Dotace: statutární město Ostrava; vlastní zpracování, zaokrouhлено.

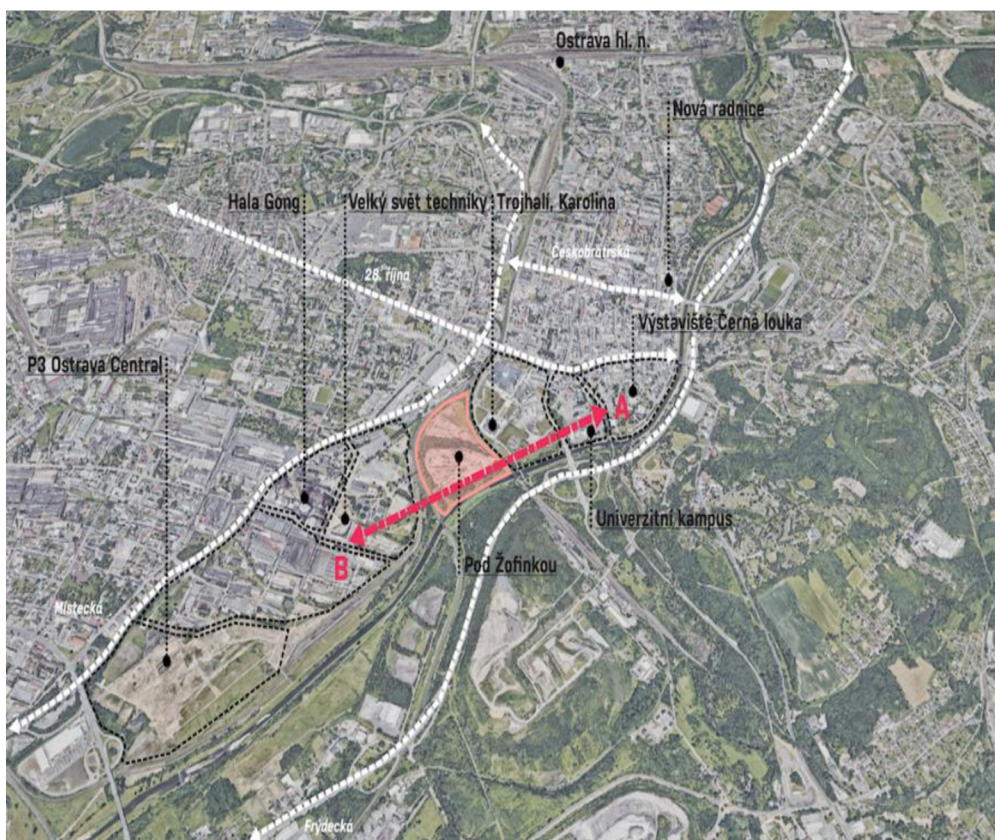
Bylo započato několik dalších projektů týkajících se údržby a zdokonalování jednotlivých objektů, ale také vzdělávání zaměstnanců nebo podpory turistických cílů (DOV, 2023). Podstatným budoucím projektem, který ovlivní DOV je plánovaná výstavba obytné čtvrti s parkem, vazbou na nábřeží, dalšími službami a dopravní třídou v lokalitě Pod Žofinkou, která se nachází v sousedství DOV (obr. 17). Konkrétně bude tato čtvrť v těsné blízkosti plochy, která je nyní využívána během festivalů. Velký vliv na DOV bude mít tento projekt především z dopravního hlediska. Z DOV by měl vést skrze lokalitu Pod Žofinkou až do centra bulvár pro pěši a s tramvajovou dopravu (na obrázku označeno

AB). Lokalita Pod Žofinkou je nyní nevyužitá a probíhá na ní sanace. Díky využití území nebude nadále působit jako prázdná a rozdělovací plocha mezi centrem a DOV. To by mělo mít vliv na vnímání DOV jako širšího centra (Jiríček, 2022).

Tabulka 4 Aktuálně probíhající projekty v DOV.

Projektové období	Název projektu	Poskytovatel dotace	Výše dotace (Kč)
2018-2027	Provozování aktivit v prostorách Malého světa techniky a Velkého světa techniky	Město Opava	nedohledáno
2021-2023	Odborné, kariérové a polytechnické vzdělávání v MSK II	MSK	9 072 717
2021-2023	Zpřístupnění NKP Vítkovice – území koksárenské baterie	EU, ČR	EU: 12 262 518 ČR: 1 442 649
2021-2024	Provozování části zrekonstruované Národní kulturní památky v DOV (Vysoká pec č. 1, Gong a U6) v letech 2021 – 2024	Město Ostrava	29 700 000
2022	Podpora turistických areálů spadajících pod DOV v roce 2022	MSK	10 000 000
2022-2023	Mobiliář pro výuku a expozice Velkého světa techniky	Nadace ČEZ	120 000
2022-2023	Revitalizace objektu Vysoké pece č. 1	EU, ČR	EU: 19 550 000 ČR: 2 300 000
2022-2023	Revitalizace objektu Budovy zásobníků (Velín koksovny)	EU, ČR	EU: 14 500 000 ČR: 1 705 882
2023	Postindustriální dědictví příhraničí	EU	nedohledáno
2023	Podpora turistických areálů spadajících pod DOV v roce 2023	MSK	10 000 000
2023	FUTUROVA 2023	Město Ostrava	5 500 000
2023	Zmírnění ekonomických dopadů rostoucích cen energií na činnost subjektů z oblasti sportu a tělovýchovy, kultury, volnočasových a prarodinných aktivit na území statutárního města Ostravy v roce 2023	Město Ostrava	1 000 000
2023	GONG – Obnova styčnicků vnější příhradové konstrukce Plynojemu	MSK	486 400
2023-2024	Malý kreativní řemeslník	EU	nedohledáno
2023-2024	Malý svět techniky U6 – Obnova oken Energetické ústředny č. VI	MSK	4 052 500

Zdroj: DOV; Dotace EU; Registr smluv; Dotace: statutární město Ostrava; vlastní zpracování.

Obrázek 17 Navržený projekt v lokalitě Pod Žofinkou. Zdroj: Act, 2020.

4.3.4 Hodnota regenerovaného areálu

Demolice nepotřebných objektů po roce 1989 byly dle Kučové a Matěje (2007) v Československu příliš rychlé, a proto jsou zbylé objekty v prostoru naprosto unikátní. DOV je pro Ostravu stejně významná jako např. komplexy historických zámků v jiných městech. Jedná se o doklady jedinečné ostravské identity, genia loci a toho, co z Ostravy vytvořilo jádro celého regionu. DOV je z hlediska památkové péče významný z více důvodů. Jednotlivá zařízení jsou velmi hodnotná jako technické památky. Je to ukázka tzv. vertikálně integrovaného průmyslového podniku, kde lze vidět průběh návaznosti činností od těžby uhlí, přes jeho úpravu až k výrobě surového železa a následných produktů. Díky nepřetržité kontinuitě výroby po 170 let lze pozorovat stavební a technický ráz různých časových období. Navíc se jedná o typické panorama města, které se stalo jeho symbolem a o jedinečné prostředí vyvolávající mnoho asociací a emocí.

DOV má jedinečnou geografickou pozici při hranicích Česka, Polska a Slovenska, která také zapříčiňuje její nadnárodní potenciál. Zároveň není cíleno pouze na turisty, ale také na obyvatele města a regionu, kterým je nabízeno mnoho služeb a dochází

k obohacení jejich kulturního a společenského života. DOV přispívá ke zvýšení atraktivity města i regionu. To může nepřímo vést také ke zvyšování ubytovacích kapacit a zisků na jiných místech v okolí. Vzdělávací příležitosti zvyšují vzdělanostní úroveň v regionu i atraktivitu edukačních možností technických a přírodovědeckých oborů. Dochází také k budování spolupráce s dalšími regionálními institucemi. Jedním z cílů regeneračních projektů byla transformace ekonomické struktury Ostravska z orientace na těžký průmysl na místo s důrazem na rozvoj terciárního a kvartérního sektoru nebo průmyslu s vyšší přidanou hodnotou. Záměrem bylo také změnit image města z tzv. černé Ostravy na moderní a lákavé místo pro studium, práci i život (Šústková, 2012).

5 Rozhovory s místními experty

Na regeneraci DOV je možné nahlížet různě. To je patrné také v rámci provedených rozhovorů, jelikož zastoupené instituce prezentují odlišné úhly pohledu dle svého zájmu v území. Projektová manažerka spolku DOV Ph.D. Eliška Kulová v rozhovoru zastupovala kroky tohoto soukromého sdružení. Ph.D. Fojtík reprezentoval odbor regionálního rozvoje a cestovního ruchu Moravskoslezského kraje. Mgr. Králová zastupovala rozvojovou agenturu, která s DOV na mnoha projektech spolupracuje. Ph.D. Bosák z Ostravské univerzity a doc. Hruška z Centra pro vědu a výzkum se na problematiku dívali nejen z pohledu cestovního ruchu, ale také jako regionální geografové a byli v rozhovorech kritičtější. Někteří experti odpovídali obsáhleji a někteří byli ve svých odpovědích velmi struční. Největší prostor rozhovorům věnovali Ph.D. Bosák a Ph.D. Fojtík, což je patrné v následující části textu kapitoly 5.

5.1 Kladené otázky a získané odpovědi

Vnímáte areál DOV jako místo, kterým se může město Ostrava pyšnit (případně i v širším prostorovém měřítku)?

Všichni dotazovaní se shodli, že se dá DOV v určitých ohledech považovat za místo, kterým se Ostrava může pyšnit. Zástupce krajského úřadu dodal, že se jedná nejen o pýchu města, ale celého kraje. Expertka z rozvojové agentury uvedla, že revitalizační tým se může pyšnit úspěšnou regenerací a vznikem multifunkčního areálu pro všechny generace. Projektová manažerka spolku DOV v souvislosti s úspěchem uvedla vysokou návštěvnost českých a zahraničních turistů (nejvíce z příhraničních států), status národní kulturní památky a aspiraci na získání statusu památky UNESCO. Akademický zástupce zmínil, že DOV je jeden z nejvíce viditelných areálů, který je hodně specifický a dá se považovat za symbol Ostravy. Experti se shodli, že je DOV svou podobou jedinečný a nesrovnatelný republikový unikát a lze jej považovat za velmi specifický projekt také v evropském měřítku. Zástupce Centra pro vědu a výzkum zmínil, že se v Ostravě nachází rovněž areál Důl Michal a v zahraničí je k vidění mnoho zachovaných industriálních areálů, avšak specifická DOV souvisí s tokem činností v komplexu od těžby uhlí, přes jeho úpravu až k výrobě železa. Jedinečné jsou také pořádané kulturní akce v areálu (především dva nejúspěšnější festivaly). Zástupce kraje v souvislosti s úspěchy uvedl různá mezinárodní (např. ocenění na veletrhu EXPO) i národní ocenění (např. ocenění architekta Pleskota).

Areál DOV je příkladem regenerace brownfieldu na cestovní ruch a služby a je jednou z největších turistických atrakcí města. Je to podle vás správně zvolený druh regenerace nebo byste volil/a jiný druh?

Zástupce MSK si nedokázal představit jiný druh regenerace. Realizaci projektů a obměnu funkcí vnímá jako vhodné řešení situace. Obnovení průmyslového využití by už neviděl jako správné z hlediska teorií, které vyvrací budování průmyslu v centrech měst. Také podle názoru zástupkyně rozvojové agentury byl správně využit potenciál oblasti. Jako nejzásadnější prvek regenerace vnímá, že DOV svou dnešní podobou stále připomíná historii Ostravy a objekty disponují zachovanou původní architekturou. Správnost rozhodnutí regenerace pro cestovní ruch a služby prokazuje fakt, že se DOV již několik let umísťuje mezi deseti nejnavštěvovanějšími místy ČR a je největším regionálním lákadlem.

Ředitel Centra pro vědu a výzkum byl kritičtější. Uvedl, že většinově je projekt hodnocen kladně jako zajímavé a turisticky atraktivní místo. Pokud se na problematiku ovšem neřídil jen z pohledu turismu a přemýšlel nad územím komplexněji, napadly ho lepší způsoby využití. Dekontaminace a regenerace na rekreační zóny a zeleň např. s kombinací služeb, bydlení aj. by byly vhodnější. Nebyl by to natolik ziskový projekt, ale podle něj by se to daného prostoru hodilo. Jako alternativu uvedl využití pro vědecko-výzkumná centra nebo moderní obory (IT, programování aj.). V těchto oborech vidí budoucnost, ke které by se Ostrava podle něj měla přibližovat. Naopak by se město mělo plně distancovat od průmyslové minulosti a jejích vazeb. V této souvislosti mohlo být rozhodnuto i o zbourání areálu, jelikož tuto minulost připomíná a stále Ostravu symbolizuje. Areál vnímá jako kusy železa, které vyvolávají ponuré pocity.

Zástupkyně spolku DOV na tuto kritiku reagovala tvrzením, že vytvořit v místech parky a rozsáhlé zelené plochy není možné vzhledem k vysoké zástavbě a nevhodné půdě. Navíc je oblast od začátku revitalizace spojena s památkovou ochranou, které jsou všechny změny podřízeny. Sdružení se musí snažit, aby byla památka využita i do budoucna k účelům prezentace historie. Dle jejího názoru DOV nabízí mnoho variant trávení času a občané města si zde mohou najít prostor i pro relaxaci. Do oblasti nově vede cyklostezka a je zde např. zelená plocha s workoutovým hřištěm, kavárny, lezecká stěna. Kromě klasického cestovního ruchu jsou velmi vytiženy také vzdělávací laboratoře,

kde probíhá výuka ve spolupráci se školami. Díky nim je zajištěna kontinuální návštěvnost i během měsíců, které nejsou hlavní turistickou sezónou.

Zástupce Ostravské univerzity nevidí z pohledu místního rozvoje jako vhodné, že je DOV multifunkčním areálem, kam je snaha koncentrovat další nové funkce. Ostrava je smršťující se město a nové funkce by bylo lepší umístit jinam. Proto byl vždy skeptický k různým plánům např. na umístění vědecké knihovny nebo univerzitního kampusu do areálu. Stejně se staví k aktuálním plánům na budování dalších funkcí v lokalitě Pod Žofinkou. Dle jeho názoru to neprospěje centru, které je vystaveno odchodu lidí a snížené poptávce po službách. Pokud se však na problematiku dívá pouze z pohledu turismu, je území regenerováno dobře. Jestliže však bylo rozhodnuto přiřadit areálu komerční účely, tak nevidí důvod pro tak masivní financování z veřejných zdrojů.

Co znamená DOV pro město Ostrava? Ovlivnila regenerace areálu rozvoj města?

Zástupkyně regionální rozvojové agentury uvedla, že Ostrava prošla za posledních 20 let velkými změnami a přeměna areálu DOV je jen jednou, i když velmi zásadní proměnou. Pan Fojtík za krajský úřad uvedl, že v oblasti cestovního ruchu se DOV zapříčinila o rozvoj města a je jako jeho největší turistické lákadlo pro Ostravu velmi podstatná. Zástupkyně spolku DOV zmínila, že projekt dokázal významně zvýšit návštěvnost Ostravy. Rozvíjí také vzdělání místních žáků, kteří si zdokonalují znalosti v technických oborech i vědomosti o historii Ostravy. Všichni experti považují jako důležité konání různých společenských akcí, které by probíhaly i v jiných lokalitách, nicméně DOV jim přidává nesrovnatelnou atmosféru. Události významně lákají návštěvníky nejen z MSK a podporují město i v doprovodných segmentech (např. ubytování, doprava, restaurace atd.).

Obrázek 18 Festival Colours of Ostrava v DOV. Zdroj: Colours of Ostrava, 2024.

Expert z Ostravské univerzity vidí velký přínos pro Ostravu v rozvoji externí a interní image města. Podle něj regenerace posílila místní identitu. Bylo to způsobeno odstraněním chátrajícího stavu a přidáním nových funkcí a další architektonické hodnoty do areálu. Místní identitu to tak mohlo změnit v ohledu lepších výhledů do budoucna. Také v dalších rozhovorech zaznívalo, že regenerace DOV zlepšila image města, jelikož návštěvníci si mohou zlepšit své představy o tzv. černé Ostravě. V souvislosti s touto problematikou byl zástupce Centra pro vědu a výzkum ovšem velmi skeptický a kladl si otázku, jaká by vlastně měla být identita Ostravy a zda by se neměla zcela distancovat od průmyslové minulosti. Pan Bosák z Ostravské univerzity na tento názor ovšem reagoval tvrzeními zjištěnými na základě výzkumu o průmyslové kultuře. Průmyslová kultura a místní identita jsou velmi dlouhodobé záležitosti, které nelze jednoduše změnit. Zbourání daných objektů by nic nezměnilo, jelikož by průmyslová historie byla viditelná v jiných částech města. Zároveň není identita pouze v infrastruktuře, ale především v osobní historii obyvatel. Je potřeba si připustit, že identita města je průmyslová a dále s ní pracovat (např. do modernější podoby), úplně zrušit ji ovšem nelze.

Dle pana Fojtíka z krajského úřadu by se město mělo snažit, aby byl navržen další projekt (aktuálně uvedl projekt galerie z bývalých jatek), ve kterém bude cíleno na natolik přitažnou jedinečnost. Jako příklad v souvislosti s DOV uvedl, že ZOO najdeme v mnoha městech, ale koncertní sál vybudovaný z plynojemu nikoliv. To je následně vnímáno jako silný lokalizační předpoklad cestovního ruchu.

Univerzitní zástupce uvedl v souvislosti s rozvojem města, že areál je ve vlastnictví spolku DOV, který přijímá zisky. Zcela odlišná situace by nastala, pokud by bylo území ve vlastnictví veřejného sektoru, kterému by spolek platil nájem. Generování zisků městu za stávajícího majitele je tak otázkou pro diskusi. Záleží na tom, zda turisté v Ostravě tráví více času, nebo přijedou jen do DOV. Příležitost vidí v lepším napojení areálu na oblast Karoliny a centra. DOV je dle jeho názoru jako bývalý průmyslový areál stále hodně izolované a uzavřené místo, které je špatně napojeno především v souvislosti s pěší dopravou. Tato uzavřenost svádí k tomu, že se turisté v Ostravě dlouho nezdržují. Při nižší izolaci by areál dokázal generovat vyšší přínosy z turismu i v jiných částech města.

Pan Bosák i pan Hruška však vidí navzdory zmíněné kritice určitý ekonomický přínos městu. Hruška z Centra pro vědu a výzkum však odmítl tvrzení, že měla DOV vliv na rozvoj celého města. Podle něj areál negeneruje vysoký počet pracovních míst a z hlediska rozvoje by Ostravě prospělo vkládat takto masivní veřejné finance do jiných projektů.

Je nyní plně využít potenciál areálu DOV?

Zástupce MSK vnímá potenciál převážně plnohodnotně využít. Jedná se o velký multifunkční areál a spolek od začátku regenerace hodně pokročil. Další potenciál aktuálně vidí ve výsadbě zeleně. Naopak expertka reprezentující rozvojovou agenturu uvedla, že má DOV další plány k budoucímu rozvoji díky plánům v lokalitě Pod Žofikou nedaleko areálu. Také zástupkyně spolku DOV potvrdila, že je v areálu stále prostor k posunu, jelikož se zde nacházejí některé další zatím nevyužité budovy a volné plochy. Aktuálně se ovšem dbá hlavně na již započaté projekty.

Akademický zástupce nedokázal posoudit míru využitého potenciálu, jelikož ta vychází z technického stavu infrastruktury, který mu nebyl znám. Obecně je změna využití takovýchto specifických objektů velmi náročná, vyžaduje hodně představivosti a architektonické kreativity. Ze zahraničních projektů je zřetelné, že se nabízí mnoho možností využití (např. hotel z kostela), avšak rozhodnutí vychází vždy z možností dané infrastruktury. DOV byla vybudována pro velmi specifické potřeby. Nejedná se o výrobní halu, kam je možné téměř cokoli umístit, ale o vysoké pece, jejichž nové využití vykazuje objektivní limity. Obecně si pan Bosák ovšem myslí, že snadně využitelné budovy již byly revitalizovány. Potenciál vidí pouze v budově Nových koupelen na Hlubině (obr. 19), které jsou velkým objektem, jenž by mohl být využit. Navíc uvedl,

že se v oblasti stále hodně bourá namísto údržby, takže usoudil, že stav dalších objektů je pravděpodobně špatný.

Obrázek 19 Budova Nových koupelen v DOV. Zdroj: vlastní fotografie.

Ředitel Centra pro vědu a výzkum vnímá potenciál využít jen částečně. Jako vhodné řešení hodnotil kulturní akce. Tyto události jsou však krátkodobé, takže plochy nejsou využity kontinuálně. Pozitivně hodnotil také vzdělávací programy pro školy. Ve výsledku však uvedl, že by měl být areál využit jiným způsobem, takže stále vidí prostor ke zdokonalování.

Jaké další kroky by měl areál podnikat pro úspěšnější budoucnost, na koho by měl dále cílit?

Projektová manažerka sdružení DOV zhodnotila budoucí kroky pomocí systému žádostí o dotace. Spolek usiluje o získání financí ze zdrojů, kterými jsou např. MŽP, MK, MSK, město Ostrava, nadace ČEZ aj. Tematický okruh je hodně široký a popisuje všechny zastoupené aktivity v DOV. Dotační projekty se týkají např. oblasti kultury, památkářství nebo vzdělávání. Záměry jsou směřovány spíše do již revitalizovaných budov a jedná se o údržbovou náplň nebo obsahové programy. V současnosti je plánován pouze jeden velký strategický projekt na rekonstrukci dalšího objektu. Při dotování je většinou požadována určitá míra spoluúčasti na financování a spolek nemá dostatek peněz na tyto velké projekty. Při rekonstrukci dalších pecí by se tato spoluúčasť pohybovala v řádech stovek milionů korun. Nyní jsou dokončovány započaté projekty, v rámci kterých se také spolek spoluúčastní na financování, takže je nutné předem uvažovat nad načasováním dalších významných projektů. Omezené finanční zdroje lze vnímat jako bariéru rozvoje. Přesto manažerka uvedla, že má spolek snahu oblast stále rozvíjet a hledat možnosti,

jakými docílit co nejlepších výsledků. V souvislosti s budoucími výhledy také zmínila projekt Pod Žofinkou, avšak blíže situaci nekomentovala, jelikož zainteresované plochy nejsou ve vlastnictví spolku.

Zástupce MSK uvedl, že další kroky by měly směřovat do rozvoje lepšího napojení areálu na oblast Karoliny a centra města. Zástupce Centra pro vědu a výzkum vidí při současném využití směřování dalších kroků na přilákávání co nejvíce návštěvníků, aby byl takto revitalizovaný areál plnohodnotně využit. Uvedl, že zhruba v horizontu 50 let by se mělo ukázat, zda byl zvolen dlouhodobě správný druh revitalizace. Vzhledem k úspěšnosti událostí je dobré cílit právě na ně, ať už jde o jejich rozvoj nebo plánování dalších. Zároveň je ale potřeba se zaměřit snižování jejich dopadů na místní obyvatele. Také by měl být více zapojen přírodní prvek řeky, kolem kterého by bylo dobré vytvořit např. relaxační zóny.

Zástupce krajského úřadu uvedl, že by se oblast mohla orientovat více na občany města namísto turistů. Obyvatelé podle něj moc nevyužívají veřejný prostor např. k procházkám, jelikož může železný a betonový areál působit ponuře, a proto volí trasy do parků, kde to na ně může mít lepší psychologický vliv. Potvrdil zde tak názor pana Hrušky, který uvedl, že by oblast měla být více regenerována na relaxační zóny pro místní občany.

Zástupce Ostravské univerzity si nemyslí, že je pro Ostravu jako celek přínosné, aby byly do areálu a jeho blízkosti přesouvány další funkce. Město má již dost vybudované infrastruktury a není vhodné mít další prázdnou infrastrukturu ve městě, kde ubývají obyvatelé. Je otázkou, zda je v Ostravě dostatek kupní síly pro další byty v lokalitě Pod Žofinkou. V současnosti se dostavěly byty u Nové Karoliny a vedlejší projekt Žofinka by cílil na stejný segment obyvatel. Jelikož se jedná o velmi drahé byty, je otázkou, jaká by po nich byla poptávka a teoreticky by zůstaly prázdné, nebo byly koupeny investory. Navzdory úbytku obyvatel není dostupnost bydlení úplně dobrá ani v Ostravě. Procento prázdných bytů je oproti ostatním městům vyšší, ale existuje nesoulad mezi očekáváním lidí ohledně kvality a fyzicky dostupnými byty. S tímto problémem ale projekty moderních bytů nepomůžou, a proto v tom nevidí přínos městu. Budování bydlení v těchto místech by bylo ideální, pokud by se jednalo o nájemní byty z veřejných financí a bylo by cíleno na jiný segment oproti soukromému developerovi. Také zástupce MSK se stavěl skepticky k plánům budování obytné zóny, jelikož se

jednalo o rozsáhlé kontaminované území a aktuálně je tam velký ruch z důvodu nedaleké železnice. Pan Bosák z univerzity však souhlasil s tím, že je plocha mezi Novou Karolinou a objekty v DOV aktuálně rozdělující a bezúčelová zóna. Přiřazení stále funkce do této lokality by přiblížilo DOV fyzicky i psychologicky k centru. Nová funkce by ideálně mohla být řešena tak, aby byly zachovány dobře hodnocené události.

Jaké jsou v DOV případné bariéry rozvoje?

Zástupce kraje uvedl jako hlavní bariéru samotnou legislativu. Procesy související s revitalizací, stavbou či jinými změnami podléhají velmi zdoluhavým procesům vycházejícím ze stavebního zákona. Také změna v územním plánu předcházející změnám v území je dlouhý proces, především ve velkých městech. V brownfieldech bývá tato doba navíc prodloužena o období asanačních opatření po kontaminaci. Další bariéru vidí v nutnosti mít na aktivitu dotace, jelikož bez nich se revitalizuje velmi těžce. Expert z Centra pro vědu a výzkum zmínil také přirozené bariéry, kterými je DOV ohraničena. Z jedné strany protéká řeka a z druhé strany vede čtyřproudová silnice. Jako bariéru ovšem vidí také fakt, že v oblasti dodnes v určité míře funguje průmysl, který by v těchto místech měl být omezen i s jeho dopady. Zástupkyně rozvojové agentury uvedla stále probíhající odstranění starých ekologických zátěží na některých místech jako aspekt bránící dalšímu rozvoji.

Je podle vás v areálu dostatečně reflektována udržitelnost?

V rozhovorech opakovaně zaznívalo velmi dobré hodnocení znovuvyužití areálu. Tento krok je sám o sobě z hlediska environmentální udržitelnosti kladný, jelikož je vyvíjen menší tlak na využití půdy. Umístění festivalů je rovněž šetrné, jelikož tyto akce se většinou konají na loukách za městem, ne uvnitř něj. Dalším pozitivem je dekontaminace areálu, která proběhla v rámci revitalizace.

Ředitel Centra pro vědu a výzkum uvedl, že navzdory kladnému hodnocení událostí jsou s nimi spojeny také negativní jevy. Musí být brán ohled na občany města bydlící poblíž a je nutné se zaměřit na snižování těchto negativních dopadů. Mluvil o hlukových a světelných stopách stejně jako o zvýšených koncentracích drogových látek v odpadních vodách. Mluvíci za spolek DOV ovšem reagovala tvrzením, že tyto akce jsou krátkodobé a pořadatelé by si nedovolili překročit smlouvané hlukové hranice. Akademický zástupce dodal, že s hlukem lze pracovat a určité světelné znečištění by tam vznikalo za jakýchkoli aktivit. Jako opatření na tlumení hluku zmínil např. výsadbu zeleně, které je v areálu

velmi málo. Izolovanost, kterou nejprve uváděl jako negativum, je zde výhodou, jelikož v bezprostřední blízkosti areálu (prozatím) mnoho lidí nebydlí a tyto akce se tam mohou konat.

Univerzitní zástupce i pan Hruška z Centra pro vědu a výzkum se ovšem shodli, že větším problémem pro místní udržitelnost oproti krátkodobým akcím je DOV jakožto tepelný ostrov. Jedná se o rozsáhlý areál s železnou infrastrukturou a absencí zeleně. V letních měsících dochází k přehřívání. Také tento problém lze tlumit výsadbou zeleně. Hruška rovněž zmínil, že je tato oblast energeticky pasivní. Zástupce krajského úřadu vidí problém v souvislosti s udržitelností v neustálém rezavění železa a postupném chátrání objektů. Je zapotřebí stále investovat vysoké částky do údržby. V tomto ohledu je pozitivní, že se jedná o národní kulturní památku a na její zachování je brán zřetel i ze strany veřejných subjektů. To je naopak problém pro finanční udržitelnost projektu.

Jaké vás napadají v souvislosti s areálem DOV silné stránky a slabé stránky?

Zástupce kraje i spolku DOV vnímají jako silnou stránku multifunkčnost využití, díky které areál láká mnoho odlišných skupin. To vyzdvihla také expertka z rozvojové agentury, která uvedla, že je DOV centrum vzdělávání, kultury a zábavy pro všechny generace. Pozitivně byly hodnoceny především prohlídky, muzea, kulturní akce a infrastruktura pro konferenční turistiku. Podle expertky je rovněž důležité, že je oblast stále rozvíjena a jsou nabízeny nové příležitosti pro návštěvníky. Ředitel Centra pro vědu a výzkum navzdory své kritice uznal, že se majitelům podařilo vytvořit oblíbené a hojně navštěvované turistické místo s výhodnou polohou poblíž centra. Zástupkyně rozvojové agentury zároveň jako silnou stránku uvedla originalitu, která tento areál činí natolik atraktivním pro tuzemské i zahraniční turisty. Také události jsou podle ní natolik oblíbené díky jedinečné atmosféře mezi pecemi.

Zástupce kraje, univerzity i Centra pro vědu a výzkum vnímají jako slabou stránku nedostatečně doplněný veřejný prostor. Velkým problémem je nedostatek zeleně. Zároveň ale pan Fojtík z krajského úřadu uvedl, že chápe komplikovanost situace. Kdyby byly zatravněny velké plochy, bylo by to nevýhodné v rámci jejich festivalového využití (např. při dešti) a také by areál mohl ztratit svůj industriální charakter. Je potřeba se zelení pracovat, aby došlo k šetrnému umístění prvků. Podle něj by bylo dobré zapojit menší zelené prvky, ideálně např. stromovou alej. Kromě zmiňované zeleně chybí mobiliáře pro návštěvníky z města. Experti uváděli nedostatek laviček nebo chybějící dětské hřiště.

Matky s dětmi tam nemají důvod jít na procházku a utratit své peníze. Zástupce kraje ovšem zmínil, že to není prostor patřící městu a někdo by se o tyto prvky musel starat. Výdaje na provoz a údržbu by byly pro spolek pravděpodobně drahé.

V souvislosti se zelení zopakoval pan Hruška celkově nedostatečně reflektovanou udržitelnost, především energetickou pasivitu budov a hluk z akcí. Jako další slabé stránky vidí nekontinuální a neceloplošné využití, ponurost areálu a zachování industriální identity města.

Pan Hruška i Bosák z univerzity uvedli jako slabou stránku pěší napojení na centrum. Pan Fojtík z MSK v rámci rozhovoru přemýšlel i nad možným dopravním napojením MHD přímo do areálu. Ulice Ruská byla na začátku koncipovaná i pro tramvajovou dopravu, ale prozatím to nebylo realizováno pravděpodobně z finančních důvodů. Otázkou ovšem je, zda by to bylo rentabilní, jelikož významné využití spoje by bylo během akcí a pro turistické účely, nikoliv pro účely např. dopravy osob do práce. Ostatní experti uvedli dopravní napojení MHD jako silnou stránku, jelikož se poblíž nacházejí dvě zastávky tramvaje i železniční stanice Ostrava – střed. Kladně bylo hodnoceno i napojení skrze automobilovou dopravu a dobře vyřešený prostor pro parkování.

Projektová manažerka spolku uvedla jako slabou stránku financování projektů. Pro spolek je vždy velmi těžké vydělat si na projekt bez dotace. Pokud by měli větší finanční prostředky nebo více dotačních možností, dokázala by se oblast lépe a rychleji rozvíjet. Dotační financování bylo naopak kritizováno zástupcem univerzity a Centra pro vědu a výzkum. Nejedná se pouze o stovky miliónů, které byly vynaloženy na samotnou prvotní přestavbu, ale vzhledem k charakteru areálu budou muset být vynaloženy vysoké částky na údržbu v následujících letech. Zároveň se v oblasti nachází další objekty, které zatím nebyly revitalizovány. Finance jsou potřebné na jiné projekty namísto dotování dalších funkcí v tomto komerčním areálu.

Komerční aktivity jsou zastoupeny také z důvodu vysokého nájmu spolku. To vede k častým změnám nájemníků a podniků v pronajímaných prostorech. Pouze během tvorby práce zde ukončily činnost minimálně tři podniky. Bosák z Ostravské univerzity uvedl, že kdysi byla v areálu Hlubiny zastoupena nezávislá kultura, ovšem také kultura je v současnosti prezentována spíše komerčně. Dodal, že služby v DOV jsou také poměrně drahé. Zástupce univerzity i Centra pro vědu a výzkum ovšem mají pochopení pro podporu vzdělávání žáků a dotování spolupráce se školami. Také Fojtík z MSK

vyzdvihl tuto spolupráci, jelikož vnímá jako podstatné, aby děti z regionu věděly, kdo to byl havíř.

Pan Fojtík také uvedl, že z pohledu kraje lze konstatovat pozitivní postoj k DOV a značnou dotační podporu areálu. Komunikace spolku a regionu rovněž funguje dobře. Kraj má následně snahu prostory podporovat a využívat např. na konferenci. Přijíždějící delegace jsou většinou do DOV pozvány. Tímto způsobem je ukazován příklad úspěšné regenerace brownfieldu a rozšířeno povědomí o areálu. Také expert z Centra pro vědu a výzkum uvedl, že má DOV velkou podporu města a kraje. Existují skupiny, které regeneraci prosazují jako dlouhodobý projekt. Vzhledem k tomu, že město a kraj kdysi zvolili pro své investice DOV, uzamknuly se určitým způsobem jiné způsoby rozvoje i vnímání města.

Jaké vás napadají v souvislosti s areálem DOV příležitosti a hrozby?

Zástupce krajského úřadu uvedl jako příležitost především marketing. Projektová manažerka spolku DOV zmínila, že velmi dobře fungují jako marketing a reklama události, které se v areálu konají a mají celorepublikový i mezinárodní dosah. Pan Fojtík si myslí, že příležitostí by byla větší orientace akcí na zahraniční turisty. Jako příklad uvedl více koncertů v GONGU s mezinárodními hosty. To turisty ze zahraničí přiláká ve větší míře než návštěva Ostravy díky samotnému areálu.

Mluvčí za spolek uvedla jako další příležitost nové dotační tituly. Ředitel Centra pro vědu a výzkum znovu zopakoval, že by pro město byla příležitost orientace ve směru neprůmyslové identity. Zároveň znovu uvedl nutné lepší propojení s okolím, jelikož vnímá DOV jako uzavřené prostory. Králová z rozvojové agentury vidí obrovskou příležitost v plánovaném projektu Pod Žofinkou v sousední lokalitě, jelikož právě díky ní dojde k lepšímu propojení s centrem města. Je plánovaná nová městská třída, která by navazovala na ulici Ruskou a končila v centru města. Pod Žofinkou by měly vzniknout také byty a park. Oblast by tak měla být aktivní během celého dne. Projekt Pod Žofinkou může poskytnout řešení mnoha aktuálně zmiňovaným problémům a nedostatkům DOV.

Zástupce MSK uvedl jako hrozbu změnu vlastnických poměrů, problémy ve vedení nebo ekonomické problémy. Jako příklad zmínil situaci, kdy se neshodnou pořadatelé festivalů s vedením spolku a tyto velké akce budou zrušeny. V tomto ohledu je hrozbou i projekt Pod Žofinkou, jelikož by akce mohl významně ovlivnit. Prostor může

návštěvníkům začít připadat méně atraktivní na základě jiných úspěšných projektů, které začnou být podporovány. Vzhledem ke spoustě rezavého železa se teoreticky může stát nehoda a zranění. Dle Králové zastupující rozvojovou agenturu jsou hrozbou nepředvídatelné události, které by mohly snížit návštěvnost lokality. Tuto situaci jsme zažili v době pandemie covidu.

Expert z Centra pro vědu a výzkum jako hrozbu zmínil zvyšování cen energií, jelikož budovy nejsou environmentálně pasivní a v oblasti je viditelná absence přístupů, které aktuálně řeší ve městech adaptaci na tyto environmentální rizika. Jako další hrozbu uvedl plánovanou výstavbu nové koncertní síně v Ostravě, která by mohla snížit poptávku po programu v aule GONG. Je otázkou, kolik koncernech síní město jako Ostrava potřebuje.

Napadají Vás srovnatelné projekty, které mohou být zdrojem inspirací pro DOV?

Zástupkyně spolku uvedla, že prvotní nápady vznikly z vizí Jana Světlíka za spolupráce s Josefem Pleskotem. Pan Světlík stále promlouvá do budoucí podoby DOV skrze dozorčí radu, avšak rozhodnutí jsou nyní více kolektivní. Nápady jsou kombinací jeho vizí, kreativity v rámci spolku i inspirací ze zahraničí. Programová inspirace např. pro Velký svět techniky je brána z jiných zahraničních science center, avšak tyto družby jsou opět omezeny financemi spolku.

Experti se shodli, že se jedná o regenerační projekt, který je v rámci Česka jedinečný. Králová z rozvojové agentury a Hruška z Centra pro vědu a výzkum uvedli určitou současnou podobnost s plzeňským projektem Techmania Science Center, který je zaměřen podobně jako Malý nebo Velký svět techniky.

V souvislosti se srovnatelnými zahraničními projekty byl nejčastěji uváděn německý Emscher Park. Zástupce z univerzity uvedl, že se mnohé architektonické studie na začátku regenerace DOV odvolávaly právě na něj. Porůří je pro Ostravu inspirativní z důvodu podobnosti krajiny. Řeka Ostravice (stejně jako řeka Ruhr v Emscher Parku) je přirozená osa spojující jednotlivé těžební a průmyslové areály ve vlastnictví spolku DOV od Landerk Parku, přes DOV až k Haldě Hrabůvce. Nyní jsou tato území (jako v Emscher Parku) spojeny také cyklostezkou.

Expert za MSK v rámci tématu inspirace také zůstal v sousedních zemích s podobnou historií, jelikož díky geografické blízkosti s nimi může docházet ke spolupráci. S respektováním odlišné legislativy, práva i dotačních titulů se u svých sousedů můžeme pozitivně inspirovat, komunikovat s nimi a navázat cenná partnerství. Bylo zmíněno partnerství MSK se správními orgány oblastí Porýní a Porúří v Německu, díky kterému se vedení kraje mohlo dostat k informacím know-how a příkladům dobré praxe regenerace brownfieldů. Zmíněno byla také město Katovice, které je Ostravě blízké nejen geograficky, ale i v souvislosti s těžbou uhlí. V Katovicích nejsou projekty řešeny jako v Ostravě, avšak může být čerpána inspirace z prezentace industriální historie nikoliv jako problému, ale jako pýchy, na jejichž základech bylo město budováno.

Zástupce Centra pro vědu a výzkum uvedl příklad z německého Dortmundu, kde vzniklo jezero jakožto rekreační zóna pro obyvatele města. Druhá část byla odprodána a je ekonomicky aktivní. Uvedl, že přístupů je však mnoho a je možné se inspirovat i blíže (např. v Katovicích či v Košicích). V Košicích byl nastartován významný rozvoj IT a programování, což vidí jako odklon od průmyslu a transformaci na modernější město. Na Ostravsku došlo v těchto směrech k určitému rozvoji, ale je zde potenciál pro posun.

Pan Bosák z univerzity uvedl projekt v německém Zollverein, kde mu byly na exkurzi prezentovány nové trendy v Německu, v rámci kterých se více cílí na finanční udržitelnost. V těchto areálech je neustále nutné investovat do údržby, aby nevznikly bezpečnostní hrozby pro návštěvníky. V kontextu se ale jedná o staré průmyslové regiony s mnohými sociálními a ekonomickými problémy, které vyžadují spoustu financí. I pro Ostravu je tedy otázkou, zda je nutné a dlouhodobě udržitelné neustále dotovat tento prostor. V opačném případě by mohly být oživeny plány na řízenou ruinu nebo urbánní divočinu – především u struktur, které neprošly přestavbou.

Jaké byly podle vás hlavní body a milníky rozvoje areálu do dnešní podoby?

Experti se poměrně shodli na několika milnících, které učinily tento projekt v rámci turismu natolik úspěšným. Jako první významný milník uváděli rozhodnutí, že areál nebude zbořen, ale zachován. Zástupkyně rozvojové agentury dodala jako další milník prohlášení DOV národní kulturní památkou. To ovšem někteří viděli spíš jako překážku, která byla několik let překonávána. Všichni experti uvedli jako naprosto zásadní bod privatizaci a koupi areálu společností Jana Světlíka. Zástupce kraje uvedl, že soukromý sektor má oproti veřejnému obecně flexibilnější možnosti a nepodléhá tolika složitým

byrokratickým procesům. Revitalizace soukromým sektorem je mnohem rychlejší a jednodušší proces. Expert vidí úlohu veřejného sektoru v přípravě podmínek (např. vybudování infrastruktury), aby soukromým investorům připadala koupě této lokality atraktivní a byl viděn potenciál území.

Osoba Jana Světlíka byla účastníky rozhovorů považována za vizionáře se schopností věci zdárně dokončit. Díky tomu nenastal v DOV scénář z mnoha jiných brownfieldů, kde navzdory koupi soukromým majitelem lokality nadále chátrají. Důležitou schopností Světlíka je také zapojení správných osob a vytvoření zdatného projektového týmu, který byl schopen vytvořit plány, získat finance apod. Tyto aspekty vnímají experti jako klíčové. Zástupce Centra pro vědu a výzkum uvedl jako další důležitý bod založení sdružení DOV, které dodnes plní podstatnou funkci v tomto území.

Naprosto zásadní událostí byla schůzka Jana Světlíka a Josefa Pleskota roku 2009. Zástupce Ostravské univerzity dodal, že právě spolupráce s Pleskotem chytrým způsobem proměnila image areálu. Klíčem k úspěchu bylo zaměření se nejen na dědictví, ale také na změnu image oblasti a dodání nových funkcí do prostoru. Výsledkem je kreativně přetvořené území s přidanou moderní architekturou a areál, kde není zastoupen pouze klasický průmyslový cestovní ruch, ale také další možnosti (kultura, sport, konference aj.). Ve srovnání zmínil Důl Michal, který byl regenerován hlavně cestou konverzace průmyslového dědictví, ale nic nebylo architektonicky nebo funkčně změněno. Atraktivita pro návštěvníky dnes zdaleka není taková. Klíč k úspěchu tedy vidí v rebrandingu.

Další fáze regenerace byly nastartovány díky prvním zrekonstruovaným objektům, otevření areálu turistům a konání prvních velkých akcí. Proto lze také období prvního zpřístupnění vnímat jako určitý milník pro další rozvoj.

6 Výsledky dotazníkového šetření

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 102 respondentů, kteří zodpověděli otázky z dotazníku (příloha 3) kladené přímým kontaktem při návštěvě DOV nebo prostřednictvím jeho online verze. Tito respondenti splňovali podmínku své návštěvy DOV. Pro potřeby analýzy byly vzájemně související otázky seskupeny a rozděleny do pěti tematických okruhů.

6.1 Identifikace respondentů

Závěrečná skupina otázek sloužila ke zjištění vybraných třídících ukazatelů o respondentech. Výsledky (tab. 5) ukazují, že v určité míře se šetření zúčastnily všechny vymezené kategorie respondentů, kromě nezaměstnaných osob. Nejpočetnější kategorie osob v rámci každého třídícího ukazatele je v tabulce 4 zvýrazněna tučně.

Šetření se zúčastnilo o 57 žen a 45 mužů. V rámci věkové struktury respondentů dominovali mladí lidé ve věkovém rozmezí 18-25 let (30 respondentů). Další kategorie byly zastoupeny poměrně rovnoměrně, avšak kategorie osob do 18 let (1 respondent) a nad 66 let (7 respondentů) byly zastoupeny podstatně méně. V rámci bydliště byly nejčastějšími respondenty osoby z jiných obcí v Moravskoslezském kraji (39 osob). Osoby bydlící v Ostravě a v jiných krajích byly zastoupeny v téměř stejném počtu. Nejvíce respondentů disponovalo v době účasti v šetření vysokoškolským vzděláním (40 osob). O 2 respondenty méně mělo středoškolské vzdělání s maturitou a podstatně méně byly zastoupeny zbývající kategorie. V souvislosti s úvazkem byli respondenti především v zaměstnaneckém poměru (59 osob). Druhou nejpočetněji zastoupenou skupinou byli studenti následováni skupinou OSVČ. Dotazník zodpovědělo 7 seniorů a 1 osoba na rodičovské dovolené. Struktura respondentů dotazníků je ovlivněna několika faktory. Mezi ně lze zařadit např. období, ve kterém bylo šetření provedeno, ale také vyšší míru neochoty k vyplnění vykazovanou určitými skupinami.

Tabulka 5 Sociodemografické údaje o účastnících dotazníkového šetření.

Respondenti podle pohlaví	
Muž	45
Žena	57
Respondenti podle věku	
Do 18 let	1
18–25 let	30
26–35 let	18
36–45 let	18
46–66 let	15
56–65 let	13
66 a více let	7
Respondenti podle bydliště	
Bydlím v Ostravě	32
Bydlím v jiné obci MSK	39
Bydlím v jiném kraji ČR	31
Respondenti podle dosaženého vzdělání	
Základní	4
Středoškolské bez maturity	14
Středoškolské s maturitou	38
Vyšší odborné	7
Vysokoškolské	40
Respondenti podle současného úvazku	
Student	22
Zaměstnanec	59
OSVČ	13
Nezaměstnaný	0
Senior	7
Osoba na rodičovské dovolené	1

Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

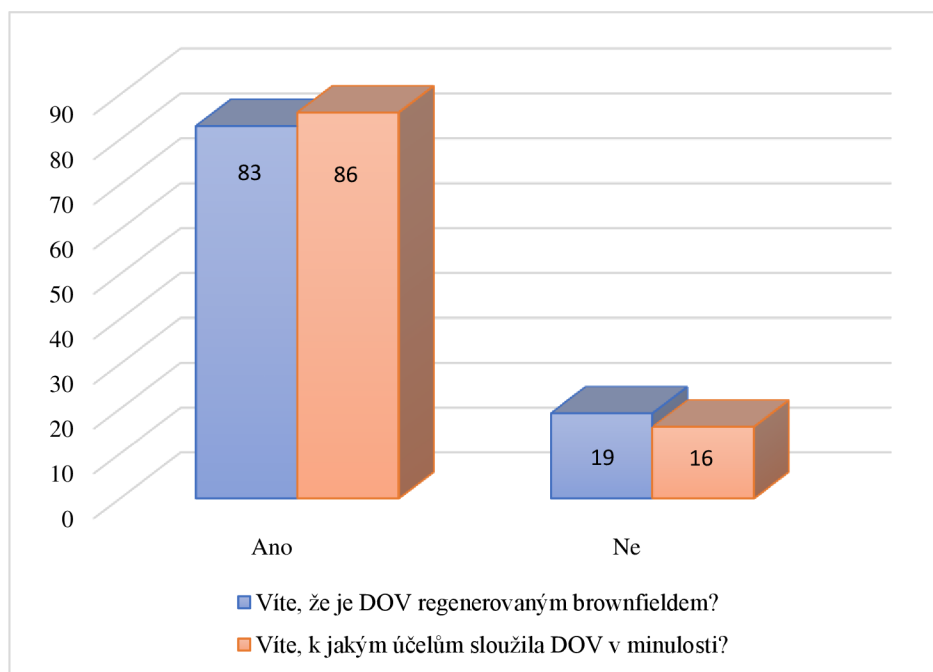
6.2 Informovanost o minulosti DOV

V první otázce byla účastníkům dotazníkového šetření kladena otázka, zda si spojují DOV s projektem regenerovaného brownfieldu. Současně jim byla předložena velmi zjednodušená definice pojmu brownfield, aby věděli, o co se jedná a dokázali otázku lépe pochopit. Po přečtení uvedené definice více než $\frac{3}{4}$ respondentů věděla, že se jedná o regenerovaný brownfield. 19 respondentů uvedlo odpověď *ne*.

Z počtu 19 osob, které nevěděly, že je DOV regenerovaným brownfieldem, 6 osob zároveň v následující otázce č. 2 neznalo ani původní využití areálu. 4 osoby byly z jiného kraje a přijeli jako turisté za poznáním, takže tyto informace teprve plánovaly nenačerpat. Avšak 2 osoby byly z Ostravy. Osoby z Ostravy zastupovaly kategorie osob se základním

vzděláním a středním vzděláním bez maturity. Zbýlých 13 osob sice v otázce 1 nevědělo, že je oblast regenerovaným brownfieldem, ale v otázce 2 věděli, že areál kdysi sloužil k jiným účelům oproti těm nynějším. Jejich odpověď lze tudíž chápat jako chybnou interpretaci definice brownfieldu.

Datům získaným z první otázky poměrně odpovídaly data z otázky č. 2. Více než ¾ respondentů znala původní účel areálu. 16 osob nevědělo, o co se jednalo v historii. Z těchto 16 osob bylo 6 respondentů již diskutováno výše ve skupině osob, které uvedly *ne* také v otázce č. 1. Zbýlých 10 osob dokázalo v první otázce určit, že se nachází v regenerovaném brownfieldu, ale následně nevěděli, k čemu areál sloužil původně. 4 osoby byly z jiných krajů a patrně neznaly místní souvislosti, 3 osoby byly z MSK a 3 z Ostravy. Osoby z regionu disponovaly středoškolským vzděláním bez maturity a vysokoškolským vzděláním. Grafické znázornění odpovědí a provázanost prvních dvou otázek lze vidět na obrázku č. 20.

Obrázek 20 Informovanost respondentů o minulosti DOV. Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

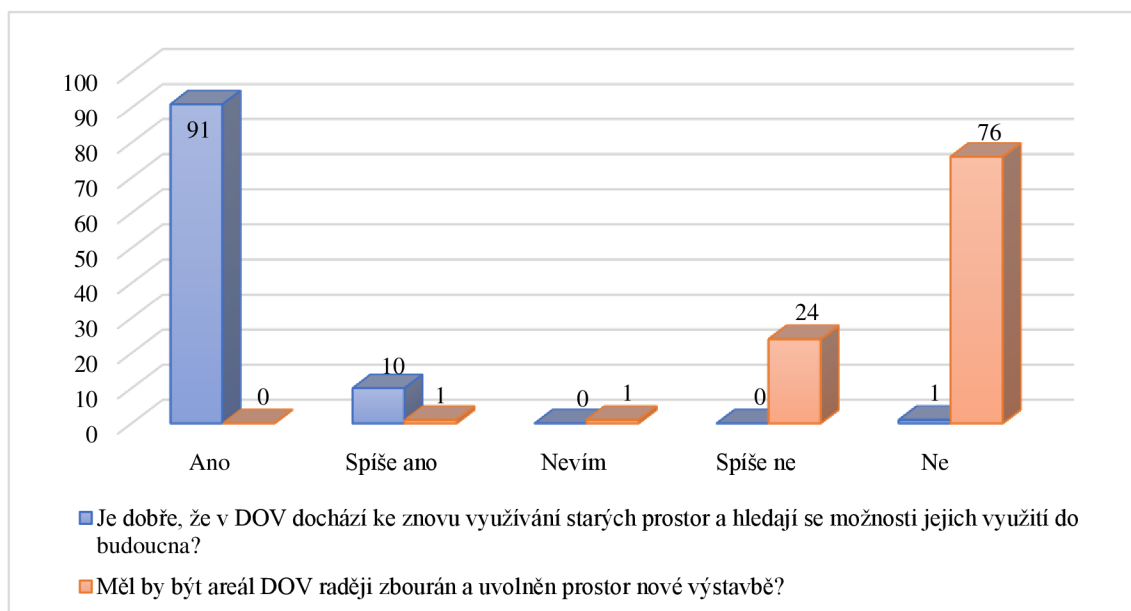
86 osob disponujících znalostí o historii DOV bylo zároveň v otázce č. 2 vyzváno k otevřené odpovědi o konkrétním původním využití. Zaevidované odpovědi lze ve většině případů považovat za správné, avšak s odlišnou mírou přesnosti. Všechny osoby dokázaly určit, že se jednalo o průmyslový areál, případně areál těžkého průmyslu.

Nejčastějšími odpověďmi byly *železářny* (17), *výroba (surového) železa* (14), *hutě* (11) a *vysoké pece* (8). Objevily se také označení *těžba, zpracování/úprava železa*. Některé

osoby uvedly kombinaci těžby, výroby koksu a železa. Mezi nejkompexnější odpovědi patří: výroba železa ve 3 vysokých pecích, výroba koksu v koksárenských bateriích, mechanické dílny, kovárna, řezárna, slévárna litiny; průmyslový areál dolu Hlubina; Železářny a strojířny Klementa Gottwalda. Naopak méně přesnými byly odpovědi průmysl, těžký průmysl, strojířenství, ocelárna, tavení železa a oceli. Za velmi nepřesnou odpověď lze považovat těžbu železné rudy, železářství nebo železo.

6.3 Postoje k regeneraci DOV

Velmi jednoznačně se vyjádřili respondenti v otázkách 3 a 4 (obr. 21). Nejprve byli dotazováni, zda shledávají dobrým rozhodnutím znovu využívání starých a nevyužívaných prostor. 91 respondentů odpovědělo, že *ano* a 10 respondentů zvolilo odpověď *spíše ano*. Pouze 1 respondent odpověděl, že si nemyslí, že je to dobře. Jednalo se o seniora ve věku nad 66 let z jiného kraje. Velmi podobný trend byl u otázky č. 4, která s otázkou 3 úzce souvisí. Cílem bylo zjištění, zda by měl být areál raději zbourán, aby uvolnil prostor nové výstavbě. 76 osob odpovědělo *ne*, 24 osob odpovědělo *spíše ne*. Potvrdilo to data z otázky 3, kde respondenti většinou uvedli, že jsou rádi, když se staré prostory znovu využívají, tudíž je nechtějí bourat. 1 osoba uvedla odpověď *nevím*. Respondent, který u otázky 3 uvedl, že není dobré prostory znovu využívat, se zde vyjádřil odpovědí *spíše ano*, což také potvrdilo jeho stanovisko.

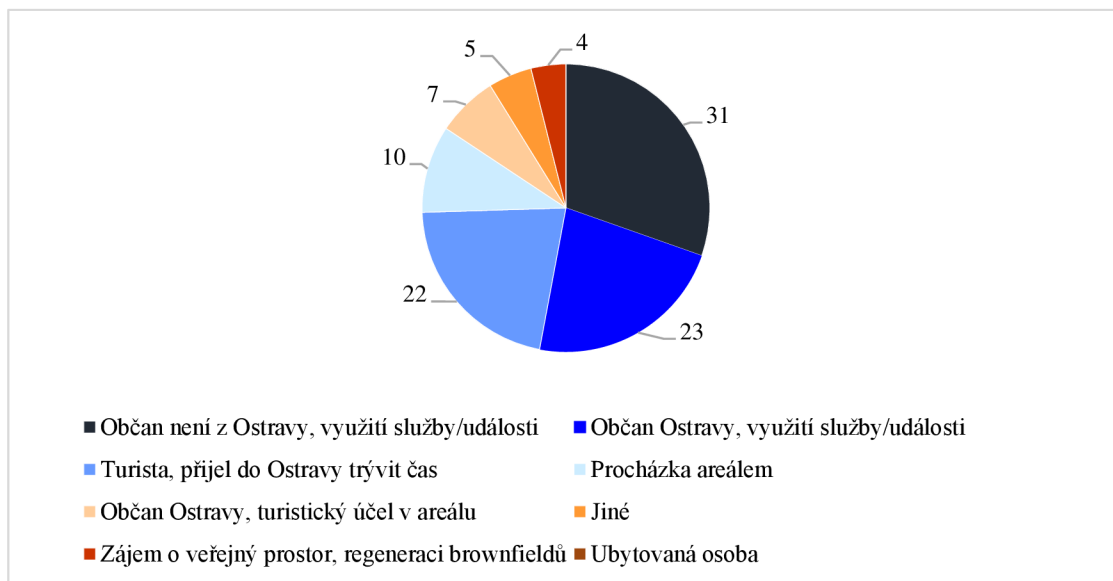
Obrázek 21 Postoj respondentů k regeneraci DOV. Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

Rozporuplnější reakce respondentů přišly u otázky č. 5, kde byli účastníci dotazování, zda vnímají areál jako jedno z míst prosperity a zisků v Ostravě. Necelá polovina

respondentů (46) uvedla *ano*, 33 *spíše ano*, 10 *nevím*, 9 *spíše ne* a 4 *ne*. Z těchto dat vyplývá, že přestože většina osob vidí smysl v regeneraci brownfieldu namísto jeho zbourání, nepřipadá jim v tak jednoznačné míře tento projekt natolik úspěšný, aby jej označili jako místo prosperity a zisků. Je ovšem důležité podotknout, že nadpoloviční většina osob, které uvedly *ne* a *spíše ne* jsou osoby žijící v jiných krajích, a tudíž nemusí mít vzhled do situace v Ostravě.

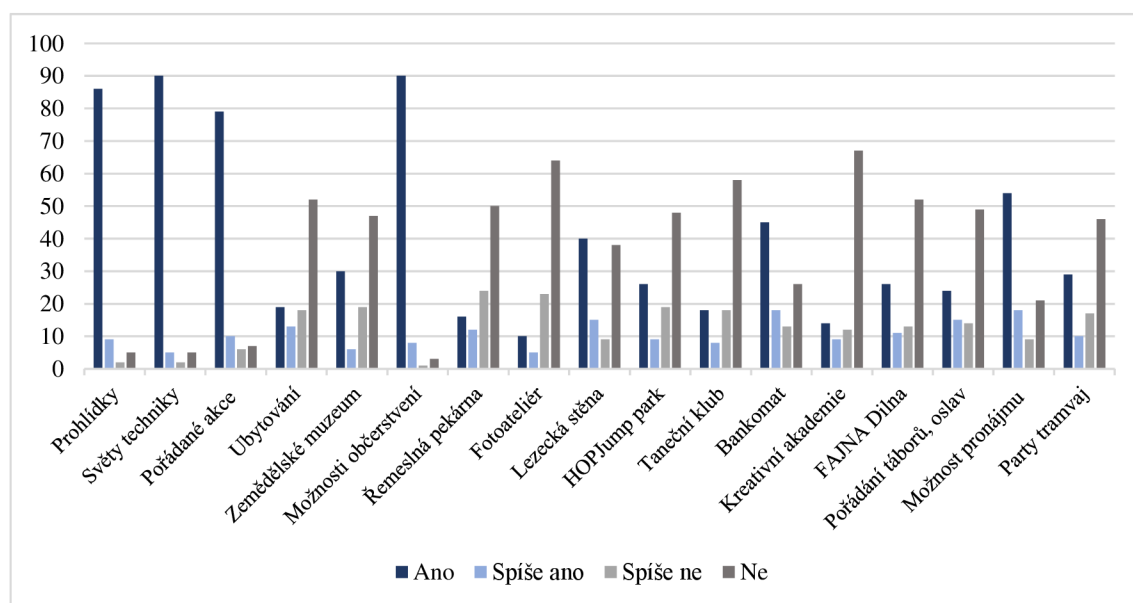
6.4 Současný stav areálu DOV

Před zjišťováním dat souvisejících s informovaností návštěvníků o současném stavu a možnostech v DOV byla provedena analýza motivace respondentů k návštěvě areálu (obr. 22). Nejvíce respondentů přijelo do oblasti využít nějakou ze služeb nebo událostí, a přitom nejsou obyvateli Ostravy. Mezi tyto osoby patří obyvatelé MSK i turisté z jiných krajů. To dokazuje, že DOV neláká turisty pouze za účelem poznávání historie v rámci prohlídek, ale návštěvníci celoročně přijíždějí také na nejrůznější pořádané události a za jinými službami. 23 osob byli Ostraváci, kteří přišli využít některou službu. 22 osob byli turisté, kteří přijeli do Ostravy za turistickým účelem. 7 osob z Ostravy přišlo poznávat historii svého města. 10 osob se v areálu procházelo a 4 osoby uvedly, že se zajímají o veřejný prostor a regeneraci brownfieldů. 5 osob oblast navštívilo z jiných důvodů. Těmito důvody byly např. vzpomínky (na Ostravu jako rodné město a na bývalé pracoviště), pracovní schůzky nebo výuka na Vysoká škole báňské – Technické univerzitě. Žádná z dotazovaných osob nebyla v areálu ubytovaná.

Obrázek 22 Motivace respondentů k návštěvě DOV. Zdroj: Vlastní výzkum a zpracování.

Následně byla v otázce č. 7 zjišťována informovanost o vybraných možnostech, které jsou návštěvníkům areálu aktuálně nabízeny (obr. 23). Z grafu je patrné, že jsou mezi návštěvníky nejvíce známe možnosti, kterými jsou informativní komentované prohlídky, objekty Malý a Velký svět techniky, pořádané akce v areálu, GONGU nebo jiných zařízeních. Ve vysokém počtu věděli také o možnostech občerstvení, které jsou k dispozici. Naopak nejméně si byli respondenti vědomi možností, kterými jsou kreativní akademie, fotoateliér, FAJNA Dilna, řemeslná pekárna nebo pořádané oslavy a tábory.

Obrázek 23 Víte o těchto možnostech, které areál DOV nabízí? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

Na základě zjištěných dat byla provedena rovněž analýza odpovědí podle bydliště respondentů, aby bylo zjištěno, o kterých možnostech ví pouze lidé z Ostravy a okolí, a které možnosti naopak přitahují turisty z jiných krajů a vytvářejí tak potenciál DOV jako turistického cíle i v širším prostorovém měřítku. Pro potřeby generalizace analýzy byly sloučeny odpovědi *ano*, *spíše ano* a *ne*, *spíše ne* do dvou samostatných kategorií. Z tabulky č. 6 je patrné, že všechny kategorie respondentů znají využití v rámci cestovního ruchu (prohlídky, Malý a Velký svět techniky) a události, které se v areálu konají a lákají nejen návštěvníky z okolí, ale i z ostatních částí Česka. Méně známá je všem kategoriím respondentů pobočka Národního zemědělského muzea, ubytování a vybrané služby, které se nacházejí v prostoru Hlubiny (např. fotoateliér, HOPJump park atd.). FAJNA Dilna se jeví jako lokální záležitost. Největší znalost prokázaly skupiny osob žijící v Ostravě a v jiných obcích MSK. U těchto skupin byla 8x zaznamenána vyšší četnost odpovědí v rámci kategorie *ano*. U skupiny osob z jiných krajů tomu tak bylo 6x.

Avšak liší se míra odpovědí. I přestože u položek (např. HOPJump park) vidíme u všech kategorií respondentů vyšší četnost odpovědi *ne*, u Ostraváků je to v poměru 15:17, ale u turistů je to 3:28.

Tabulka 6 Informovanost o možnostech v DOV, odpovědi respondentů podle místa bydliště.

Respondenti podle bydliště		Bydlím v Ostravě		Bydlím v MSK		Bydlím v jiném kraji	
Odpověď		Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne
Možnosti v DOV	Prohlídky	30	2	38	1	27	4
	Světy techniky	31	1	37	2	27	4
	Pořádané akce	30	2	31	8	28	3
	Ubytování	16	16	10	29	6	25
	Zemědělské muzeum	15	17	16	23	5	26
	Možnosti občerstvení	32	0	36	3	30	1
	Řemeslná pekárna	11	21	7	32	10	21
	Fotoateliér	6	26	8	31	1	30
	Lezecká stěna	19	13	26	13	10	21
	HOPJump park	15	17	17	22	3	28
	Taneční klub	10	22	9	30	7	24
	Bankomat	15	17	22	17	26	5
	Kreativní akademie	10	22	11	28	2	29
	FAJNA Dílna	16	16	16	23	5	26
	Pořádání táborů, oslav	13	19	23	16	3	28
	Možnost pronájmu	24	8	27	12	21	10
Party tramvaj	15	17	14	25	10	21	

Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

Téměř polovina osob (49) uvedla v otázce č. 9, že jsou spokojeny s estetickým i funkčním současným stavem areálu. 43 osob je *spíše spokojeno*. 5 osob uvedlo odpověď *nevím*. 4 osoby jsou se stavem *spíše nespokojeny*. Zároveň ovšem pouze 2 ze 4 *spíše nespokojených* osob v následující otázce uvedly, že je napadají nějaké problémy, které se v oblasti nacházejí. *Spíše nespokojení* respondenti zastupují turisty, kteří jednají pravděpodobně na základě aktuálního pocitu, ale také obyvatelé Ostravy a MSK, kteří se na DOV mohou dívat i z hlediska života ve městě. 1 osoba je *nespokojená*. Jedná se o stejného respondenta, který uvedl, že není vhodné areál znovu využívat a měl by být raději zbourán.

V navazující otázce byli respondenti vyzváni, aby uvedli, jaké je napadají klady a zápory současného stavu DOV (tab 7). Přestože většina respondentů v předešlé otázce uvedla, že je spokojená a *spíše spokojená* se současným stavem, dokázali se na problematiku

dívat i kriticky a uvést problémy. Naopak i osoby, které reagovaly v otázce o spokojenosti kritičtěji dokázaly uvést klady. Téměř polovina respondentů (48) vyjádřila ohledně DOV nějaké konkrétní klady. 14 respondentů uvedlo zápory. V mnoha případech uváděli respondenti rovnou více postřehů. 40 respondentů nenapadaly ani klady, ani zápory.

Některé z odpovědí se mezi respondenty často opakovaly. Z kladných odpovědí byly nejčastěji zaznamenány: využití pro skvělé festivaly, dobrá atmosféra, originalita a jedinečnost areálu, propojení minulosti se současností, dobrá volba využití. V rámci záporů byl nejčastěji vyzdvihován nedostatek zeleně a infrastruktury pro odpočinek, špatná pěší dostupnost areálu a slabá propagace. Některé podněty, které respondenti uváděli jako klady, vnímali jiní respondenti jako zápory.

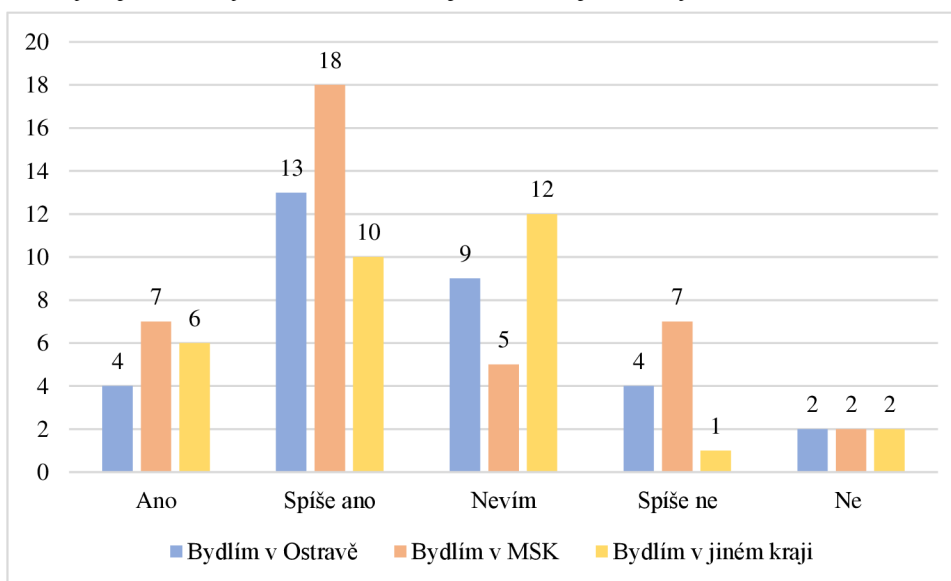
Tabulka 7 Klady a zápory DOV uvedené respondenty v rámci dotazníkového šetření.

Vyzdvihované klady	
Opakované odpovědi	Další odpovědi
Využití prostoru, který by chátral	Prostor k odpočinku
Zachování původního vzhledu	Podpora lokální identity
Prezentace historie města a jedinečného podniku	Dostatek parkovacích míst
Krásný turistický cíl, skvělé prohlídky	Program pro školy
Originalita a jedinečnost areálu	Pocta lidskému umu – co dokázali bez technologií
Realizace propojení minulosti se současností	Industriální vzhled
Zviditelnění a růst popularity města v ČR i zahraničí	Přístupný veřejný prostor
Genius loci místa, atmosféra	Využití není jen pro turisty
Skvělé, multifunkční využití	Dvě MHD zastávky
Volba regenerace pro turismus	Prostor pro kulturu
Pořádané festivaly	Nová cyklostezka
Velikost areálu	Doplnění o moderní architektonické prvky
Zmiňované zápory	
Opakované odpovědi	Další odpovědi
Málo zeleně	Areál působí ponuře
Špatná pěší dostupnost z centra města	Stále je zde mnoho rozpadajících se budov
Málo míst k odpočinku (např. lavičky)	Neudržitelnost – aktuálně je využití fajn, ale nutnost neustálé údržby
Slabá propagace	Není na seznamu UNESCO – pomohlo by to pro další regeneraci
Špatný stav podchodu od tramvajových zastávek	Areál působí nebezpečně – riziko úrazu
–	Rez, špína, chátrání
–	Hlučnost při událostech

Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

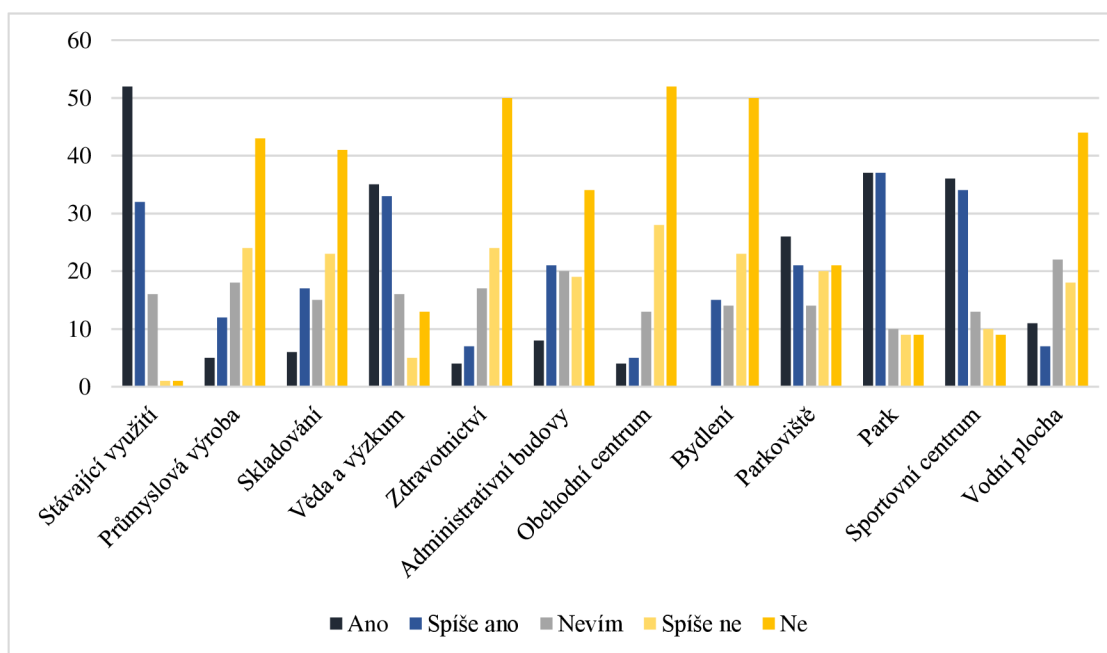
6.5 Výhledový stav DOV

Dotazování respondentů na možné výhledy a očekávání do budoucna začalo otázkou č. 8, ve které odpovídali, zda jim připadá, že je již plně využit potenciál areálu. 41 osob odpovědělo *spíše ano*, 26 osob vybralo odpověď *nevím*, 17 osobám již potenciál připadá plně využit, 12 osob odpovědělo *spíše ne* a 6 osob *ne*. Na obrázku č. 24 lze vidět také srovnání odpovědí na základě bydliště respondentů. Zatímco osoby bydlící v Ostravě a MSK si v nejvyšší míře myslí, že potenciál areálu je spíše využit, osoby z jiných krajů nejčastěji odpovídaly *nevím*. To může být způsobeno jednorázovou návštěvou, při které blíže neanalyzují míru využití areálu, ale jen si chtějí užít výlet/událost, za kterou přijeli.

Obrázek 24 Myslíte si, že je dostatečně využit potenciál areálu? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

V souvislosti s potenciálem areálu a jeho regenerací byly navrženy některé z jiných možností, kterými by se dal areál využít společně se zaměřením na turismus (či místo něj). Respondenti posuzovali, zda by si uměli tyto volby regenerací představit v území DOV. Z obrázku č. 25 je patrné, že účastníci výzkumu jsou opravdu spokojeni se současným využitím, ale uměli by si představit regeneraci areálu na park, sportovní centrum a na vědecko-výzkumné prostory. Naopak by neuvítali, kdyby se z areálu stalo obchodní centrum, prostory pro zdravotnictví a bydlení nebo vodní plocha.

Obrázek 25 Jaké využití areálu DOV byste navrhovali? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

Na základě těchto dat byla opět vytvořena analýza výsledků podle bydliště respondentů (tab. 8), aby se projevilo, jaké kroky by rádi viděli v areálu obyvatelé města a regionu, a co naopak připadá atraktivní lidem z v jiných krajů, kteří do areálu přijedou občas, pravděpodobně za poznáním a zábavou. Výsledky ovšem ukázaly, že všechny tři skupiny se vyjádřily velmi podobně. Využití za účelem vědy a výzkumu, sportu, parku a parkování vidí respondenti jako atraktivní. Naopak obchodní centrum, zdravotnictví, administrativní budovy nebo bydlení by v areálu neuvítali.

Tabulka 8 Možnosti využití DOV, odpovědi respondentů podle místa bydliště.

Respondenti podle bydliště		Bydlím v Ostravě			Bydlím v MSK			Bydlím v jiném kraji		
Odpověď		Ano	Nevím	Ne	Ano	Nevím	Ne	Ano	Nevím	Ne
Možnosti využití DOV	Stávající využití	27	4	1	29	9	1	28	3	0
	Průmyslová výroba	6	7	19	8	8	23	3	3	25
	Skladování	8	5	19	10	5	24	5	5	21
	Věda a výzkum	24	1	7	29	8	2	15	7	9
	Zdravotnictví	3	4	25	5	9	25	3	4	24
	Administrativní budovy	9	3	20	13	7	19	7	10	14
	Obchodní centrum	3	5	24	3	3	33	3	5	23
	Bydlení	2	4	26	3	5	31	10	5	16
	Parkoviště	17	1	14	16	7	16	14	6	11
	Park	26	0	6	22	7	10	26	3	2
	Sportovní centrum	23	3	6	29	3	7	18	7	6
	Vodní plocha	9	6	17	3	10	26	6	6	19

Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.

Následně byli respondenti vyzváni, aby zkusili uvést jiné konkrétní nápady, které by zakomponovali do DOV a využili tak více či lépe potenciál areálu. Nadpoloviční většinu respondentů (56) ovšem nenapadla žádná konkrétní myšlenka, kterou by v areálu do budoucna uvítali. Respondenti takto odpověděli, přestože v otázce o využitém potenciálu uváděli, že má DOV prostor pro další nebo jiné využití. 7 osob uvedlo určité nápady, některé osoby předložily více postřehů. Těmito nápady byly: více zeleně, dlažba na veřejných prostranstvích, kancelářské budovy, wellness, workoutové hřiště (ve skutečnosti se tam již nachází, ale respondent si toho nebyl vědom), únikové hry s technickou a postapokalyptickou tematikou, interaktivní tabule, tabule s příběhy jednotlivých bývalých pracovníků jako prvek oživení prostým lidovým příběhem, vysokoškolské stáže a budovy pro potřeby oborů metalurgie, památkářství a restaurátorství, orientaci uměleckých výstav na ukázky práce a života v železárnách. Jeden respondent žádal o zpřístupnění celého prostoru veřejnosti.

7 Sada doporučení pro regeneraci brownfieldů na cestovní ruch a služby

Na základě získaných poznatků po provedení rešerše literatury a empirického výzkumu jsou vytvořeny doporučení pro potenciální decizní i privátní investory, kteří zvažují regeneraci brownfieldu pro účely cestovního ruchu a služeb.

Pokud je v území obce lokalizován brownfield, měl by jeho majitel uvažovat, jak s ním bude naloženo. Minimálně by měl být zajištěn pro bezpečnost. Tuto povinnost ukládá veřejnému sektoru zákon a soukromému majiteli to může nařídit obecní vyhláška (Turečková, 2023). Pokud je rozhodnuto o regeneraci brownfieldu a ten je ve veřejném vlastnictví, je častým scénářem prodej z veřejného sektoru soukromým investorům. Děje se tak především díky flexibilnějším možnostem soukromého sektoru, rychlejším procesům regenerace i lepším finančním příležitostem. Úloha veřejného sektoru v tom případě spočívá v prvotních krocích, které vedou k atraktivitě lokality a následnému zájmu a koupi soukromníkem (MPO, 2019). Přestože tato varianta není pravidlem a existuje mnoho regenerovaných brownfieldů veřejným sektorem, lze role veřejného a soukromého sektoru rozdělit. Tak tomu je i v následující části textu. Nicméně nejlepší variantou a prvním doporučením pro regeneraci je spolupráce obou sektorů. Efektivní může být také koordinace širokého kruhu místech aktérů s podporou veřejnosti.

7.1 Doporučení pro veřejný sektor

Brownfieldy mohou být kontaminované a lidé si dokážou vybudovat negativní předsudky a stigmata způsobené např. špatným technickým stavem budov. Před regenerací brownfieldu na turismus a služby je vhodné, aby bylo vytvořeno příznivé sociální klima a zároveň je důležité veřejnosti vysvětlovat, proč je dobré brownfieldy regenerovat. Pozitivní vnímání lokality a regenerace se následně může odrazit na návštěvnosti a oblíbenosti regenerovaného brownfieldu. Dobrý postoj k regeneracím lze navozovat pomocí šíření osvěty, vzdělávání, prezentace výhod regenerací nebo ukázky příkladů dobré praxe. Vylepšení sociálního klimatu a vztahu občanů k lokalitě lze navodit také prací s místním obyvatelstvem a dočasným využitím brownfieldu, které je vnímáno lépe než opuštěné lokality.

Dalším doporučením je příprava okolního území pro regeneraci. Ve smyslu cestovního ruchu a služeb by mělo jít především o dopravní napojení brownfieldu na již existující dopravní systém. Těmito kroky jsou připraveny podmínky pro snazší regeneraci a je také zvýšena atraktivita a potenciál lokality pro investory. Zlepšení obslužnosti navíc později dokáže z regenerovaného brownfieldu vytvořit přístupný veřejný prostor. To je v souvislosti s DOV velmi dobře hodnocený krok, který vede k vyšší míře využití služeb i pozitivnějšímu vztahu obyvatel k areálu.

Je pravděpodobné, že když bude v regionu více turistických a volnočasových lákadel, navštíví jej více lidí. Např. bývalé industriální lokality se většinou nenachází v přímé blízkosti tradičních turistických okruhů. Podporou turismu v celém kraji lze docílit většího úspěchu i těchto regeneračních projektů. Rovněž může být docíleno zisků také v doprovodných segmentech (např. ubytování), jelikož je pravděpodobné, že turisté přijdou na více dní.

Před regenerací brownfieldu je vhodné znát potřeby daného území, aby byl vytvořen projekt, který bude co nejlépe do dané lokality zapadat a následně bude výdělečný. Kromě širší analýzy území je rovněž vhodné udělat průzkum mezi místními obyvateli, aby bylo zjištěno, o jaké aktivity by byl zájem.

7.2 Doporučení pro soukromý sektor

Na příkladu regenerace DOV se ukázalo, jak je důležité na počátku takto významného projektu stanovit kvalitní projektový tým. Tým by měl být složen z odborníků, kteří disponují know-how a pochopením rozsahu problému brownfields i s jeho přesahy. Zároveň by odborníci měli brát v potaz lokální souvislosti a poznatky získané z předešlé analýzy území. Projektový tým by měl být schopen stanovit SMART¹³ cíle, které budou realizovány za pomoci získaných finančních prostředků.

Jako značný lokalizační předpoklad cestovního ruchu může být bráno jedinečné a turisticky atraktivní místo. Právě originalita je velmi pozitivně vnímána také v DOV. Pro zachování genia loci daného místa je vhodné pracovat s historií lokality a místní identitou. Pokud jsou opraveny staré vrstvy a k nim jsou přidány nové a stejně kvalitní vrstvy, může vzniknout povedený projekt.

¹³ SMART cíle jsou konkrétní, měřitelné, dosažitelné, realistické a časově ukotvené.

Pro zajištění celoroční návštěvnosti regenerovaného brownfieldu je dobré zaměřit se na opakovatelnost zisků. Informativními prohlídkovými okruhy jsou zajištěni pouze turisté, kteří do Ostravy přijedou na jednorázovou návštěvu. Avšak pokud se do areálu zakomponují služby, které budou osoby vyhledávat opakovaně, bude zajištěn kontinuálnější příjem. Celoroční návštěvnost je v DOV kromě služeb zajištěna také díky programům pro školy. V areálu je tak turistům prezentována velkolepá minulost, ale zároveň je nabízeno mnoho jiných možností. Úspěšnost dle mnoha vyjádření tkví také v přeorientování činností, které jsou v areálu zastoupeny. Nejsou zaměřeny pouze na prezentaci činností, které zde byly zastoupeny, ale jsou zařazeny rovněž zcela nové činnosti.

Propagace je důležitým aspektem již regenerovaného brownfieldu. Vede k vyšší návštěvnosti a možné úspěšnosti projektu. Velmi dobrý marketing může být zajištěn nejen přímou reklamou, ale také událostmi, které se v areálech konají či partnerstvími a dobrými vztahy s jinými institucemi a turistickými cíli.

8 Diskuse

Diplomová práce přinesla zhodnocení historie, současnosti a budoucnosti projektu regenerace brownfieldu DOV, který spojuje industriální historii a současnost města Ostrava prostřednictvím cestovního ruchu a služeb pro návštěvníky. Bylo zhodnoceno, jak je zvolený způsob regenerace a současný revitalizovaný stav areálu vnímán veřejností a odborníky. Práce rovněž přinesla sadu doporučení pro investory, kteří zvažují regeneraci brownfieldů pro podobné účely. Cílů bylo dosaženo pomocí rešerše odborné literatury, dotazníkového šetření mezi návštěvníky a rozhovorů s místními experty.

Areál bývalých Vítkovických železáren a přilehlého Dolu Hlubina představoval velmi důležitý podnik těžkého průmyslu, který napomohl dynamickému rozvoji Ostravy. Roku 1998 byl podnik uzavřen a později byl areál odprodán soukromé společnosti Jana Světlíka. První regenerační projekt začal roku 2008. V roce 2012 byl areál zpřístupněn veřejnosti. Jeden z významných realizovaných projektů byl spjat s kandidaturou Ostravy na Evropské hlavní město kultury. Tento pojem zmínili Marková a Slach (2013) jako nástroj, kterým lze docílit mj. také podpory turismu i revitalizací brownfieldů.

Martinát a kol. (2014) uvedli, že bývalé industriální areály jsou vhodné na regeneraci pro účely turismu a služeb, jelikož jsou velmi atraktivní. Koutský (2011) proto vnímá velký potenciál starých průmyslových regionů v souvislosti s cestovním ruchem. Vysokou atraktivitu DOV potvrzují data návštěvnosti (CzechTourism, 2023), která dokazují rostoucí oblibu postindustriální turistiky (Chmielewska a Lamparska, 2011). Experti v rozhovorech potvrdili, že areál disponuje vysokou historickou, technologickou i architektonickou hodnotou. Uvedli, že unikátnost spočívá rovněž v návaznosti bývalých činností od těžby uhlí až po výrobu železa. To potvrdilo tvrzení Kučové a Matěje (2007).

Dodnes nejsou regenerovány všechny objekty a stále je v areálu velký prostor k rozvoji. To činí téma velmi aktuálním a diskutovaným. V dotazníkovém šetření byla zjištěna dobrá informovanost návštěvníků o regeneraci brownfieldu DOV i o jeho minulosti. Důvodem může být zmíněná aktuálnost tématu společně s převahou respondentů z regionu a se vzdělanostním stupněm maturita nebo vyšší vzdělání. Byla zjištěna rovněž vysoká míra spokojenosti s regenerací brownfieldu a jeho aktuálním stavem. V rámci dalších aktivit, které by potencionálně v areálu mohly být provozovány, uspělo jen málo

z nich. Naopak je zřejmé, že respondenti oceňují regeneraci na cestovní ruch a služby. To potvrzuje data získaná Martinátem a kol. (2014), která poukazují na pozitivní vnímání brownfieldů regenerovaných na tyto účely veřejností. Tito autoři rovněž uvedli, že se místní občané s takto regenerovanou oblastí dokážou lépe ztotožnit a území ztrácí negativní image. Někteří z expertů vyzdvihli přínos regenerace právě v kontextu zlepšení image města i posílení místní identity. Jeden z expertů však s regenerací za účelem turismu a služeb nesouhlasil a volil by jiné způsoby.

Šetřením bylo prokázáno, že DOV nepřitahuje pouze turisty za účelem poznávání historie skrze informativní prohlídkové okruhy nebo muzea, ale láká také na mnoho nabízených služeb, a především na události, které se v areálu odehrávají. Informovanost o současných možnostech se lišila podle typu aktivity i bydliště respondentů. Příležitosti zaměřené na turismus jsou dle šetření všeobecně známé, avšak některé služby znají pouze lidé z regionu.

V rámci rozhovorů byl diskutován nedostatek zeleně a doplňkové infrastruktury pro obyvatele, stejně jako špatná dostupnost pro chodce. Identicky to vnímají také návštěvníci, kteří to reflektovali v dotazníku. Naopak události (byly zmiňovány především letní festivaly) konané v prostorech DOV byly hodnoceny jako jedny z největších pozitiv oblastí. Respondenti bydlící ve městě vnímají akce i jako příležitost, jak se Ostrava dokáže zviditelnit v širším prostoru. To potvrdila rovněž členka spolku DOV, která zmínila, že tyto akce jsou významnou reklamou pro oblast. Např. festival Colours of Ostrava pojme přes 40 000 návštěvníků a trvá čtyři dny. Především tyto vícedenní události mají potenciál generovat zisky i v jiných částech města (ubytování, restaurace, doprava atd.), jak uvedli i Martinát a kol. (2014).

Většinu respondentů připadá potenciál areálu jako dostatečně využitý a jsou spokojeni se stávajícím stavem. Respondenti by si zároveň dokázali představit regeneraci areálu na park, sportovní centrum a na vědecko-výzkumné prostory. V rozhovorech bylo zjištěno, že spolek vlastníci areál má snahu jej rozvíjet mnoha směry. Velký vliv na areál by měl mít plánovaný projekt Pod Žofínkou. Díky tomu by DOV měla být lépe dopravně napojena na centrum města a mohl by být řešen také problém s nedostatkem zeleně. Naopak by tento projekt mohl negativně ovlivnit události pořádané v areálu.

Vytvořená sada doporučení vychází z poznatků provedené rešerše literatury i projektu regenerace DOV. Doporučení byly vytvořeny samostatně pro veřejný a soukromý sektor,

avšak velmi důležitá je jejich spolupráce, jak potvrzuje také Kadeřábková a Piecha (2009). Jeden z expertů i Turečková (2023) uvedli, že role sektorů v rámci regenerací někdy bývají rozděleny (není to pravidlem). Častým scénářem je tedy prodej lokality z veřejného do soukromého vlastnictví. Počet investorů, kteří o lokalitu mají zájem závisí na mnoha faktorech. Doporučením pro veřejný sektor je zatraktivnit lokalitu pro možné investory. Dále mu bylo doporučeno dlouhodobě pracovat s veřejností, aby dokázala vidět pozitiva v regeneracích brownfieldů a navázala lepší vztah k dané lokalitě. To se pak může odrazit na návštěvnosti objektu. Dle Ústavu územního rozvoje (2009) je kladný vztah veřejnosti k brownfieldům velmi žádaný rovněž v souvislosti s aktuální otázkou udržitelnosti a ochrany půdy. Dlouhodobá znalost dané lokality a potřeb v území je velmi žádoucí pro plánování regenerací. Tyto analýzy mohou velmi pomoci následnému projektovému týmu. Důležitá je také podpora cestovního ruchu v celém regionu. Pokud se bude v území nacházet větší počet atraktivit, pravděpodobně tam zavítá více turistů, kteří budou trávit v kraji více času.

Doporučením pro soukromý sektor (byl brán jako investor) je sestavení kvalitního týmu z odborníků na brownfieldy i z místních expertů, kteří budou schopni pracovat s potřebami daného území. Skladba kvalitního týmu osob byla jedním z milníků, který experti v rozhovorech zmiňovali jako klíč k úspěchu DOV. V rámci znalosti lokálního prostředí je dobré pracovat také s místní identitou, aby byl areál oblíben nejen mezi turisty, ale také mezi místními občany. Stejně důležité je podle expertů zachovat jedinečnost a *genia loci* lokality. Právě tato autentičnost je dle Chmielewské a Lamparské (2011) silným lokalizačním předpokladem cestovního ruchu. Výsledná návštěvnost může být ovlivněna také počtem služeb pro obyvatele dané obce. Proto je důležité se nezaměřit pouze na klasický cestovní ruch, ale i na opakovatelné a celoroční možnosti zisků. V DOV mají tyto možnosti podobu služeb (kavárny, sportovní možnosti aj.), ale také programů pro školy. Posledním doporučením je propagace a marketing. Marketingu napomáhají také partnerství navázaná s dalšími typově podobnými oblastmi nebo turistickými lokalitami.

ZÁVĚR

Hlavním cílem práce bylo zhodnotit historii, současnost a budoucnost DOV jako regenerovaného brownfieldu na cestovní ruch a služby. Rovněž práce cílila na vytyčení několika doporučení pro potenciální investory, kteří přemýšlejí o podobných projektech v jiných lokalitách. V práci byla provedena rešerše odborné literatury, pomocí níž byla teoreticky vysvětlena problematika brownfieldů a jejich regenerací. Následně byl pomocí kvalitativní a kvantitativní metody proveden empirický výzkum. Dílčím cílem empirické části práce bylo vytvoření databáze podobně orientovaných projektů.

V teoretické části práce byl objasněn pojem brownfield a rovněž byla uvedena jejich typologie. Za brownfieldy lze označit místa, jež dříve sloužila určitým funkcím, které již byly ukončeny. Dále byl v rámci teoretické části věnován prostor tématu regenerace brownfieldů. Tato problematika byla rozvinuta do podkapitol regenerace brownfieldů v České republice a regenerace brownfieldů na cestovní ruch a služby, jelikož zájmovým územím práce byl právě brownfield regenerovaný pro tyto účely.

DOV je bývalý ostravský podnik těžkého průmyslu, jehož činnost byla ukončena a později byl revitalizován. Dnes je to vzdělávací, kulturní a společenské centrum s mezinárodním přesahem. Mezi vybrané aktivity v areálu se řadí např. prohlídkové okruhy, muzea, pořádané události, kavárny, taneční klub, restaurace, ateliéry, lezecká stěna aj. DOV byla velmi dobře zhodnocena v rámci dotazníkového šetření mezi návštěvníky. Navzdory tomu, že někteří experti byli kritičtí a uvedli i jiná možná využití areálu, byl areál ve výsledku kladně zhodnocen i v provedených rozhovorech. Byla vyzdvížena jeho památková hodnota, multifunkčnost nebo jedinečnost v rámci České republiky i Evropy. Závěrem lze konstatovat, že se jedná o úspěšnou regeneraci brownfieldu na cestovní ruch a služby. Na základě analýzy tohoto úspěšného projektu a na základě literatury bylo vytvořeno 8 doporučení pro investory, kteří zvažují regeneraci podobného typu v jiné brownfieldové lokalitě.

Dílčím cílem empirické části práce bylo vytvoření databáze podobně orientovaných projektů. V rámci databáze bylo seskupeno 103 lokalit v Česku i zahraničí, které byly regenerovány pro potřebu turismu a služeb. Nejčastějším původním využitím těchto lokalit byl průmysl. V současnosti jsou nejčastěji využívány jako muzea.

SUMMARY

The main goal of the thesis was to evaluate the history, present and possible future of the Dolní Vítkovice area as a unique project that connects the industrial history of Ostrava with its present through tourism and services for visitors. There are many brownfield sites in the Czech Republic that could be regenerated. At the same time, industrial tourism is becoming very popular, and the Dolní Vítkovice area is also a project that shows that brownfield regeneration for tourism and services can generate success. The Dolní Vítkovice area is currently one of the most visited places in the Czech Republic. Not only these facts show that the regeneration of brownfields for tourism and services can be a very good way to reuse the area, increase the visitation and awareness of these places and also improve the relationship of local residents to the sites. The result of the thesis is a set of recommendations for investors who are considering the regeneration of brownfields specifically for the needs of tourism and services.

The diploma thesis consists of a search of professional literature and own research. Using the literature, the concept of brownfield, their origin and typology was explained. Subsequently, the regeneration of brownfields and the situation in the Czech Republic were addressed. The space was dedicated to the regeneration of brownfields for tourism and services. Dolní Vítkovice area was first solved using available sources and then this information was supplemented with research results. It is a former industrial area, which was regenerated by a private investor in many projects into an educational, social and cultural center. In a questionnaire survey among visitors, it was found that the area is a relatively popular area and its regeneration is evaluated positively. Organized events, museums and tours about history were chosen as the best activities. From a more professional point of view, the Dolní Vítkovice area was evaluated in interviews with local experts, who were more critical despite the area's successes. They stated that the area lacks greenery, infrastructure for citizens and better transport connections. They were also skeptical of high subsidies for the Dolní Vítkovice area.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

ALEXANDER, R. Policy instruments and the remediation and redevelopment of contaminated properties. *Environmental Politics* [online]. 2015, roč. 24, č. 1, s. 75-95 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1080/09644016.2014.954770. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/09644016.2014.954770>

ALEXANDRESCU, F., KLUSÁČEK, P., BARTKE, S., OSMAN, R. Actor networks and the construction of applicable knowledge: the case of the Timbre Brownfield Prioritization Tool. *Clean Technologies and Environmental Policy* [online]. 2017, roč. 19, č. 5, s. 1323-1334 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1007/s10098-016-1331-8. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/313453222_Actor_networks_and_the_construction_of_applicable_knowledge_the_case_of_the_Timbre_Brownfield_Prioritization_Tool

ALKER, S., JOY, V., ROBERTS, P., SMITH, N. The Definition of Brownfield. *Journal of Environmental Planning and Management* [online]. 2000, roč. 43, č. 1, s. 49–69 [cit. 2023-10-11]. DOI 10.1080/09640560010766. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/227619224_The_Definition_of_Brownfield The Definition of Brownfield: Journal of Environmental Planning and Management: Vol 43, No 1 (tandfonline.com)

ATKINSON, G., DOICK, K. J., BURNINGHAM, K., FRANCE, Ch. Brownfield regeneration to greenspace: Delivery of project objectives for social and environmental gain. *Urban Forestry & Urban Greening* [online]. 2014, roč. 13, č. 3, s. 586-594 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1016/j.ufug.2013.04.002. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/259163096_Brownfield_regeneration_to_greenspace_Delivery_of_project_objectives_for_social_and_environmental_gain

BAĎURA, Jaroslav. Na Haldě Hrabůvka vznikne vodíkové město. Změní Ostravu, říká Jan Světlík. In: *Patriot* [online]. Moravská Ostrava, 2021 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.patriotmagazin.cz/na-halde-hrabuvka-vznikne-vodikove-mesto-zmeni-ostравu-rika-jan-svetlik>

BERGATT JACKSON, J. a kol. *Brownfields snadno a lehce: příručka zejména pro pracovníky a zastupitele obcí*. Praha: IURS, 2004. Dostupné z:

<http://rrajm.data.quonia.cz/brownfieldy/publikace/Brownfields1.pdf>
(quonia.cz)

BERGATT JACKSON, J., FINKA, M., HERMANN, G., KLIUČININKAS, L., LEMEŠENOKA, N. a kol. *Brownfields-Handbook-Cross-disciplinary educational tool focused on the issue of brownfields regeneration-Educational tool for Latvia and Lithuania*. Vyd. 1. Ostrava, 2010. ISBN 978-80-248-2086-6

BERTOLINI, L., IBANEZ, M., MOHAMMED, N., SALEM, Y. How Can Public-Private Partnerships (PPPs) be Successful? In: *The World Bank* [online]. 2023 [cit. 2023-11-14]. Dostupné z: <https://www.worldbank.org/en/region/mena/brief/how-can-public-private-partnerships-ppps-be-successful> How Can Public-Private Partnerships (PPPs) be Successful? (worldbank.org)

BOSÁK, V., SLACH, O., NOVÁČEK, A., KRTIČKA, L. Temporary use and brownfield regeneration in post-socialist context: from bottom-up governance to artists exploitation. *European Planning Studies* [online]. 2020, roč. 28, č. 3, s. 604–626. DOI 10.1080/09654313.2019.1642853. Dostupné z: Temporary use and brownfield regeneration in post-socialist context: from bottom-up governance to artists exploitation: *European Planning Studies: Vol 28, No 3* (tandfonline.com)

BROULÍK, Petr. Před 100 lety vznikla Velká Ostrava. Tehdy se začala měnit ve velkoměsto. In: *Magazín Patriot* [online]. Moravská Ostrava, 2024 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.patriotmagazin.cz/pred-100-lety-vznikla-velka-ostrava-tehdy-se-zacala-menit-ve-velkomesto>

CABERNET [online]. Cabernet, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://cabernet.org.uk/?c=1312>

Colours of Ostrava [online]. NetDirect, 2024 [cit. 2024-04-12]. Dostupné z: <https://www.colours.cz/?lang=cs-CZ>

Databáze demografických údajů za obce ČR. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/databaze-demografickych-udaju-za-obce-cr>

DE SOUSA, Ch., CARROLL, A., WHITEHEAD, S., COFFIN, S. a kol. A review of brownfields revitalisation and reuse research in the US over three decades. *Local*

Environment [online]. 2023, roč. 28, č. 12, s. 1629-1654 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1080/13549839.2023.2248625. Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/13549839.2023.2248625>

DOLEŽALOVÁ, Lucie. *Regenerace brownfieldů: Vývoj politik a příklady realizací*. Vyd. 1. Praha: IREAS, 2015. ISBN 978-80-86684-96-3

Dolní oblast Vítkovice [online]. Dolní oblast VÍTKOVICE, z.s., 2024 [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/>

Dolní oblast Vítkovice. *Statutární město Ostrava – oficiální portál města Ostravy* [online]. Ostrava, 2018 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/podnikatel-investor/nemovitosti/brownfieldy/dolni-oblast-vitkovice>

Dolní Vítkovice hlásí 1,47 milionu návštěvníků. In: *Visit OstravaInfo – oficiální průvodce Ostravou* [online]. Ostrava, 2023 [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: <https://www.ostrava.info.cz/cz/info/aktuality/1501-dolni-vitkovice-hlasi-1-47-milionu-navstevniku.html> Dolní Vítkovice hlásí 1,47 milionu návštěvníků | OstravaInfo - oficiální průvodce Ostravou

Dotace EU [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj, 2024 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/uvod>

Dotace: Statutární město Ostrava [online]. Ovanet, 2017-2024 [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://dotace.ostrava.cz/>

FERBER, U. a kol. *Brownfields příručka: Interdisciplinární nástroj zaměřený na problematiku regenerací brownfields*. Ostrava: VŠB-TUO, 2006. Dostupné z: [https://www.researchgate.net/publication/236656398_BROWNFIELDS_PRIRUCKA\(PDF\)_BROWNFIELDS_PŘÍRUČKA](https://www.researchgate.net/publication/236656398_BROWNFIELDS_PRIRUCKA(PDF)_BROWNFIELDS_PŘÍRUČKA) (researchgate.net)

FRANTÁL, B., KUNC, J., KLUSÁČEK, P., MARTINÁT, S. Assessing Success Factors of Brownfields Regeneration: International and Inter-Stakeholder Perspective. *Transylvanian Review of Administrative Sciences* [online]. 2015, Č. 44/E, s. 91-107 [cit. 2023-12-01]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/272825756_Assessing_Success_Factors_of_Brownfields_Regeneration_International_and_Inter-Stakeholder_Perspective

Historie města. *Ostrava – oficiální stránky města Ostravy* [online]. Ostrava, 2020 [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: <https://www.ostrava.cz/cs/o-meste/historie-mesta> Historie města – Ostrava

HURNÍKOVÁ, Jana. Brownfieldy a územní rozvoj. *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. 2009, roč. 12, č. 6, s. 3–5 [cit. 2023-11-2]. ISSN 1212-0855. Dostupné z: https://www.uur.cz/media/phbljrgx/01_brownfieldy-rozvoj.pdf untitled (uur.cz)

CHMIELEWSKA, M., LAMPARSKA, M. Post-Industrial Tourism as a Chance to Develop Cities in Traditional Industrial Regions in Europe. *Sociologie Românească* [online]. 2011, roč. 9, č. 3, s. 67-75. [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/261087928_Post-Industrial_Tourism_as_a_Chance_to_Develop_Cities_in_Traditional_Industrial_Regions_in_Europe (PDF) Post-Industrial Tourism as a Chance to Develop Cities in Traditional Industrial Regions in Europe (researchgate.net)

Industriální turistika je v Česku na vzestupu. Firmy z toho profitují jak ve směru image, tak i odbytu svých produktů. *All for power* [online]. 2014, č. 5, s. 51–52 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: [AFP_REDAKCE_05_14__](https://www.allforpower.cz/2014/05/14/industrialni-turistika-je-v-cesku-na-vzestupu) (allforpower.cz)

JACEK, G., ROZAN, A., DESROUSSEAUX, M., COMBROUX, I. Brownfields over the years: from definition to sustainable reuse. *Environmental Reviews* [online]. 2022, roč. 30, č. 1, s. 50-60 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1139/er-2021-0017. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/351677270_Brownfields_over_the_years_from_definition_to_sustainable_reuse

JIRÍČEK, Petr. Nová čtvrť v Ostravě pro tisíce lidí: propojí centrum města a Dolní Vítkovice. In: *Moravskoslezský deník* [online]. Ostrava, 2022 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/nova-ctvrt-ostrava-kultura-propojeni-centrum-mesta-dolni-vitkovice-202206.html

Josef Pleskot, AP Atelier [online]. [cit. 2024-02-20]. Dostupné z: <https://www.apatelier.cz/>

KADERÁBKOVÁ, B., PIECHA, M. a kol. *Brownfields: Jak vznikají a co s nimi*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-123-9

KOUTSKÝ, Jaroslav.. *Staré průmyslové regiony – vývojové tendence, možnosti rozvoje*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2011. ISBN 80-7414-440-0

KRAMÁŘOVÁ, Zuzana. Brownfield topic in the Czech Legislation. *Procedia Engineering* [online]. 2016, roč. 161, s. 290–293 [cit. 2023-10-12]. DOI 10.1016/j.proeng.2016.08.557. Dostupné z: [https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705816327655Brownfield Topic in the Czech Legislation - ScienceDirect](https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877705816327655Brownfield%20Topic%20in%20the%20Czech%20Legislation)

KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku/ 8. díl V-Ž*. Praha: Libri, 2011. ISBN 978-80-7277-410-4

KUČOVÁ, V., MATĚJ, M. *Industriální soubory v Ostravě vybrané k nominaci na zápis do seznamu světového dědictví UNESCO*. Ostrava: Osvit AZ Propress s.r.o., 2007. ISBN 978-80-85034-01-1

KUDA, F., SMOLOVÁ, I. *Technické a geografické aspekty integrace neprůmyslových brownfieldů do území*. Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1371-4

LAPISZ, Břetislav. Kudy do Dolní oblasti Vítkovic? Co zkusit Jantarovou stezku. In: *Moravskoslezský deník* [online]. Ostrava, 2014 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/kudy-do-dolni-oblasti-vitkovic-co-zkusit-jantarovou-stezku-20140501.html

LOURES, L., VAZ, E. Exploring expert perception towards brownfield redevelopment benefits according to their typology. *Habitat International* [online]. 2018, roč. 72, s. 66–76 [cit. 2023-11-6]. DOI 10.1016/j.habitatint.2016.11.003. Dostupné z: [https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0197397516309031Exploring expert perception towards brownfield redevelopment benefits according to their typology - ScienceDirect](https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0197397516309031Exploring%20expert%20perception%20towards%20brownfield%20redevelopment%20benefits%20according%20to%20their%20typology)

MARKOVÁ, B., SLACH, O. Governace kulturou tažené urbánní regenerace: Případová studie Černá louka v Ostravě. *Sociální studia/Social studies* [online]. 2013, roč. 10, č. 4, s. 127–143. [cit. 2023-11-21]. DOI 10.5817/SOC2013-4-127. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/262066361_Governance_kulturou_tazene_urb

anni_regeneratione_Pripadova_studie_Cerna_louka_v_Ostrave(PDF) Governance kulturou
tažené urbánní regenerace: Případová studie Černá louka v Ostravě (researchgate.net)

MARTINÁT, S., KREJČÍ, T., KLUSÁČEK, P., DOHNAL, T., KUNC, J. Brownfields and
Tourism: Contributions and Barriers from the Point of View of Tourists. *Public recreation
and landscape protection – with man hand in hand? Conference proceeding*. Brno:
Mendelova univerzita v Brně, 2014. s. 59-65. [cit. 2023-11-21]. ISBN 978-80-7375-
952-0.2014. Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/263083556_BROWNFIELDS_AND_TOURISM_CONTRIBUTIONS_AND_BARRIERS_FROM_THE_POINT_OF_VIEW_OF_TOURISTSMicrosoft Word - sbornik_texty_AJ_verze_17_4_2014.doc (researchgate.net)

MARTINÁT, S., NAVRÁTIL, J., HOLLANDER, J. B., TROJAN, J. a kol, KLAPKA,
P., KLUSÁČEK, P., KALOK, D. Re-reuse of regenerated brownfields: Lessons from an
Eastern European post-industrial city. *Journal of Cleaner Production* [online]. 2018, roč.
188, č. 11, s. 536–545. [cit. 2023-11-21]. DOI 10.1016/j.jclepro.2018.03.313. Dostupné
z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S095965261831000X>Re-reuse
of regenerated brownfields: Lessons from an Eastern European post-industrial city -
ScienceDirect

Městská památková zóna Vítkovice. *OstravaInfo – oficiální průvodce Ostravou* [online].
Ostrava, 2024 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.ostravainfo.cz/cz/objevuj-ostravu/pamatky-a-architektura/227-mestska-pamatkova-zona-vitkovice.html>

MEYER, P. B., LYONS, T. S. Lessons from Private Sector Brownfield Redevelopers.
Journal of the American Planning Association [online]. 2000, roč. 66, č. 1, s. 46-57 [cit.
2023-12-01]. DOI 10.1080/01944360008976083. Dostupné z:

MICHÁLEK, J. *Dolní oblast Vítkovice – památka pro lidi*. Přednáška. Ostrava: GONG,
2013. Dostupné z: <https://docplayer.cz/8110959-Dolni-oblast-vitkovice-pamatka-pro-lidi.html>. [cit. 2024-01-20]

Ministerstvo průmyslu a obchodu. Národní strategie regenerací brownfieldů 2019–2024.
Ministerstvo průmyslu a obchodu. Ministerstvo průmyslu a obchodu [online]. Praha,
2019 [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/podnikani/dotace-a-podpora-podnikani/podpora-brownfieldu/narodni-strategie-regeneraci-brownfieldu-2019-2024--248322/Národní strategie regenerací brownfieldů 2019-2024 | MPO>

Ministerstvo životního prostředí. Existuje český výraz pro „brownfield“? *Planeta* [online]. 2007, Praha: Dobel, roč. 15, č. 3, s. 2 [cit. 2023-10-15]. ISSN 1801-6898
Dostupné z: planeta-3-07.indd (mzp.cz)

MPO a CzechInvest spustily nový web o brownfieldech v České republice. *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: MPO a CzechInvest spustily nový web o brownfieldech v České republice | MPO

NAVRÁTIL, Boleslav. *Ostrava*. Vyd. 1. Praha, Litomyšl: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-830-0

Návštěvnost turistických cílů. *CzechTourism* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-10-10]. Dostupné z: [https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2022/Návštěvnost turistických cílů 2022](https://tourdata.cz/data/navstevnost-turisticky-ch-cilu-2022/Návštěvnost%20turistických%20cílů%202022) – Tourdata

O Dolních Vítkovicích. *Dolní Vítkovice – světově unikátní areál v srdci Evropy* [online]. Ostrava, 2023 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/o-dolnich-vitkovicich/>

O nás. *CzechInvest*. [online]. 2023 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: O nás - CzechInvest

OSMAN, R., FRANTÁL, B., KLUSÁČEK, P., KUNC, J., MARTINÁT, S. Factors affecting brownfield regeneration in post-socialist space: The case of the Czech Republic. *Land Use Policy* [online]. 2015, roč. 48, s. 309–316 [cit. 2023-11-13]. DOI 10.1016/j.landusepol.2015.06.003. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/279636190_Factors_affecting_brownfield_regeneration_in_post-socialist_space_The_case_of_the_Czech_Republic Factors affecting brownfield regeneration in post-socialist space: The case of the Czech Republic - ScienceDirect

PAVLAS, M., VONDRÁČKOVÁ, V. Brownfields pod lupou. In: *Hospodářské noviny* [online]. 2007 [cit. 2023-11-14]. ISSN 2787-950X. Dostupné z: <https://hn.cz/c1-20177220-brownfields-pod-lupou> Brownfields pod lupou | Hospodářské noviny (HN.cz)

PAVLIŇÁK, Petr. *Dolní Vítkovice dnes: Zpřístupnění a nové využití národní kulturní památky*. Ostrava: Výtvarné centrum Chagall, 2012. ISBN 978-80-86171-42-5

Po Jantarové stezce. In: *Česká televize* [online]. 2012 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/10573348074-po-jantarove-stezce/>

Pod Žofinkou – nová ostravská čtvrť. *4ct* [online]. Praha, 2020 [cit. 2024-01-02]. Dostupné z: Pod Žofinkou - nová ostravská čtvrť (4ct.eu)

Přehled aktuálně čerpaných dotačních titulů. *Dolní oblast Vítkovice* [online]. Ostrava, 2023 [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/dotacni-projekty-dov/>

Přehled ukončených dotačních titulů. *Dolní oblast Vítkovice* [online]. Ostrava, 2023 [cit. 2024-01-25]. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/dotacni-projekty-dov/ukoncene-projekty/>

Příručka pro investory při revitalizaci brownfieldů k aplikaci principů energetické efektivity a udržitelnosti. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-11-14]. Dostupné z: <https://www.mpo-efekt.cz/cz/efekt/publikace/9205111> MPO Efekt (mpo-efekt.cz)

Registr smluv [online]. Digitální a informační agentura, 2023 [cit. 2024-02-18]. Dostupné z: <https://smlouvy.gov.cz/>

RIZZO, E., PESCE, M., PIZZOL, L., ALEXANDRESCU, F. M., a kol. Brownfield regeneration in Europe: Identifying stakeholder perceptions, concerns, attitudes and information needs. *Land Use Policy* [online]. 2015, roč. 48, s. 437-453 [cit. 2023-12-01]. DOI 10.1016/j.landusepol.2015.06.012. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0264837715001805>

Satelitní účet cestovního ruchu. *Český statistický úřad* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-11-21]. Dostupné z: Satelitní účet cestovního ruchu | ČSÚ (czso.cz)

Seznam ředitelů odborů. *Ministerstvo průmyslu a obchodu*. [online]. 2022 [cit. 2023-11-20]. Dostupné z: Seznam ředitelů odborů | MPO

SOUČKOVÁ, Kateřina. VIDEO: Ostrava se dočkala. Lávka z Dolních Vítkovic do centra hlásí otevřeno. In: *Moravskoslezský deník* [online]. Ostrava, 2023 [cit. 2024-02-10]. Dostupné z: https://moravskoslezsky.denik.cz/zpravy_region/cyklolavka-dolni-oblast-vitkovice-ostravice-slezska-ostrava202306.html#patrio

SPĚVÁČEK, V. a kol. *Transformace české ekonomiky: politické, ekonomické a sociální aspekty*. Praha: LINDE nakladatelství, s. r. o., 2002. ISBN 80–86131–32–7

ŠÚSTKOVÁ, H. a kol. *Metodika-kronika projektu: Zpřístupnění a nové využití NKP Vítkovice*. Ostrava: Zájmové sdružení právnických osob Dolní oblast VÍTKOVICE, 2012. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/wp-content/uploads/2020/01/Metodika-kronika-projektu-NKP-Vitkovice.pdf>

ŠÚSTKOVÁ, H. a kol. *Metodika-kronika projektu: Zpřístupnění a nové využití NKP Hlubina – 1. část*. Ostrava: Zájmové sdružení právnických osob Dolní oblast VÍTKOVICE, 2015. Dostupné z: <https://www.dolnivitkovice.cz/wp-content/uploads/2020/01/Metodika-kronika-projektu.pdf>

TUREČKOVÁ, Kamila. *Brownfieldy jako výzva pro veřejný sektor*. Vyd. 1. Praha: Professional Publishing, 2023. ISBN 978-80-88260-64-6

TUREČKOVÁ, Kamila. Syntéza typologie a kategorizace brownfieldů. *ResearchGate, Conference: XXIV. Mezinárodního kolokvia o regionálních vědách* [online]. 2021 [cit. 2023-10-20]. DOI: 10.5817/CZ.MUNI.P210-9896-2021-59 Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/3544440095_Synteza_typologie_a_kategorizace_brownfieldu
https://www.researchgate.net/publication/3544440095_Synteza_typologie_a_kategorizace_brownfieldu

Ústav územního rozvoje. Suburbanizace: sborník ze semináře AUÚP: Beroun, 23.-24.4.2009. *Urbanismus a územní rozvoj* [online]. Vyd. 1. 2009, roč. 4. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. ISBN 9788087318034. Dostupné z: https://www.uur.cz/media/wrnkdwvi/30_suburbanizace.pdf

VOJVODÍKOVÁ, B. a kol. *Brownfieldy – a co s nimi souvisí*. Praha: European Science And Art, 2014. ISBN 978-80-87504-23-9

VOJVODÍKOVÁ, B. a kol. *Brownfieldy – specifika, okolí a ideje*. Vyd. 1. Havířov: in-PRESS CZ s.r.o., 2012. ISBN 978-807431-100-0

Vše co potřebujete vědět o prostředí brownfieldů. *Brownfields by CzechInvest*. [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-10-12]. Dostupné z: O brownfieldech - Brownfieldy

ŽENKA, J., SLACH, O. *Ekonomická odolnost českých starých průmyslových regionů*. Přednáška. Kurdějov, 2018. Dostupné z:

https://www.econ.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/prezentace_18/Zenka_Slach.pdf. [cit. 2024-01-01]

Seznam použitých zdrojů k databázi:

About Tropical Islands. *Tropical Islands* [online]. Krausnick [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.tropical-islands.de/en/planen-sie-ihren-besuch/relevante-informationen/ueber-tropical-islands>

Areál čs. Opevnění Hlučín-Darkovičky. *Slezské zemské muzeum* [online]. Opava, 2010 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.szm.cz/rubrika/41/expozicni-arealy/areal-cs-opevneni-hlucin-darkovicky.html>

Banické muzeum. *Město Gelnica* [online]. Gelnica, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.gelnica.sk/banicke-muzeum-0.html>

B.C. Brownfield renewal. A community resource guide for brownfield redevelopment: case studies [online]. Langley. Dostupné z: https://city.langley.bc.ca/sites/default/files/uploads/Business/Brownfield_Redevlopment_Case_Studies.pdf

Brownfieldy: skrytá příležitost pro česká města. In: *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. Praha, 2019 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/microsites/urbact-iv/novinky/brownfieldy-skryta-prilezitost-pro-ceska-mesta>

Brownfieldy v Moravskoslezském kraji [online]. Moravskoslezské investice a development, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://brf-msk.cz/>

Centrum Babylon Liberec – opravdová továrna na zábavu [online]. ARSY Line [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.centrumbabylon.cz/cs/>

Cestovní ruch. *CzechInvest* [online]. 2022 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.czechinvest.org/cz/Sluzby-pro-municipality/Priklady-dobre-praxe/Cestovni-ruch?tagID=926>

Česká science centra. *Česká asociace science center* [online]. 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.sciencecentra.cz/ceska-science-centra/>

České muzeum stříbra Kutná Hora – muzeum a středověký důl [online]. České muzeum stříbra, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.cms-kh.cz/>

Davidův mlýn [online]. Altermedia, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.daviduvmlyn.cz/>

Eurovea [online]. 2021 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://eurovea.sk/>

Fabryka porcelany [online]. Fabryka porcelany, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://fabryka-porcelany.pl/>

FABRIKA 1861 [online]. FABRIKA 1861, 2022 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://fabrika1861.cz/>

Galerie Vaňkovka Brno [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.galerie-vankovka.cz/>

Good Practices. *Baltic Urban Lab* [online]. 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: https://www.balticurbanlab.eu/good_practice

Greenheart [online]. Wigan Council, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.wigan.gov.uk/Resident/Leisure/Greenheart/Greenheart.aspx>

GREGOROVÁ, Bohuslava a kol. Transforming Brownfields as Tourism Destinations and Their Sustainability on the Example of Slovakia. *Sustainability* [online]. 2020, roč. 12, č. 24. [cit. 2023-12-20]. DOI 10.3390/su122410569. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/347680037_Transforming_Brownfields_as_Tourism_Destinations_and_Their_Sustainability_on_the_Example_of_Slovakia

Hostinec jako cesta do minulosti: Ze Starého nádraží středobod Ostravy-Petřkovic. In: *Moravskoslezský deník* [online]. Ostrava, 2022 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/pribehy-a-rozhovory/ze-stareho-nadrazi-stredobod-ostravy-petrkovic-20220407.html>

CHLEBEK, Tomáš. V Londýně se znovu otevřela budova elektrárny Battersea. Byla symbolem pokroku i kritiky kapitalismu. In: *Czechcrunch* [online]. Praha, 2022 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://cc.cz/v-londyne-se-znovu-otevrela-budova-elektrarny-battersea-byla-symbolem-pokroku-i-kritiky-kapitalismu/>

Inspirujte se příklady regenerace brownfieldů, které MMR sesbíralo v aktuálně zveřejněné publikaci. In: *Ministerstvo pro místní rozvoj ČR* [online]. Praha, 2021. [cit.

2023-12-20]. Dostupné z: <https://mmr.gov.cz/cs/microsites/uzemni-dimenze/novinky/inspirujte-se-priklady-regenerace-brownfieldu,-kte>

Ironbridge Gorge celebrated in new UK UNESCO visitor map. In: *Telford & Wrekin Council* [online]. 2023, Telford [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://newsroom.telford.gov.uk/News/Details/16922>

Ironbridge: Valley of Invention [online]. The Ironbridge Gorge Museum Trust, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.ironbridge.org.uk/>

Kaf-IČKO v Úvalně – kavárna a informační centrum [online]. ANTEE, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.kaficko-uvalno.cz/>

Kasárne / Kulturpark. In: *Archiweb* [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.archiweb.cz/b/kasarne-kulturpark>

Kovárna: Resort v Českém ráji [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.resortkovarna.cz/>

Koupaliště Michal Sokolov [online]. 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.michal-sokolov.cz/>

KREJČÍ, T., MARTINÁT, S., KLUSÁČEK, P., TOCHÁČKOVÁ, K. Brownfields a rozvoj cestovního ruchu – návštěvnické preference na příkladu města Brna. *Conference: 17. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách*. Hustopeče, 2014. [cit. 2023-12-20]. DOI 10.5817/CZ.MUNI.P210-6840-2014-111. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/269127100_Brownfields_a_rozvoj_cestovnih_o_ruchu_-_navstevnicke_preference_na_prikladu_mesta_Brna

KSP Krnov lom Šifr Svobodné Heřmanice [online]. 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.sifry.info/>

KYSELKA, I., SZCZYRBA, Z., KUDA, F., SMOLOVÁ, I. *Revitalizace nevyužívaných neprůmyslových ploch v Olomouckém kraji: Případová studie zahraničních zkušeností k problematice brownfields*. Výzkumný program MMR „Výzkum pro potřeby regionů“ [online]. Olomouc, 2006. Dostupné z: https://geography.upol.cz/soubory/lide/szczyrba/Brownfields_zahranicni_pristupy.pdf

Landek Park [online]. ARSY Line, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.landekpark.cz/cs/>

Muzeum regionu Valašsko [online]. Muzeum regionu Valašsko, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <http://www.muzeumvalassko.cz/>

Muzeum Tatra Kopřivnice [online]. NETservis, 2020 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.muzeumtatra.cz/>

Múzeum Banská Štiavnica [online]. NEONUS.sk, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.muzeumbs.sk/>

Mövenpick Hamburg. In: *Mövenpick hotels & resorts* [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://movenpick.accor.com/en/europe/germany/hamburg/hotel-hamburg.html>

Opětovné využití brownfieldů jako příležitost pro rozvoj obcí. *Obce pro* [online]. Ostrava, 2019 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: obcepro.cz/invence-pro-regiony-a-obce-38.modal

Ostrava koupila haldu Ema. In: *Stavby v MS kraji* [online]. Ostrava, 2022 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.msstavby.cz/ostrava-koupila-haldu-emu-26-09-2022/>

Penzion ve věži, Bohumín – ubytování [online]. ONLINE HOLDING, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://vevezi.penzion.cz/>

Permonium [online]. Permonium, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.permonium.cz/>

PETRÍKOVÁ, Dagmar a kol. *Brownfield Redevelopment in the Visegrad Countries*. Ostrava: Vysoká škola Báňská – Technická univerzita, 2013. ISBN 978-80-248-3125-1

Pevnost poznání – místo, kde žije věda [online]. Pevnost poznání, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.pevnostpoznani.cz/>

Phoenix See – Dortmund. *Dortmund.de* [online]. Dortmund, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: https://www2.dortmund.de/en/leisure_and_culture/phoenix_see_1/index.html

PIXOVÁ, Michaela. *Zkušenosti s revitalizací brownfieldů: Rešerše přístupů k revitalizaci strukturálně postižených městských částí*. Centrum pro výzkum a inovaci v sociálních službách, 2014. Dostupné z: file:///C:/Users/marus/Downloads/Pixova_M_2014_Zkusenosti_s_revitalizaci.pdf

Prohlédněte si úspěšné realizace brownfieldů. *Brownfields by CzechInvest* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.brownfieldy.cz/realizace/>

Quarry Bank, Cheshire. *National Trust* [online]. Swindon [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.nationaltrust.org.uk/visit/cheshire-greater-manchester/quarry-bank>

Robben Island – z bývalé věznice je dnes turistická atrakce. In: *Aktuálně.cz* [online]. 2008 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/robben-island-z-byvale-veznice-je-dnes-turisticka-atrakce/r~i:gallery:7394/>

RUMMU Quarry and Murru Prison [online]. Rummu Invest, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.rummu.ee/en/>

Schindlerova továrna na smalt v Krakově. In: *Polish tourism organisation* [online]. Praha, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.polsko.travel/cz/novinky/schindlerova-tovarna-na-smalt-v-krakove>

SLACH, O., KOUTSKÝ, J., VRÁBLÍK, P. Konverze průmyslových brownfields na příkladu Sárska. *Studia OECOLOGICA* [online]. 2012, roč. 6, č. 2. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/260207043_Konverze_prumyslovyh_brownfields_na_prikladu_Sarska

Techmania Science Center [online]. 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://techmania.cz/en/>

TECHMANIA SCIENCE CENTER. *Dotace EU* [online]. 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.dotaceeu.cz/cs/statistiky-a-analyzy/mapa-projektu/projekty-pred-rokem-2014/5-op-vyzkum-a-vyvoj-pro-inovace/5-3-komercializace-a-popularizace-vav/techmania-science-center>

The High Line – NYC [online]. [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.thehighline.org/>

The 10 coolest industrial sites you must visit. In: *Traveller* [online]. 2018 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.smh.com.au/traveller/inspiration/the-ten-coolest-industrial-sites-you-must-visit-20180910-h155oq.html>

Titanic Quarter Belfast [online]. Titanic Quarter Ltd, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://titanicquarter.com/>

Top 10 things to do in Hallstatt. In: *BigBoyTRAVEL.com* [online]. 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.bigboytravel.com/europe/austria/hallstatt/top-ten-things-to-do/>

Továrna Vír [online]. Webdesign WebSynergy, 2024 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.tovarnavir.cz/>

Trojhalí Karolina [online]. TROJHALÍ KAROLINA, 2021 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://trojhali.cz/>

Upper Silesian Narrow Gauge Railways [online]. 2007 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: Upper Silesian <https://gkw.pl/index-en.htm>

Výroční zpráva 2022. *Techmania Science Center* [online]. Plzeň, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://techmania.cz/cs/vyrocní-zpráva-2022/>

What to see in Katowice? The industrial monuments route. In: *Wellcome home* [online]. Katowice, 2020 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://wellcome-home.com/blog/the-industrial-monuments-route-katowice/>

ZALETOVA, E., ISMAGILOVA, S., ARSENTEVA, Y. Sustainable urban regeneration of brownfield sites. *E3S Web Conf.* [online]. 2021, roč. 274, č. 01015. [cit. 2023-12-20]. DOI:10.1051/e3sconf/202127401015. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/352516539_Sustainable_urban_regeneration_of_brownfield_sites

Zchátralý zámek Valeč proměnil vysočinský podnikatel na luxusní hotel. Nyní obec přestavuje starou sokolovnu. In: *EARCH.cz* [online]. Praha, 2023 [cit. 2023-12-20]. Dostupné z: <https://www.earch.cz/architektura/clanek/zchatraly-zamek-valec-promenil-vysocinsky-podnikatel-na-luxusni-hotel-nyni-obec-prestavuje-starou-sokolovnu>

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Model ABC – model rozvojového potenciálu brownfieldů. Zdroj: CABERNET, 2024.....	18
Obrázek 2 Kategorizační schéma brownfieldů. Zdroj: Turečková, 2021	20
Obrázek 3 Struktura původního využití regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch a služby. Zdroj: databáze (příloha 1, 2), vlastní zpracování.	31
Obrázek 4 Struktura současného využití brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby. Zdroj: databáze (příloha 1, 2), vlastní zpracování.	32
Obrázek 5 Objekty Techmania Science Centra v Plzni. Zdroj: Techmania Science Center, 2023	33
Obrázek 6 Bývalá těžní věž a dnešní muzeum ve městě Blists Hill (oblast Ironbridge). Zdroj: Ironbridge: Valley of Invention , 2024.....	34
Obrázek 7 Lokalizační mapa města Ostrava. Zdroj: ČÚZK, ArcČR500, vlastní zpracování.	35
Obrázek 8 Štítová kolonie v městské části Vítkovice. Zdroj: Vlastní fotografie.	37
Obrázek 9 Mateřská škola vybudovaná v rámci projektu Nové Vítkovice. Zdroj: Vlastní fotografie.....	37
Obrázek 10 Průmyslové oblasti v městské části Vítkovice. Zdroj: ČÚZK, ArcČR500, vlastní zpracování.	38
Obrázek 11 Poloha DOV a jeho dopravní návaznost na Novou Korolinu a centrum Ostravy.	40
Obrázek 12 DOV, pohled z Nové Karoliny. Zdroj: Vlastní fotografie	41
Obrázek 13 Mapa areálu DOV. Zdroj: DOV, 2024	42
Obrázek 14 Průchozí propojovací cesta od železáren k Dolu Hlubina. Zdroj: Vlastní fotografie.....	44
Obrázek 15 Vysoká pec č. 1. Zdroj: Vlastní fotografie.....	46
Obrázek 16 Budova Velký svět techniky. Zdroj: Vlastní fotografie.	46
Obrázek 17 Navržený projekt v lokalitě Pod Žofinkou. Zdroj: 4ct, 2020.	49
Obrázek 18 Festival Colours of Ostrava v DOV. Zdroj: Colours of Ostrava, 2024.	54
Obrázek 19 Budova nových koupelen v DOV. Zdroj: Vlastní fotografie	56
Obrázek 20 Informovanost respondentů o minulosti DOV. Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.	67
Obrázek 21 Postoj respondentů k regeneraci DOV. Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.	68
Obrázek 22 Motivace respondentů k návštěvě DOV. Zdroj: Vlastní výzkum a zpracování.	69
Obrázek 23 Víte o těchto možnostech, které areál DOV nabízí? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.	70
Obrázek 24 Myslíte si, že je dostatečně využít potenciál areálu? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.	73
Obrázek 25 Jaké využití areálu DOV byste navrhovali? Zdroj: vlastní výzkum a zpracování.	74

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Hlavní aktéři při regeneraci brownfieldů v České republice.	27
Tabulka 2 Regionální struktura regenerovaných brownfieldů na cestovní ruch a služby.	30
Tabulka 3 Stěžejní projekty v rámci regenerace DOV realizované v letech 2008-2023.	47
Tabulka 4 Aktuálně probíhající projekty v DOV.	48
Tabulka 5 Sociodemografické údaje o účastnících dotazníkového šetření.	66
Tabulka 6 Informovanost o možnostech v DOV, odpovědi respondentů podle místa bydliště.	71
Tabulka 7 Klady a zápory DOV uvedené respondenty v rámci dotazníkového šetření.	72
Tabulka 8 Možnosti využití DOV, odpovědi respondentů podle místa bydliště.	74

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby, česká část.	101
Příloha 2 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby, mezinárodní část.	105
Příloha 3 Dotazník určený pro návštěvníky DOV.	109

PŘÍLOHY

Příloha 1 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby, česká část.

Pořadové číslo	Název	Kraj	Obec	Kategorie původního využití	Původní využití	Nové využití v rámci kategorie turismu	Vlastnictví	Zdroj pro zařazení do databáze
1.	Areál čs. opevnění Hlučín-Darkovičky	Moravskoslezský	Hlučín	Vojenský objekt	Pěchotní sruby	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
2.	Areál Terezín	Ústecký	Terezín	Vojenský objekt	Koncentrační tábor	Muzeum, prohlídkové okruhy, události	Veřejné	Pixová, 2014
3.	Baťův institut	Zlínský	Zlín	Obuvnický průmysl	Baťův tovární areál	Muzeum, kultura	Veřejné	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019
4.	Baťův kanál	Zlínský-Trnavský	Otrokovice-Skalice	Dopravní infrastruktura	Dopravní cesta pro průmysl	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Inspirace na univerzitní přednášce
5.	Běloveský pevnostní skanzen	Královéhradecký	Náchod	Vojenský objekt	Pěchotní sruby	Prohlídkové okruhy, muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
6.	Broumovský klášter	Královéhradecký	Broumov	Sakrální stavba	Klášter	Prohlídkové okruhy, ubytování, občerstvení, události	Soukromé	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021
7.	Centrum Babylon	Liberecký	Liberec	Textilní průmysl	Textilní továrna	Zábava, rekreace, ubytování	Soukromé	Krejčí a kol., 2014
8.	Centrum Eden	Vysočina	Bystřice nad Pernštejnem	Občanská vybavenost	Školní statek	Ubytování, občerstvení, události, zábava	Soukromé	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021
9.	Červený kostel VKOL	Olomoucký	Olomouc	Sakrální stavba	Kostel	Události, občerstvení, kultura	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
10.	České muzeum stříbra	Středočeský	Kutná Hora	Těžební průmysl	Stříbrný důl	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
11.	Davidův mlýn	Moravskoslezský	Staré Těchanovice	Potravinářský průmysl	Mlýn	Ubytování, občerstvení, zábava	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
12.	DEPO2015	Plzeňský	Plzeň	Dopravní infrastruktura	Vozovna	Události, zábava, občerstvení	Veřejné	Inspirace na univerzitní přednášce

13.	Dvůr Olšiny	Moravskoslezský	Karviná	Zemědělství	Statek	Ubytování, občerstvení	Soukromé	Obce pro, 2019
14.	EPO1	Královéhradecký	Trutnov	Energetický průmysl	Elektrárna	Kultura, občerstvení	Soukromé	Inspirace na univerzitní přednášce
15.	Fabrika 1861	Pardubický	Litomyšl	Textilní průmysl	Kotelna textilní továrny	Kultura, události	Soukromé	Cestovatelská přednáška
16.	Fait Gallery	Jihomoravský	Brno	Slévárnictví	Slévárna	Kultura	Soukromé	Krejčí a kol., 2014
17.	Galerie Vaňkovka	Jihomoravský	Brno	Strojírenský průmysl	Strojní továrna	Zábava, občerstvení	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
18.	Halda Ema	Moravskoslezský	Ostrava	Těžební průmysl	Odkladiště vytěžené důlní hlušiny	Rekreace, sport	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
19.	Hostinec Staré nádraží	Moravskoslezský	Ostrava	Dopravní infrastruktura	Železniční stanice	Ubytování, občerstvení	Soukromé	Moravskoslezský deník, 2022
20.	Hrad Karlštejn	Středočeský	Karlštejn	Obranný a obytný objekt	Hrad	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
21.	Invalidovna	Praha	Praha	Vojenský objekt	Ubytování pro válečné invalidy	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019
22.	Jablečné lázně	Liberecký	Jablonec nad Nisou	Občanská vybavenost	Lázně	Události	Veřejné	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019
23.	Jezero Michal	Karlovarský	Sokolov	Těžební průmysl	Uhelný lom	Rekreace, sport, ubytování	Soukromé	Inspirace na univerzitní přednášce
24.	Jezero Most	Ústecký	Most	Těžební průmysl	Uhelný důl	Rekreace, sport	Veřejné	Inspirace na univerzitní přednášce
25.	Kafíčko Úvalno	Moravskoslezský	Úvalno	Dopravní infrastruktura	Železniční stanice	Infocentrum, občerstvení	Veřejné	Brownfieldy v Moravskoslezském kraji, 2023
26.	Kasárna Karlín	Praha	Praha	Vojenský objekt	Kasárna	Události, zábava, občerstvení, sport	Veřejné	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2019
27.	Kovárna resort	Liberecký	Frýdštejn	Kovářský průmysl	Kovárna	Ubytování, občerstvení	Soukromé	Kovárna: Resort v Českém ráji, 2023
28.	KUPE	Moravskoslezský	Opava	Vodárenský průmysl	Vodárenská věž	Kultura, zábava, občerstvení, události	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce

29.	Landek Park	Moravskoslezský	Ostrava	Těžební průmysl	Uhelný důl	Ubytování, občerstvení, muzeum, sport	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
30.	Lom Šifr	Moravskoslezský	Svobodné Heřmanice	Těžební průmysl	Břidlicový lom	Rekreace, sport	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
31.	Mlýn vodníka Slámy	Moravskoslezský	Háj ve Slezsku	Potravinářský průmysl	Mlýn	Ubytování, občerstvení, muzeum, události	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
32.	Muzeum Chuchelná	Moravskoslezský	Chuchelná	Občanská vybavenost	Obecní úřad	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
33.	Muzeum nákladních automobilů Tatra	Moravskoslezský	Kopřivnice	Slévárenství	Slévárna	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
34.	Muzeum regionu Valašsko	Zlínský	Vsetín	Obytný prostor	Zámek	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
35.	Obecní dům Strahovice	Moravskoslezský	Strahovice	Zemědělství	Statek	Ubytování, občerstvení, události	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
36.	Paintball Hall Brno	Jihomoravský	Brno	Dopravní infrastruktura	Nádražní sklad	Sport	Soukromé	Krejčí a kol., 2014
37.	Památník Leoše Janáčka	Moravskoslezský	Hukvaldy	Obytný prostor	Dům Leoše Janáčka	Muzeum	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
38.	Penzion ve věži	Moravskoslezský	Bohumín	Vodárenský průmysl	Vodárenská věž	Ubytování	Soukromé	Brownfieldy v Moravskoslezském kraji, 2023
39.	Permonium	Jihomoravský	Oslavany	Těžební průmysl	Uhelný důl	Zábava, občerstvení	Soukromé	Inspirace na univerzitní přednášce
40.	Pevnost poznání	Olomoucký	Olomouc	Vojenský objekt	Dělostřelecký sklad	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
41.	Pragovka Art	Praha	Praha	Automobilový průmysl	Továrna na automobily	Kultura, sport, občerstvení	Soukromé	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021
42.	Rodný dům Leoše Janáčka	Moravskoslezský	Hukvaldy	Občanská vybavenost	Škola	Informační centrum, kultura	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
43.	Sladovna Písek	Jihočeský	Písek	Potravinářský průmysl	Sladovna	Zábava, kultura, události	Veřejné	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021

44.	Slezský Grunt	Moravskoslezský	Háj ve Slezsku	Zemědělství	Statek	Ubytování, občerstvení, události	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
45.	Slovácké muzeum	Zlínský	Uherské Hradiště	Vojenský objekt	Kasárna	Muzeum, události	Veřejné	Pixová, 2014
46.	Společenské a obchodní centrum Breda	Moravskoslezský	Opava	Potravinářský průmysl	Pivovar	Zábava, občerstvení	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
47.	Tančírna v Račím údolí	Olomoucký	Javorník	Rekreační zóna	Secesní tančírna	Události, občerstvení, infocentrum, rekreace	Veřejné	CzechInvest, 2022
48.	Techmania Science Center	Plzeňský	Plzeň	Strojírenský průmysl	Závod společnosti ŠKODA	Muzeum, zábava	Soukromé	Inspirace na univerzitní přednášce
49.	Továrna Vír	Vysočina	Vír	Textilní průmysl	Textilní továrna	Ubytování, občerstvení, zábava, sport	Soukromé	Údolí Svratky, 2022
50.	Trojhalí Karolina	Moravskoslezský	Ostrava	Energetický průmysl	Elektrárna	Události, sport	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
51.	Třebovický Mlýn	Moravskoslezský	Ostrava	Potravinářský průmysl	Mlýn	Ubytování, občerstvení, události	Soukromé	Vlastní návštěva autorky práce
52.	Uhelný mlýn	Středočeský	Libčice nad Vltavou	Potravinářský průmysl	Mlýn	Kultura, události	Soukromé	Brownfields by CzechInvest, 2023
53.	Vindyšova továrna	Praha	Praha	Sportovní průmysl	Továrna na sportovní nářadí	Občerstvení, události, zábava	Soukromé	Brownfields by CzechInvest, 2023
54.	Wintemitzovy mlýny	Pardubický	Pardubice	Potravinářský průmysl	Mlýny	Kultura, prohlídkové okruhy, infocentrum	Soukromé	Ministerstvo pro místní rozvoj, 2021
55.	Zámek Kunín	Moravskoslezský	Kunín	Obytný prostor	Zámek	Prohlídkové okruhy, muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
56.	Zámek Valeč	Vysočina	Valeč	Obytný prostor	Zámek	Ubytování, občerstvení	Soukromé	EARCH, 2023

Příloha 2 Databáze brownfieldů regenerovaných na cestovní ruch a služby, mezinárodní část.

Pořadové číslo	Název	Stát	Region	Obec	Kategorie původního využití	Původní využití	Nové využití v rámci kategorie turismu	Vlastnictví	Zdroj pro zařazení do databáze
1.	Alcatraz	USA	Kalifornie	San Francisco	Obytný prostor	Věznice	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Cestovatelská přednáška
2.	Auschwitz-Birkenau	Polsko	Malopolské vojvodství	Osvětim	Vojenský objekt	Koncentrační tábor	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
3.	Blok Spīķeri	Lotyšsko	Vidzeme	Riga	Skladovací prostor	Skладиště	Kultura, zábava	Veřejné	Baltic Urban Lab, 2023
4.	Čtvrť Titanic	Velká Británie	Ulster	Belfast	Dopravní infrastruktura	Nábřeží	Muzeum, rekreace, události	Soukromé	Cestovatelská přednáška
5.	Drake Well	USA	Pensylvánie	Cherrytree	Těžební průmysl	Ropný vrt	Muzeum, rekreace	Veřejné	Traveller, 2018
6.	Důl Blegny	Belgie	Lutyšsko	Blegny	Těžební průmysl	Uhelný důl	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Traveller, 2018
7.	Důl Deborah Central	Austrálie	Victoria	Bendigo	Těžební průmysl	Zlatý důl	Prohlídkové okruhy, události	Soukromé	Traveller, 2018
8.	Elektrárna Battersea	Velká Británie	Londýn	Londýn	Energetický průmysl	Elektrárna	Zábava, občerstvení	Soukromé	Zaletova a kol., 2021
9.	Emscher park	Německo	Severní Porýní-Vestfálsko	Duisburg-Kamen	Těžební a hutnický průmysl	Těžba uhlí, železářny, ocelárny	Rekreace, sport, události, muzea, prohlídkové okruhy	Veřejné	Doležalová, 2015
10.	Eurovea	Slovensko	Bratislavský kraj	Bratislava	Průmysl, (dopravní infrastruktura)	Průmyslová zóna s přístavištěm	Zábava, rekreace	Soukromé	Vojvodíková, 2014
11.	Greenheart Regional Park	Velká Británie	Velký Manchester	Wigan-Leigh	Těžební a hutnický průmysl	Těžební a průmyslová oblast	Rekreace	Veřejné	Cestovatelská přednáška
12.	Hallstattský solný důl	Rakousko	Horní Rakousko	Hallstatt	Těžební průmysl	Solný důl	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Cestovatelská přednáška

13.	High Line	USA	New York	New York	Dopravní infrastruktura	Kolejiště	Rekreace	Veřejné	Inspirace na univerzitní přednášce
14.	Hornické muzeum	Slovensko	Košický kraj	Gelnica	Zemědělství	Stáje	Muzeum	Veřejné	Gregorová a kol., 2020
15.	Hornoslezské úzkorozchodné dráhy	Polsko	Slezské vojvodství	Bytom	Dopravní infrastruktura	Dopravní prostředek pro všechny typy nákladu	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Chmielewska a Lamparska, 2012
16.	Informační centrum oblasti Chilcotin	Kanada	Bristká Kolumbie	Alexis Creek	Dopravní infrastruktura	Čerpací stanice	Infocentrum	Soukromé	B.C. Brownfield renewal
17.	Komplex Szttygarka	Polsko	Slezské vojvodství	Chorzów	Těžební průmysl	Uhelný důl	Kultura, ubytování, občerstvení, rekreace	Soukromé	Chmielewska a Lamparska, 2012
18.	Kulturní centrum Farma Buisson	Francie	Ile-de-France	Marne – la Vallée	Zemědělství	Farma	Zábava, kultura, ubytování, občerstvení	Soukromé	Kyselka a kol., 2006
19.	Kulturpark Košice	Slovensko	Košický kraj	Košice	Vojenský objekt	Kasárny	Kultura	Veřejné	Vojvodíková, 2014
20.	Letiště Tempelhof	Německo	Berlín	Berlín	Dopravní infrastruktura	Letiště	Rekreace	Veřejné	Inspirace na univerzitní přednášce
21.	Mlýn na hedvábí	Japonsko	Prefektura Gunma	Tomioka	Textilní průmysl	Továrna na hedvábí	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Traveller, 2018
22.	Mövenpick Hotel	Německo	Hamburk	Hamburk	Vodárenský průmysl	Vodárenská věž	Ubytování	Soukromé	Akce Germanytourism
23.	Muzeum dolu a hornictví Guido	Polsko	Slezské vojvodství	Zabrze	Těžební průmysl	Uhelný důl	Prohlídkové okruhy, události	Veřejné	Chmielewska a Lamparska, 2012
24.	Muzeum londýnských doků	Velká Británie	Londýn	Londýn	Skladování prostor	Skladiště	Muzeum, kultura	Veřejné	Zaletova a kol., 2021
25.	Muzeum výtvarného	Francie	Hauts-de-France	Roubaix	Občanská vybavenost	Lázně	Muzeum	Veřejné	Kyselka a kol., 2006

	umění a průmyslu								
26.	New Lanark	Velká Británie	Lanarkshire	New Lanark	Textilní průmysl, (obytný prostor)	Továrna a dělnická kolonie	Muzeum	Veřejné	Traveller, 2018
27.	Orlí hnízdo	Německo	Bavorsko	Berchtesgaden	Obytný prostor	Alpské sídlo Adolfa Hitlera	Občerstvení	Veřejné	Cestovatelská přednáška
28.	Parc de la Vilette	Francie	Ile-de-France	Paříž	Potravinářský průmysl	Jatka	Muzeum, zábava	Veřejné	Kyselka a kol., 2006
29.	Phoenix See	Německo	Severní Porýní-Vestfálsko	Dortmund	Hutnický průmysl	Vysoká pec a ocelárna	Rekreace	Soukromé	Doležalová, 2015
30.	Porcelánka Katovice	Polsko	Slezské vojvodství	Katovice	Sklářský a porcelánový průmysl	Továrna na porcelán	Prohlídkové okruhy, občerstvení, události	Soukromé	Chmielewska a Lamparska, 2012
31.	Quarry Bank	Velká Británie	Cheshire	Styal	Textilní průmysl	Továrna na výrobu bavlny	Muzeum, prohlídkové okruhy	Veřejné	Cestovatelská přednáška
32.	Rudolfova věž	Rakousko	Horní Rakousko	Hallstatt	Obranný objekt	Obranná věž	Občerstvení	Veřejné	Cestovatelská přednáška
33.	Rummu	Estonsko	Harjua	Lääne-Harju	Těžební průmysl, (obytný prostor)	Lom a věznice	Rekreace, sport, prohlídkové okruhy	Soukromé	Cestovatelská přednáška
34.	Schindlerova továrna	Polsko	Malopolské vojvodství	Krakov	Úprava kovů	Továrna na smaltované výrobky	Muzeum	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
35.	Slezské zemské muzeum	Polsko	Slezské vojvodství	Katovice	Těžební průmysl	Uhelný důl	Muzeum	Veřejné	Wellcome home, 2020
36.	Slovenské hornické muzeum	Slovensko	Banskobystrický kraj	Banská Štiavnica	Obytný prostor	Zámek	Muzeum	Veřejné	Gregorová a kol., 2020
37.	Solný důl Wieliczka	Polsko	Malopolské vojvodství	Wieliczka	Těžební průmysl	Solný důl	Prohlídkové okruhy, ubytování, rekreace, události	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce

38.	Soutěska Ironbridge	Velká Británie	Shropshire	Telford	Těžební a hutnický průmysl	Místo zrodu průmyslové revoluce	Muzea	Veřejné	Traveller, 2018
39.	Stará kasárna Espagne	Francie	Midi-Pyrénées	Auch	Vojenský objekt	Kasárny	Zábava	Veřejné	Pixová, 2014
40.	Tatranská galerie	Slovensko	Prešovský kraj	Poprad	Energetický průmysl	Elektrárna	Kultura	Veřejné	Petriková a kol., 2013
41.	Továrna Ford Piquette Avenue	USA	Michigan	Detroit	Automobilový průmysl	Továrna Ford	Muzeum, události	Veřejné	Traveller, 2018
42.	Továrna v Grīziņkalns	Lotyšsko	Vidzeme	Riga	Strojírenský průmysl	Továrna na stroje	Infocentrum	Veřejné	Baltic Urban Lab, 2023
43.	Tropical Islands	Německo	Braniborsko	Halbe	Skladovací prostor	Hangár vzducholodí	Zábava, rekreace, ubytování	Soukromé	Zaletova a kol., 2021
44.	Věznice Robben Island	Jihoafrická republika	Provincie Západní Kapsko	Kapské město	Obytný prostor	Věznice	Muzeum	Veřejné	Aktuálně.cz, 2008
45.	Volkova elektrická železnice	Velká Británie	Sussex	Brighton	Dopravní infrastruktura	Součást veřejné dopravy	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Vlastní návštěva autorky práce
46.	Zahrada v areálu Miera	Lotyšsko	Vidzeme	Riga	Občanská vybavenost	Historická zahrada	Rekreace, sport	Veřejné	Baltic Urban Lab, 2023
47.	Železářny Völklingen	Německo	Sársko	Völklingen	Hutnický průmysl	Železářny	Prohlídkové okruhy	Veřejné	Slach a kol., 2012

Dobrý den, jako studentka oboru **Geografie a regionální rozvoj na Univerzitě Palackého v Olomouci** si Vás laskavě dovoluji požádat o anonymní zodpovězení několika otázek. Otázky se týkají Dolní oblasti Vítkovice jako unikátního projektu, který propojuje průmyslovou a hornickou historii města s nynější Ostravou prostřednictvím cestovního ruchu a služeb. Zároveň je to poměrně úspěšný příklad regenerace brownfieldu. V rámci dotazníkového šetření budou zjišťována další očekávání ohledně budoucího vývoje areálu. Odpovědi budou využity pro účely zpracování diplomové práce.

Dotazník

Pokud u otázky nebude uvedeno jinak, vyberte vždy prosím jednu odpověď.

1. Věděl/a jste o tom, že je areál Dolní oblast Vítkovice regenerovaným brownfieldem?

Brownfieldy lze chápat jako staré, nevyužívané či zanedbané areály vzniklé jako pozůstatky například průmyslové činnosti.

a) ano b) ne

2. Víte, k jakým účelům sloužila Dolní oblast Vítkovice v minulosti? Pokud ano, uveďte k jakým.

a) ne, nevím b) ano, jednalo se o:

3. Myslíte si, že je dobře, že v Dolní oblasti Vítkovice dochází ke znovu využívání starých a nevyužívaných prostor, hledání možností jejich dalšího využití do budoucna?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

4. Myslíte si, že areál Dolních Vítkovic měl být raději celý zbourán, aby uvolnil místo nové výstavbě?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

5. Vnímáte areál Dolní oblast Vítkovice jako jedno z míst prosperity/úspěchu/zisků v Ostravě?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

6. Z jakého důvodu areál Dolní oblasti Vítkovic navštěvujete?

a) Jsem turista/tka a přijel/a jsem do Ostravy trávit čas.

b) Jsem obyvatel/ka Ostravy a přijel/a jsem do areálu za poznáním (turistický účel).

c) Jsem obyvatel/ka Ostravy a přišel/a jsem využít některou službu/událost (např. občan navštíví kavárnu, lezeckou stěnu atd. jako jednu z mnoha aktivit přes den – ne výlet).

d) Nejsem obyvatel/ka Ostravy a přišel/la jsem využít některou službu/událost (např. občan navštíví kavárnu, lezeckou stěnu jako jednu z mnoha aktivit přes den – ne výlet).

e) Areál už znám, ale přišel/a jsem se do areálu pouze projít.

f) Zajímám se o regeneraci brownfieldů a veřejný prostor.

g) Jsem zde ubytován/a.

h) Jiné:

7. Víte o těchto vybraných možnostech, které areál Dolní oblast Vítkovice nabízí?

Možnosti	Ano	Spíše ano	Spíše ne	Ne
Komentované prohlídkové okruhy				
Malý a Velký svět techniky				
Pořádané akce v areálu/aule GONG/klubu Heligonka				
Ubytování				
Pobočka-Národní zemědělské muzeum				
Možnosti občerstvení				
Řemeslná pekárna				
Fotoateliér				
Lezecká stěna				
HOPJump park				
Taneční klub				
Bankomat				
Kreativní akademie				
FAJNA Dilna				
Pořádání táborů, narozeninových oslav				
Možnost pronájmu prostor				
Party tramvaj				

Zakřížkujte v každém řádku jednu odpověď.

8. Myslíte si, že je již dostatečně využít potenciál areálu?

a) ano b) spíše ano c) nevím d) spíše ne e) ne

9. Jak jste spokojen/a s celkovým (estetickým i funkčním) současným stavem areálu Dolní oblast Vítkovice?

a) spokojen/a b) spíše spokojen/a c) nevím d) spíše nespokojen/a e) nespokojen/a

10. Napadají Vás nějaké klady a zápory ohledně současného stavu areálu Dolní oblasti Vítkovice? Pokud Vás napadají konkrétní nápady, uveďte je.

a) Napadají mě klady, konkrétně:

b) Napadají mě zápory, konkrétně:

c) Nic mě nenapadá

11. Je mnoho možností, jak areály brownfieldů využívat. Dolní oblast Vítkovic je využita převážně pro cestovní ruch, volný čas a služby. Jaké jiné využití byste navrhoval/a Vy? U každého řádku možného využití prosím zvolte jednu odpověď.

Možné využití	Vhodné využití	Spíše vhodné využití	Nevím	Spíše nevhodné využití	Nevhodné využití
Stávající využití (nic neměnit)					
Průmyslová výroba					
Prostory na skladování					
Vědecko-výzkumné prostory					
Zdravotnické prostory					
Administrativní budovy					
Obchodní centrum					
Objekty pro bydlení					
Parkoviště					
Park					
Sportovní centrum					
Vodní plocha					

12. Napadají Vás konkrétní nápady, které zakomponovat do areálu? Pokud ano, uveďte jaké.

a) ne b) ano, konkrétně:

13. Jaké je Vaše pohlaví?

a) muž b) žena

14. Jaký je Váš věk?

a) do 18 let b) 18–25 let c) 26–35 let d) 36–45 let e) 46–55 let f) 56–65 let g) 66 a více let

15. Jaké je místo Vašeho bydliště?

a) bydlím v Ostravě b) bydlím v jiné obci Moravskoslezského kraje c) bydlím v jiném kraji ČR

16. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

a) základní odborné b) středoškolské bez maturity c) středoškolské s maturitou d) vyšší odborné e) vysokoškolské

17. Jaký je Váš současný pracovní úvazek?

a) student b) zaměstnanec c) OSVČ d) nezaměstnaný e) senior f) osoba na rodičovské dovolené

Konec dotazníku, děkuji za Váš čas a spolupráci.

Marie Blažejová